

DĚJINY NÁRODA ČESKÉHO DLE

PŘEDNÁŠEK PhDr. R. V.

Úvodem .

Tento stručný přehled dějin českého národa je zpracováním záznamu přednášky bývalé profesorky historie na Karlově universitě v Praze. Byla to žena středoevropského formátu, vysoce vzdělaná a inteligentní a nadto hluboce věřící. Konvertovala až v dospělém věku ke katol. náboženství a jako pevná osobnost osvědčila svou víru v mnoha zkouškách. Proto také i její pohled na české dějiny je na základě vysoké vědecké úrovně a zralého ~~křesťan~~ství jasný a objektivní a může právem poskytnout pevné opěrné body pro historickou orientaci.

Dějiny českého národa, zasazené do ránce dějin E v r o p y

V 19. století s rozvojem archeologie začala se zvedat opona dávné minulosti lidstva. První úspěšné objevy učinili archeologové v Africe - Alžíru, Nigérii, a potom ve Francii. Archeologické vykopávkymají také nesmírný význam pro odhalení světových předdějin Evropy. Na základě takto získaných poznatků se nám dnes dávná minulost začíná jevit trošku jinak, než se donedávna tadovala - a spolu s minulostí Evropy se rýsuje v šeru dávnověku i nejstarší minulost našeho národa v srdci Evropy.

Ve světovém měřítku sice existují starší kultury než kultura evropská / našly se v severní Africe a Asii /, ale Evropa má své souvislé dějiny, které ji stvárnily až do dnešní podoby.

Nejstarší vykopávky, které byly nalezeny v Evropě, spadají do starší doby kamenné - t.zv. paleolitu. Lidé,

kteří v této době obývali Evropu, neměli příslušnost k nějaké rase a vyznačují se primitivní kulturou. Teprve se zde jaksi zabydlovali. Upravovali si obydlí, zajišťovali potravu a připravovali nástroje. Avšak tento vnější způsob života neurčoval jejich kulturu. Ta byla určena náboženským kultem té doby. Náboženství bylo hlavní potřebou člověka - samozřejmě i pohana. Mělo už i v této starší době kamenné svůj řád, vlastní ritus, který se projevoval v oběti bohům a oslavou bohů. Hodně vykopávek z této nejstarší doby se zachovalo právě na území Čech a Moravy. Zvláště okolí Prahy a střední Morava byly na vysoké úrovni v prvotní umělecké tvorbě. V dějinách Čech a Moravy je tedy zahrnuto nejstarší období dějin lidstva.

Na starší dobu kamennou - paleolit - navazuje mladší doba kamenná - t.zv. neolit, která má také své dějiště na území Čech a Moravy, i Slovenska, ale není to dosud dost systematicky prozkoumáno. Mladší doba kamenná se už jeví jako doba diferencovaného / rozdílného / společenského života. Už podle obydlí můžeme soudit na určité kulturní skupiny lidí, také se tyto rozdíly projevovaly ve zbraních a nářadí. Lidé, kteří obývali Evropu a naše země v mladší době kamenné, byli většinou zemědělci, rolníci, alovci, kteří si ochočovali zvířata a chovali je potom. Kultura neolitu je příznačná pro Evropu i Asii, ale v Asii a severní Africe nalézáme v této době vyšší kulturní stupně.

Nejstarší světovou kulturou vůbec, která také předchází evropskou kulturu, je kultura Egypta a Mezopotámie. Jejich srovnáním s evropskou kulturou téže doby vidíme veliký rozdíl. Tyto dvě nejstarší světové kultury mají vysokou úroveň a jsou už úplně komplexní. Například zde už nacházíme města, vědomou kulturní tvorbu, úroveň bydlení, paláce, chrámy, slavné pyramidy faraonů, rozvoj umění a věd - astronomie, matematiky. Také je zde patrná veliká společenská diferencovanost. Kulturní statky vlastnila jen určitá vrstva lidí, společnost oddělená od prostých lidí, která měla své určité společenské projevy a zvyklosti. Společnost těchto nejstarších světových kultur byla organizovaná, měla své společenské vrstvy: vladaře, vědce, profesionální umělce, prostý lid a otroky.

Ale vrátíme se do Evropy. Její vlastní dějiny, ze kterých už můžeme vyčíst určité souvislosti, začínají až v době bronzové. Nesmírně významným objevem moderní archeologie je, že pro formaci evropské kultury vůbec je velmi důležitá střední doba bronzová - asi tak 1.800 let před Kristem. Spadá stále ještě do pravěku a celé toto údobí prahistorie už od neolitu se nazývá v Evropě k u l t u r o u u n ě t i c k o u, která je nejstarší evropskou kulturou a má své charakteristické rysy: příznačné typy nástrojů, obydlí a materiálu, ze kterého se stavělo / většinou kámen a dřevo / typy nádobí /většinou hliněné/ a typy zbraní. Každá z lidských skupin této kultury si tyto věci vyráběla individuálně a vytvářela si už také určitou společenskou diferenciaci. Ve střední Evropě byly stanoveny určité kulturní oblasti podle nalezišť. Stopy kultury unětické nalézáme zejména na našem území v blízkosti Prahy. Kultura unětická je už příznačná pro Evropu a je centrem evropského prahistorického vývoje.

V době bronzové se už v samotné Evropě začínají vytvářet velmi vyvinuté kultury - např. na ostrovech faltská kultura, v severní Itálii esejská kultura a j. - které spadají do období 1.200 - 1.000 let před Kristem. Podle toho, jak byly jednotlivé země v Evropě obydleny, vytvářely se též kulturní skupiny. V letech 1.200 - 1.000 před Kristem už doba bronzová začíná přecházet v dobu železnou, - ovšem ne na celém území Evropy současně. Lidé se naučili znát železo, jeho výrobu a zhotovovali si z něj zbraně a náčiní, vesměs zemědělské nástroje.

První historická - a můžeme říci protohistorická - velmi důležitá kultura v Evropě začíná kolem r. 700 - 600 před Kristem a jejím dějištěm je území střední Evropy: Čechy, Morava, Rakousko, Švýcarsko a Nizozemí.

Je to k u l t u r a k e l t s k á .

Později se rozšiřuje na území severní Itálie, na západní Balkán, západní Slovensko, Západní Polsko, severní státy a do Anglie.

A tím přicházíme v protohistorii Evropy do naší vlasti, která je naprosto jasně formována keltskou kulturou. Můžeme dokonce říci, že formace keltské kultury vznikala zde, ve střední Evropě. Oblastí začínajících Keltů v Evropě jsou Čechy, Morava, Švýcarsko, jižní Bavorsko. V této oblasti se formovala protohistorická Evropa a tedy také protohistorie

naší vlasti - a to ještě před protohistorií Evropy jako celku. Stojíme teprve uprostřed archeologických výzkumů, které budou vše ještě upřesňovat. Ale už dnes je naprosto jasné, že pro historii Čech a Moravy bylo rozhodující keltské podloží. Ne tedy Germáni ani Slované, kteří k nám pomalu prosakovali. Že naše země mají keltskou základnu, to zachycují už staré kroniky, v nichž je uchováno dávné bájeelové. Dříve bylo o těchto kronikách jako o historických pramenech dosti pochybováno. Mělo se sato, že zachycují pouhé báje. Dnes se však zdá, že mají velice pozitivní historické jádro, které nás upozorňuje právě na ten úsek našich dějin, kdy keltské podloží začalo splývat s příchozími Slovany.

Keltská kultura vznikla z kultur, které se vyvíjely v době bronzové, zejména z výše uvedené kultury falkské a esejské a navazovala na ně. Neanašem území navazovala na prahistorickou kulturu mohylovou a prahistorickou kulturu popelnicových polí /názvy kultur jsou podle způsobu pohřbívání: v prvním případě vršili na hroby mohyly, ve druhém své mrtvé spalovali a popel dávali do jakýchsi popelnic, které pak ukládali na zvláštní pole/. Tyto kultury byly sice po celé Evropě, ale dělily se ještě na další menší kultury. Byla to přirozená diferenciacce různých civilizací, které měly také dědičnou skladbu. Bylo zde asi pět kmenů. V každém případě jde o kultury historické, i když je poznáváme pouze z vykopávek. Keltové jako vysoce kulturní lid vnesli do evropských civilizací svoji kulturní tvorbu, dali jim organizaci a poslední rys, chyrykterizující kulturu Evropy.

Keltové k nám přichází asi kolem r. 700 před Kristem jako nový živel. Byli to zřejmě Indoevropané, ale jejich původ není historicky doložen, jde o pouhé dohady, protože už od paleolitu se kmeny v Evropě stále stěhovaly. Přijíždí do Evropy na koních /předtím zde koně známi nebyly/ a vyznačují se zvláštními charakteristickými zbraněmi. Můžeme je blíže poznat opět z archeologických vykopávek, které nám prozrazují, jak žili, bojovali, bydleli a tvořili. O Keltech je mnoho soudobé vědecké historické literatury proto, že jejich období je vlastně protohistorií Evropy. A tato protohistorie Evropy začíná na území naší vlasti, zejména v západních Čechách. Tam se Keltové prvně usazují a lid mohylový a lid popelnicových polí, který tam síd-

lil, je jejich kulturou formován.

Keltové nebyli antropologicky žádný vyhraněný národ. Dělili se na kmeny a pohybovali se po celé Evropě. Byli dost stěhovaví, kočovní. Nacházeli se mezi nimi různé typy: malí a zavalití, velcí a štíhlí, plavovlasí, hnědo - vlasí, černovlasí. Vyznačovali se tím, že byli velice kulturní. Pro Kelty je dále příznačná určitá urozenost, kterou k sobě přitahovali lidé nízké vzdělanosti, obývající před nimi Evropu a na základě typicky keltského urozeně - hosyntetického dialogu / t.j. snahy o sblížení, spojení / formují potom svoji kulturu. Keltové totiž nebyli dobyvatelé, nevyhlazovali ani neutiskovali původní obyvatelé, ale snažili se s nimi sžít, obohatit se jejich kulturou a kde narazili na odpor, tam se z území stáhli. V Evropě ovšem také docházelo k diferenciaci keltské kultury, protože Keltové se spojovali s předchozími kulturami a jednotlivé keltské kmeny byly potom podle těchto kultur formovány. A protože Keltové nebyli etnologicky/národ - nostně/ nikterak výrazní, formovaly se kmeny potom podle předpokladů, které měly.

Keltové tedy především tvořili evropskou kulturu a jejich kultura zcela ovládala střední Evropu. Pod pojmem kultura vůbec rozumíme stupeň lidského poznání a formu společenského projevu. Keltaká kultura byla tedy také v různých stupních, které se vyvíjely a tvořily prehistorii Evropy.

Mezi jednotlivými keltskými kmeny byla tedy diferenciace a tvořily je charakteristické rysy. Patrně jejich jméno Keltové vycházelo od nějaké vůdčí osobnosti, protože i jednotlivé kmeny odvozovaly svá jména od vůdčích osobností. Tak např. u nás byl usídlen kmen Bójů, který se později rozšířil až do severní Itálie. Kulturní formace Keltů byla však přes tyto kmenové a místní rozdíly v celé Evropě stejná.

Jako kulturní celek byli Keltové organizováni jako svobodný lid, jejich společenským zřízením byla aristokratická demokracie, která je tak příznačná pro Evropu, a jež právě Evropě dává vůdčí perspektivy ve světových dějinách. Otroci zde sice byli také, ale šlo většinou o válečné zajatce a nikdy nebyli Keltové otroky Keltů, ale

otroci byli z jiných národů. Zmínili jsme se sice výše, že Kelti nebyli dobyvatelé a narazili-li na odpor, stáhli se z území. To ale neznamená, že neválčili vůbec. Keltové měli skupinu bojovníků a jednotlivé keltské kmeny mezi sebou bojovali o území, o vlastnictví, o nástupnická práva atd. a těchto kmenových válek se účastnil i svobodný lid. Válčili i s jinými národy a kmeny, ale šlo spíše o války obranné než dobytelské. Stáhli se z území, kde narazili spíše na odpor kulturní - kde místní obyvatelé nechtěli vést dialog s jejich kulturou, a tím nebyly na tomto území vytvořeny podmínky pro život a rozvoj keltského kmene. Také se stáhli potom později třeba před silným nátlakem vyspělé armády římských dobyvatelů, nebo za stěhování národů, kdy se zbytky keltských kmenů - zejména z vrstvy vzdělanců - stáhly na Britské ostrovy /území dnešní Anglie a Iraka /, kde vytvořili souvislou kulturu, ke které se dodnes Velká Británie hlásí.

Vnitřní organizace keltského kmene spočívala v rozdělení na tři privilegované skupiny a svobodný lid. Byla to skupina knížecí - to byla vládnoucí skupina, vládnoucí rod, potom skupina bojovníků a skupina druidů /vzdělanců, nositelů kultury/. Svobodný lid se scházel ke sněmům a demokraticky si volil svého knížete z řad členů knížecí skupiny. Nebyla zde žádná dynastie, nemuselo jít vždy o přímého potomka předchozího knížete ani o nejstaršího člena rodu. Kníže byl volen - a v tom spočívá princip aristokratické demokracie. Když byl tedy zvolen kníže, zasnoubil se s krásnou mladou dívkou, která byla nazývána bohyní kmenového zdaru. Když pak ale zestárla a kmenu už jako bohyně zdaru nemohla sloužit, byla rituálně zabita a na její místo byla postavena jiná bohyně zdaru - mladá žena, a v něbo - ženském kultu se věřilo, že bohyně byla omlazena.

Skupina knížecí tedy byla dána rodem. Byla to vládnoucí skupina. Druhá privilegovaná skupina, která rovněž požívala velké vážnosti, byla skupina bojovníků. To byli profesionální válečníci, kteří pronikali do neznámých krajín - ne jako dobyvatelé, nýbrž jako zvědové, zde jsou v krajích vytvořeny podmínky pro usídlení kmene. A také samozřejmě vedli války - jak kmenové, tak i obranné s ostatními národy. Těch kmenových válek se potom účastnil i svobodný lid.

Třetí privilegovaná skupina - velmi rozvětvená a pro keltskou kulturu nejvýznamnější - byla skupina druidů. Byli v ní zahrnuti vzdělanci všeho druhu, vlastní nositelé kultury. Tato skupina měla velká práva, protože Keltové jako lid vysoce kulturní sáivalmi vážili svých vzdělanců. Druidové tedy měli své zvláštní výsady. Tak např. pro ně neplatily hranice, území jednotlivých kmenů, mohli se volně pohybovat po celé Evropě a byli vyňati i z kmenových válek. Mohli volně přecházet mezi válčícími kmeny bez ohledu na to, k jakému kmenu patřili, a nesmělo se jim ublížit. Tato výsada druidů byla příčinou toho, že keltská kultura přes diferenciovanost jednotlivých kmenů se udržovala po celé Evropě přibližně na stejné úrovni / Keltové měli svůj společný keltský jazyk, i když trochu odlišný podle území a kmenů/ a hlavní výhodou bylo, že kultura válkami netrpěla, udržovala svou úroveň a vyvíjela se na základě daných podmínek. Keltové totiž, i když bojovali, měli především na zřeteli celkový rozvoj kultury.

Skupina druidů byla tedy skupina otevřená. Byla vychovávána ústní tradicí / Keltové totiž neznali písmo, nepsalí/ a byli do ní přijímáni lidé ze všech vrstev - jak z vrstvy knížecí, tak ze skupiny bojovníků, i ze svobodného lidu. Byli to lidé talentovaní, namnoze i charismatičtí a byli vzděláváni ve svém oboru. Druidové se opět dělili na skupiny - byli velice rozvětvení. Nejdůležitější a také velice rozhodující byla skupina nábožensko-kněžská, která se ještě dělila v podskupiny. Byli to kněží, kteří se zabývali obřady a věroukou, dále liturgové, hudebníci a obřadní mistři, kteří měli své úřady ve svatyních a doprovázeli obřady, a konečně proroci a věštcí - lidé skutečně charismatičtí - a byli asi něco jako astrologové. Protože u Keltů náboženství a vzdělanost patřily k sobě, náleželi ke skupině druidů též další vzdělanci. Byla zde především skupiny lékařů, skupina právníků a skupina básníků. Do té poslední patřili umělci vůbec, ale nejvýznamnější a nejváženější byli básníci a jejich básně měly skutečně úroveň poetiky. Na velmi vysokém stupni bylo též právnictví. Skupiny keltských vzdělanců byly velmi vyvinuté a byly nositeli keltské kultury.

Mezi Kelty byla jednota jazyka, kterou také tito druidové udržovali spolu s úrovní kultury, i když mezi ně poz-

ději začaly pronikat cizí živly. Ryze Keltové se na našem území udrželi asi až do 1. století po Kristu, pak už se začali mísit s příchozími Slovaný, kteří od nich převzali jejich kulturu. Při stěhování národů se potom privilegované skupiny stáhly na Britské ostrovy /zejména druidové/, protože příchozí národy s nimi nechtěly spolupracovat. Velmi příznačné jsou však tzv. keltské misie, které šířili vzdělanci i později, když už byli poznamenáni křesťanstvím.

Na území, které opustil knížecí rod, bojovníci a druidové, zůstal však svobodný lid a s ním celá struktura keltské společnosti. Zůstalo zde keltské náboženství, kultura a vzdělanost. Proto keltský prvek proniká ještě v Evropě skoro až do středověku. I v naší vlasti je kulturní podloží víc keltské než slované. Po keltském kmenu Bójjů, který žil dlouho na našem území, bylo velmi krátké období kmene Markomanů, pak též velmi krátce zde žil germánský kmen smíšený s Keltý a konečně začali do naší vlasti pronikat slované kmény z východu. Germánské kmény převzaly nejvíce keltskou kulturu, a proto také odvozují svůj původ od Keltů. Např. germánský kmen obchodníků - Frankové, z nějž pocházel jak Sámó, který založil v 7. stol. po Kristu v našich zemích slavnou říši, tak Karel Veliký, který dal v 9. století kulturní formaci celé Evropě, úzce spolupracovali s Keltý. Karel Veliký se na svém dvoře obklopil vědci a umělci nejen z Byzancie, ale především Keltý, od jejichž uměleckých řemeslníků si dal zhotovovat křesťanské náboženské symboly a zakladatel jeho první evropské vědecké akademie byl rovněž Kelt.

A nyní konečně přicházíme k vlastní historii Čech a Moravy, zemí, které jsou vzácně formovány keltskou kulturou. Vlastní historie našeho národa jako takového začíná v období, kdy do keltského živlu v Čechách a na Moravě začínají vlivem stěhování národů pronikat Slované. Stěhování národů bylo buď přímo organizované - kníže s celou svou družinou se vydal hledat nová sídla /viz báje o praotci Čechovi/ a nebo bylo živelné - k organizované skupině, v jejímž čele šli bojovníci, se přidával i lid jiných kultur.

Slované původně sídlili na polsko-ruských hranicích a jejich pronikání do keltského podloží u nás máme názorně zachyceno v bájesloví. Všimneme si blíže báje o Krokovi a

a jeho dcerách. Nevíme, zda Krok byl skutečně historickou osobností, nebo zda je to postava bájná z rodu, který nesl jméno Krok /v bájích je mnoho vymyšleno, ale mnohé se shoduje též z historií/, ale jisté je, že Krok byl původu keltského, rovněž tak i jeho tři dcery. Byl patrně lenním knížetem z knížecí skupiny. Jeho tři dcery patřily ke skupině druidů: Libuše byla prorokyní, Teta znalkyň ritů - obřadnictví - čili liturgičkou a Kazi byla lékařkou. A nyní nastává situace, kdy se po Krokovi uvolňuje knížecí stolec. Na principu aristokratické demokracie se tedy sešel sněm svobodného lidu, aby se své knížecí skupiny zvolil nového knížete. Nebyla zde žádná posloupnost, všichni členové knížecího rodu byli kandidáty a kníže byl volen zcela svobodně. /Tento keltský princip se u nás zachoval až do doby Přemysla Otakara II., ale ne už tak výrazně/. Teď zde přistupuje další zajímavá skutečnost, a to je určitá rovnocennost žen. Zemřeli kníže, mohla nastoupit vládu žena, byla-li zdatná a schopná. /Tento právní názor keltský se opět prolíná až ke sv. Ludmile/. Knížata také měla svůj liturgický úkol, i když ne nijak výrazný, byli účastni ritů a měli též svůj úřad ve svatyni, protože Keltové spojovali náboženství a vzdělanost vzdělanec i vladař byli zároveň do jisté míry knězem nebo kněžkou. Knížata a kněžky byly pak pochováváni ve svatyních. O existenci kněžen u starých Keltů a úřadů ve svatyních, které ženy zastávaly, nás přesvědčují archeologické vykopávky starých keltských chrámů, kde vedle pohřbených knížat jsou i kostry kněžen. Ve staré historické literatuře jsou též zmínky o vynikajících kněžnách - bojovnicích a vynikajících kněžnách - vladačkách.

A nyní tedy v té báji o Krokovi a jeho dcerách je lidem zvolena za kněžnu prorokyně Libuše. Teď ale v následujícím ději dochází ke střetnutí domácího právního názoru keltského s právním názorem příchozích Slovanů, kteří už se do jisté míry smísili s keltským živlem. A představitelem této druhé strany je Chrudoš. Chrudoš zastává slovansko-germánský právní názor, který představuje ryze aristokratický princip: vládnoucí vrstva je výsadní, naprosto svrchovaná - a dále se opírá o patriarchální zřízení. Vláda je tedy dána úzkým rodem a ženy se z ní vylučují. Soud dává Chrudošovi za pravdu, protože zde už byl slovanský živel a protože keltské

kultuře bylo vlastní přizpůsobení se předcházejícím nebo přicházejícím kulturám. Libuše, i když zachovává princip keltského názoru, je v pověsti představitelkou spojení keltské kultury se slovanským živlem, který prosakoval do keltského podloží. Toto mísení obou živlů představuje v báji svatba Libuše s Přemyslem. **L i b u š e** si žádá Přemysla, protože Slované, tak jako ve svých původních sídlech, byli většinou rolníci. Přemysla charakterizuje rolnický stav, Je to prolínání kultur. Přemysl tedy rovněž nemusel být zrovna historickou osobností, ale reprezentuje zde ryze slovanský prvek rolnický.

Při svatbě Libuše a Přemyslem nastává rozhodující situace, při níž jak kněžna, tak lid chtějí tuto syntézu /spojení/ živlu keltského a slovanského nějakým vhodným okázalým způsobem ^u skutečnit. Libuše byla Keltka, nebo tedy alespoň z keltského rodu, druidka, a jejich svatební obřad nese naprosto výraznou pečeť kultu svatebních obřadů keltských v knížecí vrstvě. Přemysl se těmto obřadům přizpůsobuje a tím dochází ke smíšení obou kultur a Slované přijímají kulturní prvek keltský. **Oba** manželé pak - Přemysl a Libuše - jsou naprosto rovnocenní. Libuše zastupuje vrstvu nábožensko-vzdělaneckou a Přemysl vrstvu rolnickou.

Kultura keltská a slovanský živel se však sžívaly dosti dlouho. V báji o dívčí válce vidíme další příklad konfliktu mezi právním názorem keltským a patriarchálním zřízením Slovanů, kteří již v zemi začali převládat. Dívčí válka je naprosto vysvětlitelná, když známe strukturu keltské kultury. Historický zde byly ženy rovnocenné. Byla-li žena schopná, mohla nastoupit na místo muže, ovšem muži měli prvenství. Keltové také dělali se skupinou bojovníků výpravy až na Balkán a do Malé Asie, /ale ne válečné, nýbrž výzkumné/, rozmísťovali se i do oblastí starověkých obranných válek ženy nebyly, ani jako pomocné bojovnice. Ale u kmenových válek bojovaly sebou.

Dívky tedy byly po kelteku vychovávány pro boj. Ženy sice neměly povinnost boje /nebyly to žádné amazonky/, ale bojovaly jaksi spontánně v kmenových válkách - ovšem jen ty, které byly zdatné a schopné boje. Je zde taková zvláštní diferenciacce, která značí určitou rovnocennost ženy.

Bojovaly jako členky kmene za zájmy, ne jako profesionální bojovnice. I právně měly ženy u Keltů rovnocennost. I v tom se zračí demokratický princip.

Dívky, které byly vychovávány po keltsku, tedy nyní s rozmachem slovanského živilu narazily na patriarchální zřízení a domáhají se svých práv. Dívčí válka tedy neznamená vzpuru žen proti mužům, ale obhajování původního názoru keltského na strukturu státu a postavení ženy ve společnosti proti převládajícím slovansko-germánskému živilu a jeho patriarchálním principům.

Tyto báje, o kterých bylo dříve pochybováno, nám ukazují, že soužití keltsko-slovanské se krystalizovalo dosti dlouho, vrstva slovanská převládla až za delší dobu a stopy trvajících keltské kultury jsou u nás nejméně do r. 1000 po Kristu.

Důležité byly vztahy mezi Kelty, kteří žili v období historických procesů - prolínání různých kmenů a nové formace evropské kultury. Tak např. francký kupec Sámó v 7. stol. po Kristu formoval kmeny na našem území na základě keltské minulosti. Bylo to v době, kdy už převládl živel slovanský a rolnický prvek se smísil s keltskou kulturou. Kníže Sámó nebyl tolik Kelty formován a šlo mu spíš o spojení kmenů a prolínajících se kultur v pevnou říši, která by mohla odolávat nájezdům sousedních kmenů. Keltskou kulturou se nechal formovat v tom, že se zaměřil na určité sídlo. /O tom bude řeč ještě dále./

Keltský prvek lze nazvat kulturní misíí pro pohanskou Evropu. Keltské misie, které zásluhou druidů pronikaly do celé Evropy, formovaly lid, který v ní byl usídlen. Např. Irské misie /keltských vzdělanců, kteří se za stěhování národů stáhli do Británie a Irska/ formovaly i severní Itálii. O tom máme jasné doklady. Šlo o pohanské misie, kulturní, V severní Itálii najdeme kostely, které vystavěli Keltové a které byly později pokřesťanštěny. Tak např. v jednom venkovském kostelíku v severní Itálii je na bývalém trůnu keltské bohyně Astarty socha křesťanská - asi nějakého světce.

Keltské náboženství bylo samozřejmě pohanské, ale na svou dobu dosti ušlechtilé, takže křesťanství na ně mohlo celkem snadno navázat. Keltové byli nepochybně zvláštním způsobem disponováni pro přijetí křesťanství, neboť jejich

náboženství v hlavních rysech tuto dispozici nese. Náboženská orientace Keltů - jako ostatně všech pohanských národů - byla pantheistická, tzn. měli více bohů. Základní zaměření však neznělo: bůh je všechno, ale bůh je ve všem /v tom byli blíže křesťanství/. Mimoto se do jejich náboženského kultu prolínají představy, které sem pronikaly patrně vlivem židovského náboženství. Je to představa o jednom Bohu. V jejich soustavě bohů je bůh /samozřejmě pohanský/, který není zobrazován - jmenuje se Dispapel a má kultovní prioritu - je to bůh nad bohy, je orientací pro všechny ostatní bohy, Keltští bohové byli jaksi funkční - měli své úlohy - např. bůh lovu, bůh zdaru, úrody, bůh boje atd. Tito bohové přinášeli společnosti určité ekonomické výhody a také byli často přejímáni z jiných kultur. Přírodní aspekt keltského náboženství je tedy pantheismus - bůh ve všem. A tento základní aspekt pak oni aplikují do křesťanství. Také je v keltském náboženském kultu velmi zajímavý princip potrojnosti - potrojnost boha, zobrazování a uctívání trojice bůhů nebo bohyň. Nebo je zajímavý jejich velmi vyvinutý smysl pro liturgii, pro ritus. Ritem uváděli knížete na stolec a když se stalo, že jim z nějakého důvodu nevyhovoval, tak ho též rituálně zebili - ale se vši úctou, jako svého krále. Je sice pravda, že v keltském náboženství byly také krvavé oběti. Byl to molochismus, převzatý z finské kultury. Moloch, to nebyl bůh, to byl obřadní systém, způsob krvavé oběti. Ale tyto oběti se týkaly především válečných zajatců.

Takže křesťanská představa jednoho neviditelného Boha byla pro Keltů celkem přijatelná - jednak pantheismem, jednak představou jednoho nezobrazovaného, svrchovaného boha, vyňatého ze všech funkcí. Když se potom pod náporem Římanů poslední zbytek Keltů stáhl do Británie a Irska, měli už tyto Kelti souvislost s křesťanstvím. Ze životopisů světců prvních křesťanských dob čteme o horlivé snaze nést křesťanství celé Evropě. Je docela možné, že mezi takovými apoštoly byli i keltští vzdělanci, kteří přijali křesťanství a s horlivostí jim vlastní je šli šířit dál do Evropy. A tak prvotní křesťanské misie ve střední Evropě a na severu bezprostředně navazují na misie, které zasahovaly i na území naší vlasti. Máme o tom jasné doklady. Měly veliký význam pro

naš národ, i když se tradovaly pouze ústně, protože Keltové neznali písmo. Tyto misie totiž připravovaly půdu slovanským věrozvěstům, neboť byly daleko hlouběji křesťansky zakotveny, než se dříve předpokládalo. Už za dob Merkománů se manželka jednoho knížete dozvěděla z ústního podání o sv. Ambrožovi a jen pod dojmem líčení jeho osobnosti přijala křesťanství - ovšem ještě bez křtu. Často také opaté klášterů a vzdělaní mniši se odtrhli od svých společenství a šli apoštolovat do cizích zemí /Francie, Anglie, severní Itálie, střední Evropy/. Tyto misie mají svou trvalou formaci až do 9. století. Došlo dokonce i ke konfliktu s papežskou kurií kvůli nesrovnalosti v liturgii, protože tito misionáři udržovali nějakou liturgii keltsko-křesťanskou. Ale proč k těmto rozporům došlo, to zcela jasně nevíme.

Od 4. století po Kristu až do příchodu sv. Cyrila a Metoděje je v našich zemích proces formace keltsko-křesťanskými misemi. Jak hluboko zasahoval vliv těchto misí, přesně nevíme, ale byl pravděpodobně dosti silný. Jako náš národ byl formován keltskokřesťanskými misemi, tak Germáni byli více ~~p~~ přijímání křesťanství formováni arianismem a Ariány vůbec. A tak nakonec kníže Rostislav žádá o slovanské věrozvěsty - jednak kvůli mentalitě /Balkán byl v minulosti též formován keltskou kulturou/ a jednak - a to hlavně - žádá o písmo a knihy, protože naše země byl předtím utvářeny výhradně ústní tradicí. Křesťanská kultura, která už od začátku byla formována písmem a spisy, se zde mísila s keltskou kulturou ústního podání. Doklady tohoto mísení těchto dvou kultur máme i v Galii - keltské chrámy s latinskými nápisy a keltským obsahem. Svatý Cyril a Metoděj si po příchodu do našich zemí tuto situaci dobře uvědomili, proto dali našemu národu nejprve písmo, kterým podložili svůj apoštolát křesťanské kultury a pro odstranění liturgických zmatků žádali o slovanskou liturgii. Ale k tomu se vrátíme ještě později. Nyní se musíme trochu blíže podívat, jak se vyvíjela Evropa jako celek od prvních dob křesťanských, abychom na pozadí jejího vývoje dobře pochopili dějiny našeho národa, které jsou tak hluboce zasazeny do rámce dějin E v r o p y.

Dějiny lidstva jako takové mají dvě hlavní epochy: první

epocha lidských dějin je epochou starověku - je to doba od začátku lidstva až do příchodu Krista. Druhá epocha je epochou křesťanskou. A dějiny Evropy začínají dějinami křesťanství - vlastně až Karlem Velikým, který uspořádal Evropu v situaci, která vznikla po pádu Římské říše. Proto historie keltské kultury - tedy asi 6. stol. před Kristem - začíná se vznikem Římské říše, jejíž protohistorie opět je jasně poutána k vývoji říší ve starověku. Římská říše tedy dotváří starověk. Křesťanství se zrodilo za její vlády a proniklo do ní. Z jejích trosek se potom rodí křesťanská Evropa.

První dějiny lidstva se historicky odehrávají na území Asie a Afriky a první řádovou říší je Egypt, potom Mezopotámie a na ní navazují další říše v oblasti Malé Asie. Druhou významnou říší, která je úzce spjata s křesťanstvím, je říše Římská. Na starých kulturách můžeme sledovat vývoj lidstva. První kultura byla egyptská, druhá mezopotámská a říši střední Asie, pak Řecko. Na kulturu řeckou těsně navazuje Římská říše, která potom do sebe pojala vzdělanosti všech říší starověku, protože ovládla celý tehdy známý svět /Mezopotámii, Persii, Řecko atd./. Římská kultura je syntézou - skladbou kultur starověku. Navazuje na ně, pojímá je do sebe a nejen že je ovládá, ale nechává se jimi též utvářet. Přes Řím dostáváme historickou základnu kultury Evropy, protože je poslední vysokou kulturou starověku. Byly v ní pospojovány kmeny, které do sebe přijaly souhrn všech starých kultur a tím pak i po stránce organizační a právní vytvořily světovou říši. Tak např. zajaté Řecko kulturně ovládlo Řím. Římané sami se vyvíjeli na základě starých kmenů, které byly usídleny v Itálii /předtím byly tyto kmeny formovány Efrigií, která měla ucelenou kulturu a státní celek/. Z těchto kultur na vlastním území a potom později na základě starověkých kultur se stává Římská říše nejen železným, ~~sixixixiturní~~ organizovaným státním celkem, ale i kulturní syntézou minulosti. A tento stát měl vliv i na formaci protohistorické-keltské Evropy.

Drama zápasu mezi Římem a Evropou je velmi zajímavé. Už koncem 1. století před Kristem bojoval César s Germány a s Galy. Římané se totiž spíše proti protohistorické Evropě zabezpečovali, než by ji dobývali. A toto jejich zabezpečování

je velmi důležitým prvkem v dějinách Evropy. Římané obsazovali Evropu, aby nekultivovaná Evropa nepřepadala je. Byli to zrovna Galové, kteří začátkem 3. století před Kristem začali až do Říma a dobyli Řím, který měl zájem spíše opanovat starověké kultury a učit se od nich, než dobývat - podle jejich představ - divokou Evropu / ona ale ve skutečnosti zas tak divokou nebyla/. Římané potom v duchu bezpečnosti vlastní říše začali s Evropou také obchodovat, zejména s Galy.

Zatímco se na půdě Evropy odehrával tvrdý zápas Itálie proti severu, západu a východu, východní část Římské říše se stala jakýmsi mírovým kulturním střediskem.

V prvním století před i po Kristu dobýval Řím už jako mocný pán Hispánii /Španělsko/, Galii/dnešní Francii/, Británii a snažil se pacifikovat /zabezpečit mír/ proti Germánům střední a východní Evropy. V této souvislosti dochází k formaci protohistorické střední Evropy, protože se Římané při tomto svém zabezpečování dostali až k Dunaji - k pomezí Moravy, Slovenska a Panonie/dnešního Maďarska/ a až do Dácie /Rumunska/. Vybudovali na Dunaji souvislou řadu pevností, které pak protáhli až na západ a které tvořily severní hranice říše. Tyto pevnosti měly své hradní strážce a byly vybudovány jako strategické body. Zajímavé bylo, že na této zejména západní části severní hranice Římské říše přebíhali často Germáni do Galie a tam se romanizovali /pořímšťovali/. Usadili se tam, zbohatli a na tomto severním pomezí Římské říše pak hájili její zájmy a své výhody s ní spojené proti svým vlastním soukmenovcům. Jiní Germáni zase byli výbojní, měli silná vojska a bránili se Římanům. Slované potom na základě zkušeností s výbojnými Germány považovali Evropu za barbarskou, divokou a chtěli se proti ní chránit. Jeden způsob byl boj s Germány, druhý byla smířlivá taktika, která se však Římu později krutě vymstila, protože Germáni potom ovládli oslabený Řím díky tomu, že si je Římané sami vychovali.

Na tomto severním evropském pomezí Římské říše vznikaly tedy zvláštní vztahy. Germáni se dělili na dvě skupiny: ti, kteří se Římu poddali a spolupracovali s ním na základě nabídnutých hmotných výhod, a kmeny germánů, které se Římu

nepodřídili a žili dál svým vlastním životem. Z pořímských Germánů se vytvořila germánsko-keltská vojska, která na těchto pomezích sloužila Římu a bránila ho proti divoké Evropě. Podobně tomu bylo i u jiných kmenů, zejména u Keltů. První formou sblížení s Římem byl boj proti němu nebo výpravy na území jeho říše, druhou formou bylo soužití v rámci Římské říše. Např. Keltové byli v Římě známí jako výborní řemeslníci. Někteří se tam usazovali a zakládali si drobné krámký, jiní byli do Říma zavlčeni jako otroci, ale získali si dozbré pozice a později i velký význam pro svou řemeslnou vyspělost, zejména v odborných řemeslech a práci s kamením. A Keltové jako kulturní lid byli sami také velice zvědeví na soubor starých kultur a kultur Východu v Římě, proto je i Řím do jisté míry přitahoval. Keltské kmemy pronikaly na válečných výpravách až do Malé Asie a do Dácie, kde vytvořili spolu s Dány souvislou kulturu.

V dějinách Evropy jde ve vztahu k Římu jednak o vzájemné prolínání kultur starého Říma a protohistorické Evropy a jednak o boj s kmemy, které hájily svou samostatnost /Germáni a Keltové/. Z hlediska protohistorické Evropy jde tedy buď o vztah poddanství římskému státu nebo o hájení vlastní svobody. Tyto dvojí tendence potom jsou důležité pro vznik a vývoj křesťanství v Evropě i v našich zemích a pro vývoj Evropy vůbec. Bez ujasnění těchto vztahů, bychom dobře nerozuměli vlastní evropské historii.

Od 4-ho století po Křistu - tedy po pádu Říše Římské - jde vývoj Evropy směrem k vytvoření nové Římské říše. ~~tvorí~~ Tvorí ji lid nových kultur /Germáni a Keltové/ na území Evropy. Tvůrce současné Evropy - Karel Veliký /v 9-tém století/ postavil dějství /dějiště/ Římské říše z Itálie do Evropy. Když si totiž vybudoval své první pevné sídlo v CÁCHÁCH, navazuje na poslední sídlo římských císařů - italskou Ravenu - a své císařské sídlo pak staví podle vzoru Raveny. Chrám s CÁCHÁCH je zcela podle vzoru ravenkého a z Raveny též do něj přiváží ostatky svatých. CÁCHY se mají stát centrem nové Římské říše.

Stará Římská říše ve 4. století oslábla a už se ani nebránila nájezdům okolních kmenů. Nehájila se proti nepřítelům ani z východu, ani ze západu, protože už byla zaplavena

cizími živly. Velice příznačná pro tyto poměry je tato epizoda: Jeden germánský generál, který byl ve službách Říma, okupoval Řím se svými germánsko-keltskými vojsky proto, že se dožadoval žoldu, který jim senát nevyplácel. Něměl v úmyslu obsadit Řím, ani ho to nenapadlo, ale když senátoři váhali žold vyplatit, tak si pro něj do Říma šel i se svým vojskem. Tak vzniklo první obsazení Říma. Mocná říše římská v období svého pádu prorůstala vyvíjejícími se keltskými a ostatními kmeny na území Evropy. Tato skutečnost byla potom rozhodující pro historickou formaci jak Čech a Moravy, tak střední Evropy vůbec - specifickým dějům v její historii můžeme rozumět jenom v těchto vztazích k Římu a v přesazení římské říše do Evropy.

Pád staré římské říše je většinou ztotožňován s tzv. stěhováním národů, které probíhalo od 3ho do 4-ho století po Kristu. V mocných průdech přicházely do Evropy národy ze všech končin - sídel Germánských a Slovanských a pohnuly se i národy Asie. V dosavadních dějepisech byla považována za kolébkku evropské kultury pouze kultura řecká a tyto všechny ostatní souvislosti se přehlížely. Moderní archeologie nám ukázala, že to nebylo tak jednoduché. Řím, který znamenal konec historického starověku a začátek dějin Evropy, podněcoval kulturně celé území evropské provincie /Hispanii, Gálii, Británii, Germánii/ a měl tendence proniknout i do střední Evropy, což se mu ovšem nepodařilo. Střední Evropa zůstala formována kulturou keltskou. První cyklus dějin Evropy /a 2. c. děj. Evr./ a druhý cyklus dějin starého Říma, který je poznamenán vzrůstajícím se křesťanstvím, spolu splývají. Je zde ještě mnoho temného, ale víme např., že i vývoj papežství a římské kurie je spojen s tímto vývojem Evropy a jeho vliv při něm vzrůstá.

Pro křesťanskou formaci Evropy je rozhodující vztah mezi germánským kmenem Franků, kteří sídlili v Gálii a Římem. Frankové nebyli pouze Germáni. Byl to sice germánský kmen, ale smíšený s Kelty, Markomany, Slovany a jinými kmeny. Římané si podmanili Gálii, která byla ~~parazitická~~ poznamenána především kulturou keltskou a formovali ji dle kultury vlastní. Obyvatelé Galie pak stavěli už podle římských

vzorů, i když ještě ve svém duchu. Později Gálii obsadil germánský kmen Franků, který usazené Kelty a Římany nevyhladil, ale spojil se s nimi a vytvořili tak spolu území pořádkové syntézy, které se stalo svou podstatou Říší Germánskou. Frankové byli jejími správci a stali se tak předchůdci Karla Velikého.

V Gálii se tedy po příchodu Franků začala uskutečňovat syntéza dvou kultur - kultury keltské s právně aristokratickou demokracií a kultury germánské s právním názorem aristokracie výsadních rodů. Situace v zemi vypadala tak, že rozhodujícími vladaři byl výsadní aristokratický rod Merovousů a jejich správci byl neurozený rod franckých Karlovců /to byli přímí předkové Karla Velikého/. Tito Karlovci, i když nebyli aristokraty a tedy ani kandidáty vlády /jejich původ je vylučoval/, byli velice vladřsky nadaní, schopní a kultivovaní, takže prakticky ty vládnoucí Merovouse ovládali i bez rodové legitimity. Za této situace dochází ke střetnutí dvou právních názorů - keltského a germánského - a toto střetnutí názorů v Gálii je právě rozhodujícím prvkem při pronikání křesťanství do Evropy. Nadaní Karlovci se snažili dostat na francký trůn a v této situaci pochopili právě oni nejlépe, co to je papežství.

Papež měl původně moc pouze duchovní. Byl především biskupem římským, ale neměl ještě moc světovou. Proto se také odehrával zápas v církvi mezi apštolskou větví římskou a západofřímskou /galskou/. Do toho teď najednou přichází zvláštní situace v Gálii. Je zde legitimní vládnoucí rod Merovousů, ale skutečnými vladaři jsou Karlovci, kteří se snaží dostat bez legitimity aristokratického původu k vládařství také uznávanému - legitimnímu. V této situaci si uvědomují význam římského papežství a nechávají svého prvního krále Chlodsvíka posvětit římským papežem a z Říma ho potom povolávají do Gálie, kde je slavně uveden na trůn. Tímto aktem Karlovci vlastně postavili římské papežství na pozici moci světské, která může legitimovat vládce - nahradit aristokracii rodovou aristokracií s legitimitou křesťanského vládařství. A o to se potom Karlovci opírají a na tom základě staví celou říši. Karlovci tedy postavili vnější moc papežskou jako moc, která potom rozhodovala o křesťanské Evropě. Tento moment je rozhodující při pronikání křesťanství do Evropy - je zde důležitý vztah papežství k těmto

novým formám svobodných států.

Karlovcí se tedy orientují na papeže - mají hierarchickou linii - a na ní staví svou moc. Korunování světského vladaře duchovní mocí papežskou potom vrcholí v korunovaci Karla Velikého za císaře římského /nové Říše římské/ roku 800 po Kristu. Karlem Velikým začíná vlastní historie Evropy, protože Karel Veliký přenesl těžiště Římské říše z Itálie do Evropy a je vlastně tvůrcem Evropy historické až do minulého století. V této době také nastupuje základní konflikt Evropy - světské a duchovní /církvní/. Tento konflikt také rozhoduje o evropských dějinách ještě daleko za Karla IV-ho. Zároveň tím ale začíná období křesťanské Evropy. Skutečné dějiny Evropy jsou právě příznačné tím, jak reagují na křesťanství jednotlivé národy, jednotlivé vládnoucí osobnosti - jak reagují na křesťanské pojetí státu, křesťanské pojetí společenství, křesťanské pojetí politiky atd. V křesťanské náplni evropských dějin porozumíme také lépe dějinám našeho národa, které jsou též konfrontací s křesťanským názorem a křesťanským postojem k Evropě vůbec. Jsou to dějiny velmi dramatické a jde zde o podstatný výklad křesťanského poměru a života /k životu/. Křesťanská Evropa nebyla pochopitelně podle vůle Boží a podle vůle Kristovy, ale byla křesťanská zcela určitě světozorně a stále znovu se ukazuje, že to, co je na Evropě vzácné, je skutečnost, že i v těch nejzmatenějších a nejhorších dobách najdem vždy detailní osobnosti, které, i když se nehlasí přímo ke křesťanské myšlence, tuto křesťanskou myšlenku v životě uskutečňují. Až už šlo o misie nebo osobnosti v rámci světových dějin, vždy to byli Evropané, kteří se vraceli k podstatě věci, ať už to bylo v duchu lidství nebo z hluboce náboženských motivů. To evropské dějiny charakterizuje a tím Evropa vytváří magnetické pole pro tříbení celého světa. A toto období, kdy vzniká konflikt mezi výkladem světského světa a výkladem života podle vůle Kristovy, začíná právě Karlem Velikým.

V roce 800 se tedy na evropské půdě dějinně uvádí křesťanství. Pod vlivem Germánů a Keltů, kteří žili v rámci staré říše a přebírali její koncepci, zejména koncepci římského státu, a chtěli se jí vyrovnat, se brzy v Evropě začaly vytvářet zvláštní poměry, zatímco na východě staré říše

Římské se celkem žilo v antických tradicích. Po Konstantinu Velikém v 5. století byla stará říše rozdělena na západní a východní část. Z východní se vyvinula Byzancie, která trvala až do 15. století. Není pravdivým tvrzením, že by Byzancie byla nějakou zvláštní novou kulturní mocí. Římská kultura na východě stagnovala a je nepravdivý názor, že Byzancie působila na západ, ale je naopak skutečností, že na východě se ustálily formy a kulturní tendence, které přišly ze západu. Nevytvořila Byzancie Ravenu /to bylo poslední sídlo západních římských císařů před Karlem Velikým/, ale Ravena vytvořila Byzancií. Kultura Byzancie tedy byla ustálením staré kultury a navíc byla ovlivňována kulturou Asie a Východu vůbec. Zatímco západní evropský ~~tým~~ byl rozdílán stěhováním národů, byl východ Evropy v klidu.

V Západní říši římské však působily mocné tvůrčí síly, které byly schopné utvářet Evropu. I když Řím sám nakonec upadl a západní císaři se stávali vladaři nad Evropou z blahovůle byzantských císařů, kteří jim dávali souhlas k tomu, aby mohli osídlit Ravena a tím ovládnout římský stát, byzantské císařové, kteří reprezentovali latinskou říši, se nakonec o západní stát nestarali a klidně ho přenechali germánským a langobardským vůdčům a ještě jim dávali pravomoc nad západní částí říše. Do té nejvíce pronikaly Germáni /Frankové, Langobardi, Vandalové aj./ a právě germánské kmeny nejvíce pochopilý ideu Římské říše - jednotu, která byla rozhodující pro Evropu - a bojovaly za uchování západní části římské kultury. Tito poříšně Germáni pak bojovali jak s Arabi a cizími kmeny, tak s Vandaly a Germány, kteří se nechtěli dát pokřtít. Nejvíce právě Frankové, jejichž reprezentatem byl Karel Veliký, pochopili - jistě pod vlivem keltakým - že dějiny Evropy jsou nedílně spojeny s křesťanstvím. A také Frankové se dovedli postavit proti arianismu, který se šířil z východu. Langobardi a ostatní germánské kmeny sice také přijaly křesťanství, ale přijaly s ním ariánský blud. Dokonce pak zápasily s křesťanstvím ve jménu arianismu. /Arianismus - bludné učení v prvotní církvi - vzniklo ve 3. st. v egyptské církevní obci a jeho původcem byl Arius. ~~Tím~~ Toto učení popírá božství Kristovo. Kristus - pouhý dokonalý člověk. Blud byl odsouzen nicejským církevním sněmem r. 325. Přesto se však šířil ještě několik století i po Evropě./

Národy ve střední Evropě v té době zůstávaly pohanské. Ovlivňovaly a formovaly je však zápasy, které se odehrávaly na půdě staré a nově vznikající Římské říše.

Na území Čech a Moravy do 1. st. po Kristu Keltové tvořili souvislou protohistorickou kulturu, i když se dělili na spoustu autonomních kmenů. Keltové byli velmi stěhovaví a nepokojní. Na našem území sídlil kmen Bójů, který se později rozšířil až do severní Itálie. Západní Keltové se buď s Římem ztotožnili, nebo se před ním stáhli, protože nedokázali bojovat s vyspělou římskou armádou. Stáhli se z území pod mocí Říma na Britské ostrovy a dále do Irska, kde měli svá dávná sídla. Nemilovali totiž boje. Keltové, kteří byli usídleni v Římské říši a potom v Gálii merovouské, udržovali spojení s pozůstatky keltakého podloží v těchto oblastech

Kolem 1. st. po Kristu obsadili Čechy a Moravu Markomani a Kvádové, kteří zde pobývali jen krátce, po nich Germáni smíšení s Kelty, pronikající od Odry a Visly, a nakonec se zde usídlili Slované. Germáni na našem území nezanechali velké stopy. Táhli pak na sever do Skandinávie. Slované pronikali na naše území z východu - od polsko-ruských hranic a ze západní Ukrajiny. Keltové však stále rozhodovali o kultuře v našich zemích. Jejich misie, založené namnoze křesťansky, formovaly naše země ještě dávno před sv. Cyrilem a Metodějem. Chodili k nám keltští vzdělanci, kteří měli svou obrannou družinu, a také kupci, protože střední Evropa byla obchodní křižovatkou. Takovým kupcem byl i Frank Sámó. Cesty těchto kupců trvaly někdy i celé měsíce a roky, a proto se zabezpečovali celou družinou.

V 7. st. byli Germáni i Slované ohrožováni z východu nájezdy Avarů. Byl to asijský turkotatarský kmen /sneď předchůdci dnešních Maďarů/, velmi divoký, který plenil a drancoval zemi. Proto také se zde zachovalo tak málo památek po starých Keltech. Proti těmto Avarům, kteří zpustošili keltskou kulturu, se postavil se svou obrannou družinou a za pomoci domácího obyvatelstva franský kupec Sámó a roku 625 * je se země vyhnal. Na území střední Evropy pak zůstaly zbytky Avarů, kteří se stáhly do Uher a neznamenalý vůbec žádnou kulturní ani politickou moc. Sámó poté na obranu proti pronikání Avarů do Evropy založil Sámovu říši, která trvala od roku 625 do r. 655. Lid keltsko-slovanský se s ním ztotožnil jako se svým vladařem. Vznikl státní útvar, který posiloval

bývalé keltské společensko-organizační formy. Sámova říše však dlouho netrvala a po smrti Sámově se rozpadla.

Od Sámovy říše jde přímá linie až do doby knížecí. Ve spoležití keltsko-slovanekém se objevují keltské společenské formy a pak už následují knížectví, která jsou reprezentována jmény ryze českými a která mají své dějiště na území Čech - jsou to ta známá jména Nezamysl, Mnata, Vojen, Vnislav, Křesomysl. Jsou to historická jména, která navazují na Kroka a na ně zase dále navazují kníže Bořivoj a sv. Ludmila. Zde už se také uplatnil cele slovaneký živel po stránce právní, i patriarckální zřízení.

Na tuto dobu knížecí těsně navazuje, s ní se prolíná a souvisí Velkomoravská říše, která zabírá velké území od Moravy na východ /centrem byla Morava, patřila tam část Rakouska, Panonie-Maďarsko, západní Slovenska/. Velkomoravská říše již měla vyspěkou kulturní formaci. Vzdělaný živel, který byl už ryze slovaneký, nabyt významu vladařského, ale kulturně byla Velkomoravská říše závislá stále na keltských vztazích, i když její společensko-právní zřízení už keltské nebylo. Kelti v ní stále žili vedle Slovanů. Velkomoravská říše byla však závislá na francko-merovouských Karlovcích. Např. kníže Mojmir I. byl podporován Franky. Kníže, který vládl na vlastním území Slovenska, byl přímo Franky ustanoven. Velkomoravská říše trvala několik století a i když jejím centrem byla Morava a území Čech do ní nespádalo, byla střediskem, které působilo silně na české země v otázce křesťanství. Dostala se na významnou historickou rovinu knížetem Mojmiřem I., který vybudoval Velehrad jako centrum říše a sám zde také sídlil. Byl to jeden z prvákch knížat velkomoravské říše. V okolí mohutného knížecího sídla byla celá města, paláce atd. Bylo to též kultur. střed. celé říše.

Křesťanství bylo v základních rysech v Čechách i na Moravě a bylo přinesené keltsko-křesťanskými misiami. Po keltsku bylo však tradováno ústně. I když navázalo na velmi vysokou kulturu, byla to kultura pouze ústní tradice, jako ostatně i kultura Velkomoravské říše. Na území této říše však šlo o soužití kmenů, které už nějaké náznaky písma převzaly od Germánů - klínové písmo - ale Slované své písmo neměli a Keltové zásadně trvali na ústní tradici. Tak tedy kníže Rostislav, který žádá byzantského císaře o slovaneké věrozvěsty, žádá především o písmo a o knihy. A to

je právě nesmírně důležité na misií slovenských bratrů, že kulturu, která byla u nás na velmi vysoké úrovni, ale tradovaná pouze ústně, podložili písmem a že toto první písmo bylo nedílně spjato s křesťanstvím. Nejstarší knihy psané ve staroslověnštině jsou tedy knihy věroučné - Písmo svaté, věrouka a knihy liturgické.

Sam by se hodila taková malá poznámka. Slovanští bratři, když byli požádáni o misií a o písmo, museli to písmo nejdříve vytvořit - to zde nebylo. Svatý Metoděj se modlil k Bohu, aby mu vnukl vhodné písmo a pak stvořil cyriliku /glagoliku/. Toto písmo bylo vysoce ceněno a pro svou úroveň se zachovalo po staletí - prakticky téměř dodnes, protože se z něho vyvinula dnešní azbuka.

Za dob sv. Cyrila a Metoděje zde také bylo určité napětí mezi Východem a Západem - zvláště za Karla Velikého, protože xi z Východu si Germáni přinesli arianismus. Příchod sv. Cyrila a Metoděje roku 863 na území Velkomoravské říše byl pro nás důležitý také proto, že bylo třeba, aby zde někdo autoritativně postavil víru a věrouku na pevných teologických a kulturních základech. Slovanští bratři tedy přichází do země s vysokou kulturní základnou a neou tam písmo a ryzí kulturu křesťanskou.

Říká se, že sv. Cyril a Metoděj byli též slovenského původu. Je ale jisté, že pocházeli ze země /západní Jugoslávie/, které měly též keltské podloží. Byli tedy kulturně blízko mentalitě našeho národa a způsobem jemu přijatelným postavili křesťanství na kulturní základnu, která zde už byla vytvořena jak kulturou keltsko-slovenskou, tak předchozími misiemi a zpevnili je písmem, ryzí věroukou a liturgií. Jejich příchodem, pak poutěmi do Říma, sepisováním věroučných knih atd. se také pomohlo v celoevropském měřítku postavit víru a věrouku na základy teologické kultury.

Svatý Cyril zůstává v západní části, kde také umírá. Sv. Metoděj, který nejvíce působil za knížete Svatopluka, stává se už roku 864 biskupem panonským a organizuje zde svou diecézi už na církevních základech. Zavádí slovenskou liturgii - to byl nový prvek v církvi a za to je také germánským živlem obžalován u římského papeže a povolán do Říma - prý vnáší do církve východní kult. Sv. Metoděj si však své počínání obhájí a Velkomoravské říše a s ní i Čechy

se dostávají do soustavy nejen církve mystické, ale také skutečně organizované římsko-katolické církve a protože už v té době je spojena církevní moc se světskou, dostávají se též úzeji do společenství národů v rámci nové římské říše. Organizační schopnosti sv. Metoděje se jeví v tom, že on skutečně psychologicky pochopil naše poměry a moudře na ně navázal. Pochopil, že naše území je formováno protohistorií keltskou - a to západní - proto se nesnažil do své misie u nás aplikovat východní styl. Aplikoval ho jen tam, kde k němu byla přirozená inklinace - např. u Rusů, kteří neměli keltské podloží.

Příchodem sv. Cyrila a Metoděje začíná evropsky a západoevropsky titulované křesťanství v našich zemích - jak po stránce organizační, tak věroučné atd. Např. církevní administrativa, církevní svěcení, latinsko-církevní organizace. Sv. Metoděj také pokřtil na Velehradě maldického knížete Bořivoje a jeho manželku Ludmilu a tím začínají křesťanské dějiny Čech. Velkomoravská říše v 10. st. - r. 906 za knížete Mojmíra II. - zaniká. Dělí se na dvě části, z nichž jedné vládne Mojmír II. a druhé Svatopluk. Slovensko se připojuje k Panonii a Čechy a Morava se spojují. Začínají dějiny, jejichž těžiště je už plně zakotveno v českých zemích. Objevuje se zde kníže Bořivoj, který už je velice výraznou postavou českých dějin a v souvislosti s ním zde vystupuje už první osobnost ryze křesťanská - sv. Ludmila.

(s
vykreslit si přehled postav z rodu Přemyslovců a Slavníkovců, jak nám je načrtla výstava vykopávek staré kultury z doby prvních Přemyslovců v chrámu sv. Jiří na Pražském hradě na podzim r. 1982. Rod Přemyslovců zde začíná knížetem Bořivojem, který žil zhruba v letech 850-889 a jeho manželkou Ludmilou /855-921/. Manželé měli tři syny a tři dcery. Známe pouze dvě jména - Svytihněv a Vratislav, kníže Bořivoj zemřel záhy a na knížecí stolec po něm nastupuje jeho syn Vratislav /875-921/, jehož chotí je Drahomíra a měli celkem 7 dětí - 3 syny a 4 dcery - z nichž se zachovala jména: Václav /895-935/, Boleslav /Boleslav I. - 967-972/, Svytihněv a dcera Přibyslava. kníže Boleslav I. se potom oženil s franckou princeznou Barendárou /na výstavě místo tohoto jména, které jasně uvádí p. doktorka, bylo jméno Biagota s otazníkem/ a

historicky známá jsou jména čtyř z jejich dětí - synů Boleslava II. zemřel r. 999 a Strachkvasa a dcera Doubravky a Mlady - abatyše pražské. Kniže Boleslav II. potom měl dvě manželky - Angličanku Adivou, která zemřela velmi brzy a z jejich tří dětí zůstal na živu pouze nejstarší syn Boleslav /Boleslav III./ a Emma, matku dvou knížat - Jaromíra /990-1035/ a Oldřicha /990-1034/, jehož druhá manželka Božena mu dala syna Břetislava /Břetislav I. - 1005-1058/, který pak měl manželku Jitku.

Rod Slavníkovců má historický rodokmen velmi krátký, protože byl vyvražděn. Zachovaly se postavy rodičů sv. Vojtěcha - manželů Slavníka a Střezislavy, jimiž také končí legitimní rod Slavníkovců /r. 981-987/. Zůstala jména 7 synů: Soběslav /zemřel r. 1004/, Vojtěch /950-997/, pak 4 bratři, kteří zemřeli ve stejném roce 995 - zřejmě byli zavražděni: Svytmír, Dobraslav, Bořej a Čáslav a poslední jméno je opět český světec - Radim /960-1016/. Do dějin vešly hlavně postavy světců Vojtěcha a Radima.

Protože náš národ byl v té době velmi úzce spjat s Poláky, byla udána na výstavě i jména současných polských knížat. Byli tokolem roku 900 Siemowit, Lestek a Siemomysl. Kolem r. 970 Mieszko I. /Měšek v Mečislav I. - první polský král/. Kolem r. 1000 Boleslav Chrabrý, kolem r. 1030 Mečislav II., r. 1050 Kazimír I., r. 1070 Boleslav II., r. 1090 Vladislav I., r. 1100 Herman.

Nyní se vrátíme k Přemyslovcům. Na uvedené výstavě byly též ~~už~~ některé zajímavosti z jejich života, o kterých nás přesevďočaly archeologické vykopávky: Historické souvislosti, tělesné znaky a příčina smrti. Archeologie zde spolupracovala s lékařskou vědou.

Historické souvislosti z života Přemyslovců: Manžel sv. Ludmily - Bořivoj - byl první historicky podložený panovník z Přemyslovců. Za Boleslava III. došlo k podmanění Slavníkovců a za Břetislava I. došlo k připojení Moravy k českému státu.

V kostele sv. Jiří je krom sv. Ludmily pohřben též její syn Vratislav /v hl. lodi vpravo má náhrobek/ a též kníže Oldřich. Kněžna Ludmila byla zavražděna v 61 letech - 16. 9. 921 na hradě Tetíně, kde byla původně též pohřbena. Sv. Václav jí dal potom převést a pohřbít v kostele sv. Jiří.

Též je tam pohřbena abatyše Mlada. Kníže Václav byl zavražděn v pondělí 28. září 929 /rok je sporný/ ve staré Boleslavi, kde byl původně pohřben, později byl převezen do Prahy. Jeho sestra Přibyslava byla řeholnicí svatojiřského kláštera.

Tělesné znaky Přemyslovců a příčiny smrti: Kníže Bořivoj byl vysoký 168 cm, silné kostry. Zemřel ve 35-40 letech. Kněžna Ludmila byla vysoká 168 cm, silné kostry. Zemřela v 61 letech - uškrcena. Její syn Svytihněv 173-175 cm, robustní postavy. Zemřel ve věku 40-45 let. Syn Vratislav 170 cm, středně robustní postavy. Zemřel ve 40-45 letech. Kníže Václav byl podoben otci Vratislavovi, ušlechtilého vzhledu, ostatní nelze určit. Zemřel ve 40-45 letech následkem bodných ran. Abatyše Mlada byla vysoká 161 cm, slabé kostry, umírá v 50ti letech. Kníže Jaromír byl vysoký 180 cm, robustní postavy. Byl nejprve zhanoben, pak oslepen a posléze zavražděn bodnou ranou do břicha. Kníže Oldřich byl vysoký rovněž 180 cm, silné kostry. Břetislav L. byl stejné postavy a zemřel po nemoci v 50ti letech. Boleslav I. - 60 let. Boleslav II. zemřel na následky mozkové mrtvice, která ho 5 let před smrtí ochromila. Jeho první manželka Adivea zemřela v 17ti letech po porodu třetího dítěte a druhá Emma na zimnici. Jejich syn Oldřich zemřel náhle při hostině - selhání srdce. Boleslav III. z prvního manželství zemřel ve stáří po 34 roků trvající slepotě.

Tolik z materiálů archeologických vykopávek na Pražském hradě. Rok /Věk/ úmrtí zjišťovali lékaři z průřezu zubů, příčiny úmrtí z kostry a kostí. Tyto detaily, kterými jsme trochu odbočili, jsou zde pouze pro zajímavost a rodokmeny pro přehlednou orientaci.)

Kníže Vratislav má dva syny - Boleslava a Václava. Vratislav umírá a po jeho smrti je sněmem zvolena jeho matka Ludmila, aby vládla jako kněžna za dva nezletilé vnuky. Sv. Ludmila je zajímavá osobnost - poručnice a vladačka. Je to kněžna, která na úsvitu dějin českých dala celému národu křesťanský ráz a v sobě vzor křesťanské osobnosti. Kněžnou se stala podle právního názoru keltského. Byla-li manželka nebo blízká příbuzná z rodu zemřelého vladaře zdatnou a schopnou ženou, osobností, mohla nastoupit vládu. Proto byla i kněžna Ludmila zvolena od svého kmene. Nebyly zde velké boje mezi ní a Drahomírou, jak se to často líčí v legendách. Drahomíra byla normální žena, sv. Ludmila byla osobnost - silná

osobnost. Byla velmi moudrá a též vladařsky nadaná. Pochopila situaci ve své zemi a velice jemně psychologicky a přitom pevně dovedla zasáhnout a vhodně se přitom orientovat.

V Čechách byly v té době dvě školy - samozřejmě že církevní: latinská-římská na Levém Hradci a potom ještě slovenská podle sv. Metoděje. Sv. Ludmila velice moudře a prozíravě pochopila tuto podvojnost a z ní plynoucí nebezpečí rozdělení národa, proto dala svého vnuka Václava jako budoucího vladaře učit do obou škol. Tím spojuje a i pro budoucnost ~~sa-~~jišťuje spojení tradice slovenské s církví římskou. I ona sama měla tuto dvojí tradici v sobě harmonicky spojenou. Jejím zpovědníkem a blízkým přítelem byl kněz Pavel, který byl orientace latinské a k sv. Metodějovi měla sama též velice úzký a blízký poměr, protože on ji pokřtil a od něj přijala křesťanství. Sv. Ludmila má v dějinách našeho národa velmi významný specifický úkol v tom, že spojuje cyrilometodějskou tradici s římskou církví a vyrovnává rozpor mezi misí římskou a slovenskou. Ona sama prošla obojím a na to připravovala jako budoucího vladaře - právě v syntéze těchto ~~kněžských~~ misí - i svého vnuka Václava. Pozdější konflikty mezi ~~ím~~ Václavem a Boleslavem byly motivovány složitostí poměrů v zemi. Jednak složitými konfliktními vztahy mezi dvojím dědictvím/keltským a slovenským/, jednak dvojí tradicí křesťanskou /keltskoslovenskou/ a ze starých misí a nově začínající tradicí slovenských věrozvěstů. Stará knížectví byla u nás ještě za dob sv. Václava podle středoevropského práva formována podle keltských rodů. Někteří inklinovali politicky k východu, jiní k západu, jiní uznávali západní říši římskou Karla Velikého. Do těchto konfliktů zasahovaly i jiné vlivy - sousední Němci, Sasové aj. Frankové se v té době u nás neexponovali, ale inklinovali k nám. V kronikách je psáno, že Boleslav si vzal potom za manželku frankou princenznu Berengáru, která byla velmi vzdělaná a hluboce zbožná a ryze křesťansky vychovávala také své děti, takže z nich vzešly i postavy světců /abatyše Mlada/. A Berengára také podnítila vznik legend o sv. Václavu a vůbec zavedla a šířila potom u nás kult svatováclavský. Její manžel Boleslav I. dělal potom za svůj čin pokání, a proto nebránil v této činnosti ani jí, ani potom své dceři Mladě.

Po kněžně Ludmile tedy nastupuje na knížecí stolec sv. Václav. Vztah mezi ním a sv. Ludmilou byl velmi vřelý.

Sv. Ludmila ho formovala křesťansky - ale nejen nábožensko-křesťanský, ale i koncepcí evropské křesťanské kultury - kultury svatováclavské. Je např. známo, že sv. Václav znal 3 jazyky - byl na svou dobu velice vzdělaný¹ ve srovnání s ostatními panovníky. Sv. Ludmila mu většinou ušlechtilé křesťanství - křesťanské milosrdenství. V jeho osobě se křesťanství nádherně promítá do života - je to žité křesťanství. Tento vladař byl celým životem křesťan. Ukazuje, co znamená křesťanství pro svět, pro národ, pro dobu, ve které žil. Sv. Václav také vnáší jako dědictví po sv. Ludmile do křesťanských základů u nás úctu mariánskou. Sv. Ludmila dala posbírat pohanské bůžky a ze zlata z nich ulít obraz P. Marie - tzv. Paládium země české - který sv. Václav nosil u sebe a který je nyní ve Staré Boleslavi na Mariánském poutním místě.

To, že se sv. Václav postavil cele na půdu římské církve a spojil ji s tradicí cyrilometodějskou, znamená také včlenění sv. Václava jako panovníka do Západorímské říše. V 11. století se Římská říše Karlovců jmenovala Římská říše národa německého. Trvala zde představa Karla Velikého, že Římská říše je jen pro západní Evropu se sídlem vestfálským. Vladaři, poddaní římskému papeži, byli uznáváni mocí duchovní, protože římský papež musel korunovat římského císaře. Už Karel Veliký byl jako římský císař zvolen představiteli - vladaři, kteří tvořili jádro Římské říše. Byli to samostatní vladaři ve svých zemích, ~~někdy i v zahraničí~~ ale římské vazalové. Byli páni ve svých zemích, ale ne neomezenými, protože vertikální rovina vznikajícího feudalismu byla tato: hradní pán byl povinen chránit lid, který mu byl svěřen a svou zemi, své panství. Hrady byly stavěny jako azyly pro lid, stejně tak opevněná města - pán byl povinen lid chránit v případě války. Lid svou prací zase přispíval k obraně země, ze svých příjmů na vydržování apod. A pán lenního území zase byl povinen nějakým poplatkem vyššímu pánu /třeba králi/ a tak to šlo až k volenému římskému císaři, kde vazalové zase byli povinni vydržovat římského císaře. Nebyly to poplatky finanční, ale byly postaveny na naturálních hospodářství. To také vysvětluje skutečnost, která se neprávem sv. Václavu přičítá, že když on byl podílníkem a účastníkem Římské říše, tak to byla jeho normální povinnost jako všech ostatních evropských knížat a králů platit naturální daň císaři. To

vyplývalo z jeho zapojení do Římské říše, které samo o sobě bylo velkým přínosem pro naše země - bylo to aktivní zapojení českého národa do dějin Evropy. Ten naturální poplatek císaři římskému tedy nebyl něčím, do by vyjadřovalo poddanost čistě vazalskou, jak se to pořád v dějepisech sv. Václava předhazuje. Byl povinen dodat určitou daň, protože byl členem Římské říše. A tito vazalové říše přitom ale byli svobodní evropské králové. Nehledě ke skutečnosti, že sv. Václav byl velmi vážený u dvora císařského jednak pro svou vzdělanost, pak pro svou imponující osobnost, tak že mu dokonce císař Jindřich Ptáčník odpustil ienní poplatek, který se běžně platil před ním i po něm.

Středověká Evropa byla uvedena Karlem Velkým a jeho korunovaci na římského císaře r. 800 začíná středověk Evropy. Tím je dána orientace nové Římské říše, a tím celé Evropy k papežství. Celá ornova dějin středověké Evropy byla dána vztahem mezi římským papežem a římským císařem a jeho vazaly, a vztahy mezi vazaly a římským císařem. V těchto vztazích, které se prolínaly, byla řada konfliktů.

Karel Velký zorganizoval Evropu na nových základech - po příchedu nových národů a reprezentantů nových kultur. Starou římskou říši, ještě starověkou, zorganizoval císař Dioklecián. Za jeho dob byla říše tak mohutná, že se centrálně nečala zvládnout, a proto ji Dioklecián rozdělil na diecéze. Toto organizační zřízení starou římskou říši neudrželo, ale její forma se potom objevuje v církvi. Organizace nové říše římské, kterou zavedl Karel Velký, tvořila půdorys feudálních vztahů. Rozdělil říši na župy a dal je hrabatům i s ~~jezky~~ jiných národů. Tato hrabata / župani / byla hlavní osnovou vazalského zřízení a byla podřízena jednak pod biskupství a jednak pod království. A biskupství zase podléhala království. Tato hrabata vládla ve svých krajích - ve svých župách - a svolávala sněmy, které byly podřízeny župním radám a tyto rady zase podléhaly císařské radě, která se skládala z t.zv. kurfiřtů, kterým předsedal císař a jimiž byl také volen. Už Velkomoravská říše měla vztah k římské říši a Kostislavovo rozhodnutí povolát slovenské věrozvěsty bylo ovlivněno římským císařem / byla to

ta výše uvedená závoslost na franských Karlovících/. Nebylo to tedy nic zvláštního, že kníže Václav se stal jedním z knížat přičleněných k Římské říši.

Tímto zapojením sv. Václava do Římské říše se Čechy stávají součástí evropské organizace, a tím přejímají i právní řád Římské říše. Už v té době docházelo k válkám mezi jednotlivými hrabaty /župany/, která nebyla spokojena se svým územím, bouře proti císaři kvůli poplatkům, i když tyto nebyly nijak zvlášť zatěžující.

Už od Karla Velikého bylo jakousi podmínkou náležitosti k Římské říši křesťanství. A toto křesťanství bylo legitimací pro sv. Václava. Už Hostivítův syn Bořivoj byl pokřtěn se svou chotí Ludmilou na Velké Moravě na dvoře knížete Svatopluka. Jejich syn Vratislav už byl křesťanem a rovněž tak jeho synové. Co potom bylo příčinou nepřátelství Boleslava k Václavovi, to nevíme, zrovna tak Drahomíra nebyla pohanka, ale křesťanka, ale třecích ploch bylo v té době dost. Zřejmě i Drahomíra nebylo moc vhod, že vládla svatá Ludmila. Též kolem Boleslava byla jakási skupina, která nebyla nábožensky hluboká oproti hluboké křesťanské praxi Václavově. Sv. Václav byl důsledný křesťan, který je nejenom křesťanem podle jména, ale také naprosto důsledně křesťansky jedná. Svatý Václav byl skutečnou knížecí osobností, knížetem, který vládl dobře, moudře a uvědoměle. Byla to výrazná křesťanská důsledná osobnost, která si získala respekt samotného císaře a ostatních knížat.

Sam by se možná hodila taková malá poznámka ze života sv. Václava. Sv. Václav jako člen Římské říše se též zúčastňoval říšských sněmů. Jednou přišel na sněm pozdě - byl totiž na sněm zvaté a zdržel se. Císaře to pohněvalo, že nebyl na zahájení sněmu a prohlásil, aby ho žádný z přítomných nepozdravil, až se dostaví, protože se dopustil takového prohřešku a on sám, že ho pokárá. Sotva však sv. Václav otevřel dveře sálu, císař udiven jeho osobností první sestoupil s trůnu a šel mu s velkou úctou vstříc. Ostatní byli zmateni a následovali ho. - To jen tak na dokreslení podmanivosti osobnosti sv. Václava. Takových příhod z jeho života máme mnoho - známe např. střetnutí Václava jako mladického knížete se zkušeným bojovníkem Radslavem Zlickým, kdy tento Radslav sám se sklání před osobností Václavovou. Legendy tento příběh opředly anděly, ale lze jej vysvětlit zcela přirozeně silou a podmanivostí křesťanské osobnosti.

Tento respekt a náklonnost císařova byla sv. Václavu také projevena způsobem tehdejší doby - darem. Císař mu daroval vzácnou relikvii sv. Víta. To se totiž tradovalo v římské říši už asi 200 - 300 let, protože pokřesťanění Germáni, Frankové i Keltové si vážili jako nejvzácnějšího daru od císaře nějaké relikvie. Byl to tedy vzácný dar a pocta pro sv. Václava. Také na hrobě této relikvie sv. Víta byla později postavena naše národní katedrála, vybudovaná až Karlem IV. do dnešní podoby. Původně na místě kostela sv. Víta stála patrně rotunda na Pražském hradě. Tato rotunda nebyla prvním kostelem u nás - už Vratislav dal postavit kostel sv. Jiří, a na Velké Moravě také stál kostel.

Kníže Bořivoj, děd sv. Václava, byl tedy pokřtěn sv. Metodějem r. 873 se sv. Ludmilou. Sv. Ludmila představovala ještě první etapu křesťanství u nás, kde bylo rozdělení latinské a slověké. Školy po sv. Cyrilu a Metodějovi už nebyly školami ústního podání jako školy keltových druidů, ale byly to školy s písmem. Velká část naší šlechty byla v té době znala písma, zvláště hradní paní, někdy víc než jejich manželé. Tak např. blah. Zdislava byla žena velmi vzdělaná, zatímco její manžel - válečník - snad ani moc neuměl psát. Zda se stále jeví keltský názor na ženu - totiž její rovnocennost.

Za sv. Václava byly v jednotlivých krajích též zakládány kostely, většinou rotundy, které byly u hradů a při nich sloužili kněží, kteří byli svěceni v Řezně nebo v Magdeburku, kde sídlili biskupové.

Svatý Václav dal našim dějinám hlubokou náplň a orientaci křesťanskou. Platilo, že kdo chce být křesťanem, musí také po křesťansku žít a osvědčit se. Boleslav, když potom poněm nastoupil, nepozorujeme, že by byl tuto křesťanskou linii zlomil nebo přeorientoval víc k pohanství. Nikoliv. A bylo tomu tak proto, že jeho manželka Berengára vedla jeho děti také přísně křesťansky. Boleslav se proti této snaze nikterak nestrávil. Jeho manželka zavedla svatováclavský kultu a děti Boleslava I./vládl 929-967/ byly vynikající osobnosti, které postavily ještě jasněji naše dějiny na půdu křesťanskou a církevní. Mlade např. jela na koni až do Říma, aby vyžádala zřízení pražského biskupství.

Pražské biskupství bylo zřízeno r. 973. Prvním biskupem byl Lětmar. Nebyl sice Čech, ale národ byl v té době víc universální, ještě se to tak národnostně neoddělilo. Kulturní, církevní i diplomatickou řečí byla latina. Knížata a hrabata si tehdy přála, aby biskupové byli z domácího rodu. Druhým biskupem pražským byl světec pozoruhodného formátu - svatý Vojtěch. Nastoupil na biskupský stolec r. 982 a zemřel r. 997. Byl ustanoven na žádost Boleslava II. příjímá Zbožného, syna Boleslava I a Berengáry, který vládl 967-999. A v této době už také začínalo jít o to, aby i stát byl skutečně křesťanský. Šlo o to jak Boleslava II., tak i jeho nástupci Boleslavu III., který vládl 999-1002 a nejvíc sv. Vojtěchu jako biskupovi. /K jeho osobnosti se ještě vrátíme, až dokreslíme poměry v zemi v jeho době/.

Boleslav II. byl sice zbožný, ale od určitých pohanských mravů se neupouštělo. Např. byla samozřejmostí na něželská nevěra, nemanželské děti vládarů atd. Zvláště šlechtici orientovaní germánsky nepovažovali postavení ženy za zvlášť vynikající. Např. Vršovci ohrožovali sv. Vojtěcha, protože se zastal jedné padlé ženy, která před Vršovci /chtěli ji za její čin zabít/ utekla do chrámu sv. Jiří. Sv. Vojtěch měl s knížaty a šlechtou velké obtíže, aby je přiměl ke křesťanské praxi. Byly zde i rodové revnivosti - sv. Vojtěch byl Slavníkovec a tento rod byl trnem v oku zejména Vršovcům a okolním knížecím rodům. Manželský život knížat byl tedy orientován víc pohansky. A svatý Radim, bratr a následník sv. Vojtěcha, zápasil s tímto.

V dnešní době byly opět revidovány hroby knížat z té doby. V hrobě sv. Václava se našla ještě jedna lebka, též Přemyslovce/přemyslovské lebky si byly dosti podobné a měly antropologický charakter/. Socha sv. Václava, kterou zhotovil sochař Petr Parléř za Karla IV. a která se dodnes nachází ve svatozáclavské kapli na Pražském hradě má naprosto charakteristické přemyslovské znaky. Nyní při znovuvyčištění hrobu sv. Václava vznikl problém, kde se tam vzala ta druhá lebka a patří-li kostra sv. Václavu nebo tomu druhému Přemyslovcovi. Došlo se k názoru, že onen druhý pohřbený je pravděpodobně známý druh Václavův - Podiven, který mohl být také z přemyslovského rodu.

Tyto nové vykopávky hrobů právě potvrzují pravost relikvií světců

/ např. i relikvie jazyka sv. Jana Nepo-

muckého/. Nevěřící vědci nemohou proti nim nic namítat. Též je zde domněnka, že sv. Václav nebyl zavražděn přímo Boleslavem I., ale z jeho popudu nějakými vrahy.

Posloupnost panovníků po sv. Václavu, který byl zavražděn r. 929, je tedy tato: Boleslav I. /929-967/, Boleslav II. /967-999/, za něho bylo zřízeno biskupství pražské a druhý pražský biskup sv. Vojtěch. Za něj začínají boje o nástupnictví - dochází ke spoju dvou bratrů Jaromíra a Oldřicha. Tento boj o nástupnictví dvou bratrů je zajímavý. Střetávají se zde opět právní názory: aby byl kníže knížecím rodem volen a druhý názor - nástupní právo prvorozenství. Už v době vlády otce obou bratrů - Boleslava III. - bylo v přemyslovském rodě 25 schopných mužů, kteří měli předpoklady vládnout. Do těchto sporů zasahuje i vliv ostatních knížat a hrabat, především německých a také vliv císařský. Proč vládl Boleslav III., to se neví, ale období kolem roku 1000 bylo velmi chaotické, co se týče vlády. Rozhodujícími v těchto sporech se stávali a různí cizí panovníci, také např. Boleslav Chrabrý polský, velmi ~~silný~~ mocný kníže. V té době se také klonily váhy významných postavění tří knížat - českého, polského a maďarského. Tak dokonce v jedné etapě bojů kolem roku 1000 se stává českým knížetem dokonce Vladivoj polský a potom Boleslav Chrabrý, a to z titulu římského císaře jako spojenec. Po něm nastupuje Jaromír jako nejstarší syn Boleslava III. - r. 1004, ale jen na několi let a po něm mladší bratr Oldřich. Kroniky říkají, že snad kníže Oldřich nebo Boleslav dal Jaromíra oslepit, aby mohl místo něj vládnout. Vykopávky potvrzují pouze skutečnost, že Jaromír byl oslepen a zavražděn.

Porádek ve vládě a v zem nastupuje opět s význačným českým knížetem Oldřichem. Jeho manželka Božena je též ~~historickou~~ historickou osobou. Kníže Oldřich byl už ženatý a Boženu si vzal jako vdanou paní /zde opět vidíme ty pohanské mravy/. Tím se ale zase do budoucnosti zasel problém sporu o nástupnictví. Ale za Oldřicha nastupují velmi spořádané poměry. Osobní mravy knížat už byly naprosto křesťanské, i když ten problém manželství a nemanželských dětí zde byl stále a tyto děti měly stejné práva jako manželské.

Kníže Oldřich nastupuje vládu r.1012, vládne do r. 1037 a naprosto vyhraněným jasným vztahem k Římské říši jako vazal. Ale tento vztah nelze brát jako poddanství, nýbrž kníže Oldřich je právoplatným členem sboru nejdůležitějších vládařů Římské říše - říšského sněmu, který má právo volit římského císaře. Právní vztahy se s kystalizují sňatkem syna knížete Oldřicha a Boženy - Břetislava s dcerou německého císaře Juditou /Jitkou/. Oldřichovo manželství s Boženou nebylo uznáno za právoplatné, a tak Břetislav tedy byl levoboček. Římský císař, který byl ochoten dát dceru synovi českého knížete se zarazil před skutečností, že by si jeho dcera vzala levobočka. A tak ten romantický únos Jitky byl celkem tolerován i ze strany římského císaře na základě přirozeného práva /když někdo unesl dívku,svatba byla platná/. Tak i bylo požehnáno jejich sňatku.

Za knížete Oldřicha, který byl velmi moudrý, vzdělaný a úspěšný vladař, vystupuje na Sázavě svatý Prokop a zakládá benediktinský klášter, kde pěstuje druhou liturgickou větev - větev staroslověnskou. Svatý Prokop byl benediktin, vychovaný na Břevnově /Břevnov založil jako benediktinský klášter r.993 sv.Vojtěch/.Sv.Prokop.potom odešel z Břevnove do samoty a v sázavských lesích prožívá období poustevnického života. Byl knězem, ctil sv.Václava a v samotě chtěl prohloubit svůj duchovní život. V jeho době existovali mniši, kteří žili mimo komunity, pohybovali se po světě, kázali a sloužili při hradech. Přičili zejména z Pálaka.Svatý Prokop tedy - v té době to bylo docela normální - se jako moudrý opat sázavského klášte- ra stal duchovním přítelem knížete Oldřicha a radil mu i ve věcech světských.

Kníže Břetislav I. - nástupce Oldřicha - byl se svou manželkou Jitkou po všech stránkách velice úspěšným vladařem. Jitka se ukázala jako opravdu výborná královna. Dala postavit první most kamenný přes Vltavu - byl na řetězech - našel se v blízkosti dnešního Karlova mostu - končil na malostranském břehu Vltavy u dnešního kostela P.Marie pod řetězem/končily zde řetězy Juditina mostu/, starala se o kulturu, o církevní mravy, o řád a zároveň její manžel Břetislav, který si uvědomoval křesťanskou základnu, své země, klonil se k Polákům /mezi knížaty českými, polskými, maďarskými byly spory/ a žádá napolském

knížeti mrtvolu sv.Vojtěcha, který byl pochován v Hnězdně. Jeho mrtvolu chtěl vyvážit zlatem. Ale Poláci sv.Vojtěcha velice ctili a dali Břetislavovi pouze jeho relikvii, pochován zůstal v Hnězdně.

Nyní, když jsme si vykreslili poměry doby, ve které žili naši velcí národní světcí, vrátíme se ještě k postavě a osobnosti svatého Vojtěcha. Svatý Vojtěch je dramatickou postavou v našich dějinách. Nejen, že musel dvakrát opustit vlast, protože se ~~nikdy~~ nemohl dohodnout se svým národem ani s knížetem, pro kterého byly Vojtěchovy mravní požadavky neúměrné /epory šly tak daleko, že rod Slavíkovců byl vyvražděn/ a žil převážně v exilu, kde působil jako misionář u Prusů, jimiž byl také zavražděn, ale jeho osobnost je osobností především duchovního dramatu. Byl jako biskup zeela sám. Nikdo za ním nestál. A mohl mít tedy pocit jakési prohry. Přitom však na pozadí těchto téměř propastných vnějších neúspěchů dává sv.Vojtěch všemu, co zakládá, pečal trvání, dalo by se skoro říci pečal věčnosti. Vše, co založil, má úžasné trvání. Tak např. do dnešní doby se zachoval břevnovský klášter, neboť vědomí souvislosti s takovou významnou biskupskou osobností zachraňuje jeho trvání. Sv.Vojtěch je dále trvalou připomínkou křesťanských mravů. Toto vše je úžasný duchovní úspěch na pozadí vnějších neúspěchů. A toto sv.Vojtěcha charakterizuje. Rovněž tak křesťanské vztahy mezi Polskem a námi jsou dílem sv. Vojtěcha.

Svatý Radim byl mladším bratrem sv. Vojtěcha - a doprovázel ho na misijní cestě do Polska. Byl vzdělaným knězem a pravděpodobně sepsal legendu o sv.Vojtěchu jako podklad pro jeho svatořečení. Po smrti sv. Vojtěcha jmenoval římský ~~papež~~ papež sv.Radima "biskupem od sv.Vojtěcha", t.zn. ne místním, diecézním biskupem, ale biskupem, který chrání a přenáší dědictví sv.Vojtěcha.Sv.Radim měl zvláštní úkol právě v Polsku. I když nebyl oficiálně nastolen na biskupský stolec, měl tam za úkol vyrovnat, spojit a odstranit spory, které vznikly v dobách sv.Metoděje stížnostmi staroslověnských kněží a misí. Byly tam pravděpodobně nějaké nerovnosti, staroslověnská liturgie se stavěla proti latinské a pod. a zřejmě také tito misionáři nějak neblaze působili na rozvrácení křesť.mravů a pod.

Břetislav I. po získání relikvie sv. Vojtěcha byl tedy zanícený pro kulturní výstavbu Prahy a své země v duchu svatovojtěšské tradice.

Po Břetislavu I., který byl velmi schopný a cílevědomý, r. 1035 nastupuje jeho bratr, o kterém toho mnoho nevíme/vládl 1055-61/ a po něm Vratislav II., též jeho bratr /vládl 1061-1092/, kterého r. 1083 římský císař osobně jmenoval králem českým. Ale Vratislav II. ještě nezakládá královskou linii, protože mu římský papež neuznal královský titul jako dědictví, Vratislav II. totiž pomáhal římskému císaři Jindřichu IV. proti papeži v e vzniklém boji mezi pravomocí světskou a duchovní. Císař římský Jindřich IV. se postavil proti papeži a tvrdil, že on z titulu císaře má právo jmenovat biskupy, disponovat s církevními statky atd. A protože Vratislav II. císaři v tomto sporu pomáhal, nebyl potom papežem potvrzen jako král český a nezískal dědičné titulární právo.

Vratislav II. se však také zasloužil o rozšíření křesťanské kultury v našich zemích. Založil kapitulí Vyšehradskou a Strahovský klášter, kde byli benediktini, ovšem východní orientace /konec slovanských obřadů u nás byl až r. 1092/.

Po smrti Vratislava II. zase došlo ke sporům o vládu na českém trůně. Byli zde tři kandidáti: Konrád, Břetislav II. a Bořivoj II. Nemohli se dohodnout, který z nich je právoplatným nástupcem. Vládu se ujal nejprve Břetislav II. /1092-1100/, po něm Bořivoj II. /1100-1107/, pak Vladislav a po něm podruhé zase nastupuje Bořivoj II. /1120-1125/.

Bořivoj II. byl výrazným panovníkem. Za jeho vlády se země kulturně vzpínala. Byla zde kultura ve formě románských staveb a dynastické zmatky nepostihly kulturní vývoj u nás ani před Bořivojem II. Praha byla úzasně kulturně vyzpělá. Kupci, kteří v ní sídlili, byli magnáti, město samo rostlo, vznikaly nové statky, kamenné domy, kostely/veliké množství kostelů/, vzpínali se měšťané, šlechta i členové královské rodiny si postavili výstavné domy v oblasti kolem Týna. Praha byla v 11. a 12. století obchodním centrem.

Rozkvět se promítl do celé země. Byla zakládána další nová města, klášterní centra, obchodní centra, kulturní a správní střediska atd. po celém území naší vlasti. Vzkv-

tals též řemesla a umění - umělci se opírali o vzory italské, francouzské a německé, kvetlo také knihovnictví - byly zakládány knihovny, vydávány nové knihy atd.

Začátek 12. st. je v českých dějinách velice důležitý, protože v té době došlo k naprosto rovnocennému postavení našich knížat v rámci římské říše. Byl to především Soběslav I., který vládl od roku 1125 do r. 1130. Porazil v bitvě u Chlumce r. 1126 římského císaře Lothara a po této porážce je oba spojilo upřímné přátelství. /z toho je patrné, že tehdy byly jiné vztahy mezi lidmi než v naší době/. Soběslav I. se stává tedy jedním z právoplatných kurfiřtů - tj. nejbližších /nejvyšších/ vládců v rámci římské říše, členů říšského sněmu a jeho syn Vladislav se pak stává dědičným králem českým.

Soběslav I. byl velmi prozíravý vladař a hospodář. V pohraničí svého území stavěl hrady a pevnosti, kterým vládli šupani. Tím si pojistil obranu země. V tom převzal organizační koncept Karla Velikého. Soběslav I. dal také přestavět Pražský hrad, jehož vnitřní podoba se zachovala dodnes. /Obrys je dán stavbou Soběslavovou, za Marie Terezie byl znovu přestavěn./ Při vykopávkách bylo zjištěno, že pod dnešním Vladislavským sálem je rytířská síň z doby Soběslavovy, nad ní síň z doby Karla IV. a pak dnešní Vladislavský sál.

Soběslav I. se také velmi staral o výstavbu země. Opravil kostel sv. Víta /ne dnešní, ten postavil až Karel IV./, upravil m. a spevněl hradby, v Olomouci zřídil biskupství. Původní románský Strahovský klášter, vystavěný ve 12. st., nelze objevit, protože nebyl přestavěn, ale vestavěn do přestavby barokní.

Římský císař, syn Lotharův, udělil ještě za Soběslava života české léno jeho synu Vladislavovi, který ale nenastoupil na trůn. Místo něho nastoupil jeho syn - Vladislav II., který již je dědičným králem českým. Soběslav I. byl pak pohřben na Vyšehradě, který dal postavit.

Vladislav II., kníže a král český, byl zvolen na trůn proti Vladislavovi Soběslavskému a římský císař Konrád III. volbu uznal a dal Vladislavovi II., synu Vladislava I., královský titul.

Vladislav II. vládl v letech 1140-1173. Byl to vyni-

každopádem velmi rázně postupoval proti pánům, kteří se vzdávali a bouřili proti feudálnímu řádu. Roku 1141, když se Vladislav II. vracel z Rakovníka do Prahy, přepadli ho na cestě loupeživí rytíři a chtěli se ho zbavit. Vladislav II. se zachránil, a tak se loupeživí rytíři spojili proti němu se šlechtou moravskou v čele s markrabětem moravským a zvolili místo Vladislava II. za vladaře Kunráta Znojenského. Došlo k bitvě mezi Vladislavem II. a Kunrátem, v níž Vladislav II. prohrál. Obrátil se tedy o pomoc k římskému císaři a světil Prahu svému bratrovi. V jeho době nepřítomnosti obelhl Kunrát Znojenský Prahu, zapálil kostel sv. Víta a sv. Jiří. Musel se však zásahem císaře vrátit na Moravu a Vladislav II. byl znovu uveden na trůn. Tyto spory mezi knížaty moravskými a českými králem pak uspořádal papežský legát Guido, který byl poslán do Čech ne ani tak kvůli sporům ~~knížatským~~ mezi králem a šlechtou, ale hlavně kvůli sporům církevním. Musel upevňovat vztahy mezi pražským a olomouckým biskupstvím, vymezoval diocése. Také už u nás postavil pevné požadavky kněžského celibátu, který sice už zde byl dříve, ale ne pevně stanovený.

Vladislav II. potom na výzvu papeže sv. Bernarda udělal novou křížovou výpravu na osvobození sv. země r. 1147. Vytáhl sice s vojskem, ale nedostal se ani do Jeruzaléma. Zastavil se v Byzancii, kde se scházel s byzantským císařem Kmanuelem a vrátil se potom z Byzancie domů.

V nepřítomnosti krále Vladislava spravoval zemi jeho bratr Děpold. Mezitím si dělal nárok na trůn Soběslav /II./ . Děpold ho zatkł, ale Soběslav uprchl a utekl se k císaři Fridrichu I. Barbarosovi do Německa. Tam pobuřoval lid proti Vladislavovi, ale když potom císař potřeboval krále a vojsko v tažení proti Milánu, opustil Soběslava a spojil se opět s legitimním králem českým Vladislavem II. a sjednal mu za tuto pomoc korunu. A protože král Vladislav II. byl dobrý diplomat, vyžádal si ho Fridrich Barbarosa do své dvorní rady. Jeho pomoc při tažení do Milánu byla totiž tak výborná, že r. 1157 byl Vladislav II. na římském sněmu v Řezně korunován na krále českého. V té době už totiž minuly vazalské vztahy a nebylo tedy povinností Vladislavovou pomocí císaři při válečném tažení. Nadto se české vojsko v bitvě u Milána

neobyčejně ovedčilo. Domácí šlechta se však postavila proti králi, sešla se v Olomouci a chtěla pomoci Soběslavovi an trůn, ale král dal Soběslava znovu uvěznit. Potom pomáhal Vladislav II. ve sporu uherským knížatům - oběma Štěpánům - jednomu proti byzantskému císaři Emanuelovi, ale nakonec se Vladislav s Emanuelem zase smířil a dal svou dceru Helenu jeho vnukovi.

Král Vladislav II. byl skvělým diplomatem, který upevnil vztahy mezi římským císařem a českým králem. Ale později mezi těmito dvěma vladaři vzniklo nové nepětí - tentokrát kvůli dvoupapežství. Za jedním papežem stál císař, za druhým král český a jeho biskup Vojtěch. Král Vladislav II. se potom na stáří uchýlil do strahovského kláštera a poměry se tak vyhroutily, že musel opustit i Strahov a obrátil se do Durynska, na panství své druhé manželky. Pohřben je na Strahově. Byl to král středoevropského formátu.

Spory mezi vladaři ve středověku byly dosti důležité, kormidlovaly dějiny Evropy. Do světských sporů a politiky zasahovali často i biskupové - a nebyli všichni na takové duchovní výši, jakou jejich úřad vyžadoval. Byli mezi nimi i takoví - a třeba z rodu Přemyslovců - kteří dostali chuť na světský vladařský trůn. Tyto skutečnosti značně komplikovaly poměry u nás. Evropu v té době vůbec ovládal boj o moc - a tato moc byla také někdy zneužívána. V té době platilo, že papež má mít svrchovanou moc, ale také se stávalo, že na papežský stolec dosedl takový mocipán - a to potom nedělalo dobrotu. A na pozadí těchto středověkých konfliktů a vztahů vidíme, jak úžasné je, že II. vatikánský koncil se vzdal sájmou o rozhodování nad Evropou. Tenkrát docházelo k složitým zápletkám, např. když bylo víc uchazečů o trůn - jednomu pomáhal papež, druhému císař atd. A také jak na světských, tak i církevních stolcích byli jak dobří vladaři, tak i takoví, kteří se dopouštěli omylů.

Po Vladislavu II. nastupuje tedy na český trůn Soběslav II. Zapletl se však do válek s Rakouskem, Maďarskem, dostal se do sporu i s papežem Alexandrem III., který nad ním vyslovil klatbu, protože jeho vojsko plenilo v Rakousku kostely. Papež protěžoval proto na český trůn Fridricha Barbarosu, ale Soběslav II. se na trůně udržel. Bojoval

s císařem Fridrichem, oba dva měli spojence, ale Soběslav II. byl nakonec ze země vyhnán a ve vyhnanství ve vězení zemřel r.1180.

Nejen za Soběslava II., ale již dříve nás ohrožovali němečtí kolonisté, protože na trůnu nebyla žádná silná obobnost. Tito kolonisté zde byli v rámci universální Římské říše, která měla povrchovou strukturu latinské vzdělanosti. Nebylo zde ani tak silné národní vědomí, ale spíše rivalita pánů. Tehdy byla taková evropské universalita. Např. Soběslav v samotné Praze založil německou obec, kde byl postaven i kostel.

Za Soběslava II. byly v zemi složité boje o vládu. Císař římský do těchto sporů neblaze zasahoval, byl zaujat i proti sanovi Vladislava II. - Přemyslu Otakar I. Teprve po císařově smrti dopomohl Přemyslu Otakar I. na český trůn jeho nevlastní bratr Vladislav /Vladislav III./, který se spokojil s markrabstvím moravským a nechal vládu nad Čechami Přemyslu Otakar I.

Přemysl Otakar I. nasedl na trůn r.1197. Přišel do rozvrácených poměrů nejen v Čechách, ale i v Římské říši po smrti císaře Jindřicha VI. Ze začátku své vlády podnikal Přemysl Otakar I. válečné výpravy a r.1204 dostal zvláštní bulou od římského papeže titul královský na věčné časy. V té době zase bylo otázkou sporů mezi římskými císaři a papeži, kdo má právo křtí udělovat královské tituly a rozhodovat o postavení v Evropě. Přemysl Otakar I. se tedy stal dědičně kurfiřtem Římské říše a protože byl velice rázným panovníkem, měl rozhodné slovo i v římském císařství a byl vybidnut papežem Inocencem III., aby zasáhl do sporu o volbu císařskou.

R.1212 udělil římský císař Fridrich II.Sicilský Zlatou bulou sicilskou dědičně a to na věčné časy českému králi královský titul. Přemysl Otakar I. potom r.1216 prohlásil dědičné právo prvorozeňců, čímž upevnil poměry v zemi, které byly komplikované starým právem keltským na volbu Přemyslovců.

Ovšem osobní poměry Přemyslovy byly dosti složité. Jako mladíček byl oženěn s Adélkou Bíseňskou, žil s ní 20 let a měl s ní několik dětí. Jednou z dětí tohoto manželství byla Markéta, která vešla do dějin pod názvem královna Dagmar - dobrotivá královna dánská. Přemyslo Otakar I.

ce potom s Adélou rozvedl a oženil se s Konstancí Uherskou, sestrou uherského krále. Po dlouhých bojích bylo jeho manželství s Adélou Míšeňskou rozvázáno, protože nebylo tak docela právoplatné. Z druhého manželství s Konstancí se narodily vynikající děti. Václav I., Vladislav /kníže/ a blahoslavená Anežka, která byla géniem českého království.

Přemysl Otakar I. se dostal při sporech o manželství také do sporů o převahu pravomoci světské nad duchovní a tehdy mocné duchovenstvo se bránilo proti králi. Zprvu boj nebyl tak ostrý, v Čechách byl mírný biskup Daniel, ale po jeho smrti se stal biskupem přísný probošt vyšehradský Ondřej. A tento biskup Ondřej se velmi ostře přel s králem o otázku pravomoci nad duchovenstvem, obsazováním far atd., kterou si král přisvojoval. Přemysl Otakar I. zase ostře postupoval proti biskupovi, který musel utéci do Říma a tam potom žaloval u papeže na krále. Na základě této žaloby papež vyslovil nad králem a Čechami interdikt /t.zn. zákaz konání bohoslužeb, udílení svátostí atd./. Ale poměry byly v té době takové, že ani biskupové takového nařizování řádně nedodržovali. A tak i olomoucký biskup, který spravoval Čechy za nepřítomnosti Ondřeje, interdikt nedodržel. Když se potom poměry v zemi poněkud uspořádaly, vrátil se biskup Ondřej do Prahy, ale neměl dobrou pozici, protože se proti němu obrátili jak páni, tak duchovenstvo, proto se opět odebral do Říma, kde také zemřel. Tento spor krále s papežem byl vyřízen až prostřednictvím papežského legáta r.1221 a vyhrálo ho duchovenstvo, které bylo tímto vymaněno z moci světské i se svými statky.

4 Přemysl Otakar I. dal ještě za svého života korunovat svého syna Václava I. za krále českého, aby se vyhnul sporům o trůn. Přemysl Otakar I. byl silný panovník a získal českému království významné postavení v dějinách Evropy tím, že rozhodoval v římské justici. Vystavěl také Prahu - všechny románské kostely jsou z jeho doby.

Jeho dcera - blahoslavená Anežka Přemyslovna/nar.se r.1208, zemřela 1222/, ačkoli žila většinu života v naprostém ústraní světského dění, měla silný vliv jak na svého otce Přemysla Otakara I., tak bratra Václava I., i synovce Přemysla Otakara II. V dětství byla zasnoubena

synu císaře Fridricha II. - Jindřichovi. Toto zasnoubení však bylo zrušeno, protože Jindřich se oženil s Markétou Babenberkovnou /šlo o získání území Rakouska/. Anežka, která byla na jeho dvoře vychovávána, se musela vrátit domů. Bylo to pronní silné pokoření /Přemyslovci byli hrdí/, ale působilo na ni dobře, takže když potom sám císař Fridrich II. žádal o její ruku místo svého syna, odmítla ho. Předtím už samozřejmě měla v úmyslu vstoupit do kláštera. Ovšem benediktinky u sv. Jiří nebyly podle jejího ducha. Hledala tedy řeholi, která by jí vyhovovala. Vedle korespondenci se sv. Klárou /tato korespondence se sv. Klárou se věrně zachovala/, povolala do Čech františkány a založila klášter klarisek na protilehlém břehu Vltavy / Na Františku/. Tato nová řehole se stala význačnou duchovní dominantou. Jednak anežčin klášter je první gotickou stavbou z této doby /úplně první byla Zlatá koruna/, a potom byl též úžasným organizačním útvarem. Byly tam tři kostely, klášter klarisek i františkánů /ovšem odděleně/, který měl pravomoc poskytovat asyl všem ubožákům jak tělesným, tak mnohdy i kriminálním živlům/ proto musela dostat oblast kláštera Na Františku i trestní pravomoc, měla svého biřice, ovšem nebyla tam pravomoc hrdební/. V areálu kláštera byl též zřízen špitál pro nemocné, u Křižovníků založila blah. Anežka první starobinec u nás. Stala se duchovní vladárkou a zakladatelkou neobyčejného charitativního díla v péči o nemocné, chudé, staré a pronásledované. Byla i vladárkou v zemi, protože radila jak svému bratrovi Václavu I., tak synovci Přemyslu Otakaru II., ovšem často marně. Byla duchem rady a pomoci pro celé království.

Po Přemyslu Otakaru I. nastupuje vládu jeho syn Václav I. /vládl 1230-1253/. Říkalo se mu král jednooký, protože v jedné bitvě přišel o oko. Jeho manželka byla Kunhuta Švábská, příbuzná císaře Fridricha II.

Václav I. byl sice králem silné povahy, ale měl vášnivého koníčka - byl minesenger a střídal nálady minesengra s náladami pevného vladaře. Velmi rád se utíkal na jeden z hradů, kde se obklopoval společností minesengrů. Tento koníček byl příčinou jeho občasně vladařské nedbalosti. Měl střídavě dobrý a špatný vztah k císaři, k papeži atd.

V boji proti Tatarům, v němž se spojil s rakouským králem, se však projevil jako nejrozhodnější a nejlépe organizovaný vladař. Tataři se chtěli zmocnit Evropy. Jejich vůdcem byl syn chána. Udeřili na Polsko, které obsadili, druhý proud podnikl nájezd na Maďarsko, které Tataři také nadlouho obsadili a pronikli až na Moravu, kde ale narazili na opevněné pohraničí ještě z dob Soběslava I. - na Olomouc. Zde se proslavil Jaroslav ze Šternberka, který se Tatarům ubránil, obsadil Olomouc a udělal na jejich vojska výpad a s pomocí Královského vojska Tetry pod Velehraďem porazil /pomoc matky Boží/. Tataři utekli do Uher, odkud se pak stáhli. Jejich porážka byla strašná, i země byla od Tatarů strašně popleněna.

Po vyhnání Tatarů se země se Václav I. opět dostal do sporu s papežem, pak zase s císařem. Jeho syn - Přemysl Otakar II., který se stal po Vladislavovi markrabětem moravským, se vzbouřil proti otci a byl ve své vzpouře podporován stavy. Protože jakmile byl trochu slabší král - s tím Václav I. přes všechny své vladařské schopnosti byl /nebavilo ho totiž vládnout, věnoval se víc koníčkům a společnosti/ - vzmáhala se šlechta, brala si navzájem hrady a území, upevňovala své posice a v zemi vládl chaos. Přemysl Otakar II. se tedy jako druhý syn Václava I., podporován vzmáhající se šlechtou, vzbouřil a prohlásil za krále. Nastalo kolem toho mnoho zmatků, nakonec se však na přímluvu a domluvu Anežčiny s otcem smířil a Václav I. se opět ujal vlády. Napětí mezi nimi však zůstalo.

Po smrti rakouského krále byl Přemysl Otakar II. zvolen králem rakouským a části Uher. Rod Babenberkovců, který tam vládl, vymřel po meči. Babenberkovci se však nechtěli vzdát svého práva a ustanovili právoplatné nástupnictví žen na trůně. Vdovou po zemřelém rakouském králi Vladislavovi, synu Václava I. a bratru Přemysla Otakara II. byla Gertruda Babenberkovna, která hájila své nástupnická práva a utekla se k uherskému králi Belovi. Přemysl Otakar II. se však nevzdal práva na Rakousko a oženil se s nejstarší Babenberkovou, 46 - letou Markétou, která byla vdovou po bývalém ženichu Anežky - Jindřichu.

Tím si Přemysl Otakar II., když potom nastoupil na

trůn jako král český, pojistil vládu i nad Rakouskem. Ale vystoupil proti němu Běla Uherský a Přemysl Otakar II. se zapletl do války s Uhry. Tentokrát mu pomohl sám papež. Jeho otec Václav I. mu v těchto sporech nepomáhal - dával nadále přednost vzdělanosti před vládou, přes své neobyčejné vladařské schopnosti. /Schopný byl i jako hospodář. Ještě dal v Praze postavit kostel P. Marie pod řetězem u paty Juditina mostu/.

Přemysl Otakar II. vládl od r. 1253 do r. 1278. Byl synovcem blah. Anežky české a říkalo se mu král železný a zlatý. V období jeho vlády spadalo pod české království Rakousko, část Maďarska, a Štýrsko. Přemysl Otakar II. vedl právě o Štýrsko spor s Belou Uherským. V této době se právě na prosbu papeže ještě spojil s bohatýrským Ruskem /tehdy východní Polsko/ a s Polakem, kde vládl mladičský král Vladislav a táhli spolu na Litvu proti pohanským Prusům, které násilně pokřtili. Pro poláky bylo spojení s českým králem pomocí nejen politickou, ale i národní a r. 1253 společně porazili Prusy zásluhou Přemysla Otakara II. Za tyto a jeho zásluhy se císařský stolec vůči němu příznivě postavil a dva významní biskupové /mezi nimi mohučský/ nabídli Přemyslu Otakarovi II, císařskou korunu a on ji odmítl.

Tehdy byly takové poměry ve střední Evropě, že se prolínala světská moc a duchovní.

Spory o Štýrsko se však táhly dále a nakonec se vyhroutil v bitvě na poli Moravském /to nebyla ještě ona osudná bitva, v níž Přemysl padl - ty bitvy byly dvě - a toto tedy byla první/, kde byl Přemysl Otakar II. poražen a Štýrsko bylo připojeno k Uhrám. Páni však na Přemysla naléhali, aby upevnil své postavení sňatkem. Nebylo to možné, protože manželka Markéta byla ještě živa. Ale sama mu nepomohla tím, že prohlásila před svědky, že po smrti svého prvního manžela složila řeholní sliby a že tedy manželství je neplatné. R. 1261 se tedy Přemysl Otakar II. oženil s Kunhutou a tímto sňatkem připojil k české koruně ještě Korutany a Bavorsko.

Přemyslu Otakarovi II., který byl moudrý a prozíravý panovník, podléhaly dokonce i některé mětské státy italské. Přemyslo totiž požádal rozšiřoval území své vlády. /Itálie v té době nebyla jednotným státem, ale jednotlivé

města se svým okolím tvořila samostatné státní celky - Milán, Florencie, Bologna atd. Rozpad Itálie na městské státy znamenal ustavičné spory s papežskou stolicí, spory měst a jejich vládařů mezi sebou - jedni byli s papežem, druzí proti němu, takže Itálie byla neustálými spory docela rozvášněná/.

Přemysl Otakar II. se dále zapletl do války s Maďary - tentokrát šlo o Rakousko, o které se přel s nástupcem Belovým - Štěpánem. V Rakousku se oenovaly ustavičné intriky, např. místní biskup si dělal nárok na světský trůn a přemlouval šlechtu, aby ho v této snaze podporovala, ale Přemysl Otakar II. diplomaticky zvítězil a dal se slavnostně nastolit jako vévoda. Páni pak biskupa sesadili i z biskupství a Přemysl Otakar II. připojil opět diplomatickou cestou jeho statky k Rakousku. Přemyslovci totiž byli velmi nadaní vládaři. - Při návratu z Korutan nastražil Štěpán Uherský léčku, on jí unikl, ale oba se utkali ve válce, Přemysl se zmocnil Prešpurku /dnešní Bratislavy/ i jiných hradů a v několika bitvách Maďary porazil. Pak se prostřednictvím biskupů se Štěpánem smířil, ale po Štěpánově smrti nastaly zase spory a války s jeho nástupcem. Štýrsko zase připadlo Přemyslu Otakarovi II. a dokonce se zmocnil části Maďarska, a dokonce se tamní páni dobrovolně dali Přemyslovi do poddanství / to se tenkrát mohlo volně přecházet./

Když Přemysl Otakar II. takto upevnil svou moc, znovu za ním přišla šlechta římského císařství prostřednictvím biskupa, aby přijal císařskou korunu. On však podruhé odmítl. Důvody nejsou dosud dost ujasněné. A tu - a to byl začátek konce Přemysla Otakara II. - se kurfiřtí, hluboce uraženi, dohodli o jiném císaři, a tím kandidátem byl hrabě Rudolf Habsburský, který se r. 1273 stává římským císařem. /Římským císařem nemusel být vždy vladař, mohl se jím stát i obyčejný šlechtic/. Protože Přemysl Otakar II. odmítnutím císařské koruny urazil kurfiřty, zavázali tito při volbě nového císaře, Rudolfa Habsburského, že musí jako císař žádat od Přemysla Otakara II. nazpět jako návrat lén všechny země, které patřily k německé císařské říši a které postupně získal. Přemysl Otakar II. se však vzepřel proti zvolení Rudolfa Habsburského za císaře a spojil se

s Jindřichem, vévodou Bavorským - a jako kurfiřt nepotvrdil tuto císařskou volbu. A zde byl začátek konce Přemysla Otakara II. Přemysl byl velmi silný vladař, měl řadu nepřátel i ve své vlastní zemi - např. nesmírně mocné Rožnberky /Vítkovce/, kteří jako mocný rod byli v opozici proti Přemyslovcům, ale nikdy nepřímo ne opozici válečné. Krom toho Přemysla Otakara II. domácí šlechta moc nemilovala - právě proto, že byl silným vladařem a páni měli vždy tendenci stát se samostatnými, vymanit se z područí svého feudálního vladaře. /Tyto tendence charakterizovaly dějiny středověké Evropy vůbec/. A tak se tito čeští pánové smlouvali s císařem Rudolfem proti svému králi. Přemysl měl proti sobě kromě nich i některé vladaře, Komurancce a dokonce i jednoho biskupa, ke kterému se sám zachoval velice šlechetně /dal mu jako léno Korutany a Kraňsko/. Další moment, který se ve hře stavěl proti Přemyslovi, byla skutečnost, že Rudolf Habsburský byl dost osobně žárlivý na moc Přemyslova a jako císař si začal uvědomovat svá feudální práva. Proto r. 1275 Přemysla Otakara vyzval, aby se k němu dostavil a přihlásil se o svá léna - Čechy, Moravu a ostatní nabyté země a toto vše aby přijal jako léno od císaře římského, včetně svých z emí dědičných. Přemysl Otakar II. se k císaři pochopitelně nedostavil, proto Rudolf nad ním vyslovil římskou klatbu a jako císař - jako jeho lenní pán - ho jako svého vazala zbavil jeho vlastních zemí. Rovněž a ze stejných důvodů byl dán do říšské klatby spojenec Přemyslův - Jindřich Bavorský. Přemysl Otakar věděl, že to znamená válku s císařem. Kromě Jindřicha Bavorského měl ještě spojence mezi pány rakouskými, maďarskými a jinými. Předpokládal, že císař vtrhne do Čech a tak proti jeho vpádu Čechy zabezpečil. Rudolf však místo toho vtrhl do Rakouska, obléhal Vídeň a dobyl důležitého opěrného bodu - zřejmě nějakou vnitřní zradou. Nyní musel tedy Přemysl Otakar II. s Rudolfem vyjednávat a smlouvou mu postoupit všechny země vyjma Čech a Moravy, které mu pak Rudolf jako císař dal lénem. Aby nyní upevnil své posice, oženil se Přemysl s jednou dcerou Rudolfovou a Rudolfův syn si vzal jednu dceru Přemyslovu. Ale Rudolf,

který byl velice chtivý moci a vlády, se s tím nespokojil a i když se nyní Přemysl Otakar II. podrobil pod jeho císařskou pravomoc, tak se Rudolf velice vměšoval i do vnitřních věcí království českého - např. chránil proti Přemyslovi odbojné pány a vměšoval se i do právních věcí. Proto se Přemysl Otakar II. rozhodl, že tyto poměry vyřeší válkou s císařem Rudolfem. Rudolf byl toho času v Rakousku a Přemysl proti němu vytáhl se svými spojenci - některými z pánů rakouských, brandenburských, míšeňských a saských. 27. června r. 1278 opustil tedy Přemysl Otakar II. Prahu a odebral se do Brna, kde se k němu mělo připojit polské vojsko. Ale v této situaci se vynořil nový nepřítel - a sice papež Mikuláš III., který chránil císaře Rudolfa a právo feudálního pána Římské říše - a prohlásil církevní klatbu nad všemi odpůrci císaře Rudolfa. Nyní se někteří ze spojenců císaře Rudolfa této klatby zalekli a stáhli se. Ale Přemysl měl velmi silné vojsko a dne 26. 8. 1278 svedl velikou bitvu - opět na poli Moravském - byla to jedna z největších bitev středověku. Až do západu slunce byla nerozhodná. Dodnes není zcela jasné, proč Přemysl Prohrál. Říká se, že zradou dědice trůnu, který byl velitelem poslední zálohy a vyjádřil se, že válka je prohraná. Tím vojsko Přemyslovo pokleslo na duchu a rozuteklo se, zatímco Rudolf Habšburský měl mocnou zálohu těžkooděnců a těžké jízdy a ty nasadil v poslední etapě bitvy. Přemysl Otakar, statečný voják, se s hrstkou nejvěrnějších pánů ještě pustil do boje - a v tomto boji padl. Rudolf pak dal odvést jeho tělo v královském odění se všemi poctami do Vídně, kde po balzamování bylo tři neděle vystaveno a pak ho dal pohřbit ve Znojmě, kde byli pochováni králové a markrabata moravská. Posléze bylo jeho tělo převezeno k sv. Vítu do Prahy, kde je pohřbeno v královské hrobce.

Historikové říkají, že Přemysl Otakar II. byl král velice zbožný, dobrosrdečný a přímý a krom toho výborný hospodář, ale v zahraniční politice byl velmi neobezřetný a jako diplomat znamenitý nebyl. Byl dost hrdý, jako ostatně všichni Přemyslovci.

Po Přemyslu Otakaru II. nasedl na český trůn král Václav II. Byl to syn Přemysla a Kunhuty. Narodil se r. 1271 a bylo mu tedy 7 let, když otec padl na poli Moravském. Vítězové potom převzali nad mladičkým princem t.zv. péči. Především Rudolf Habsburský, který si po Přemyslově smrti vzal pod patronát Moravu /ne, že by ji odtrhl od Čech, ale vzal si nad ní ještě zvlášť patronát/ a poručnictví nad jeho synem svěřil Ottovi Braniborskému, jakémusi podezřelému spojenci Přemysla Otakara II.

Mladí královic Václava bylo neobyčejně smutné. Otta Braniborský měl strach, aby mladičký princ nebo jeho matka neuplatňovali svá práva na královské statky/on si je totiž jako poručník sám přisvojil po dobu svého poručnictví/, proto matku i syna izoloval od ostatního světa a téměř je uvěznil na hradě Bezdězu. Tuto událost z našich dějin překrásně zpracoval svatopluk Čech ve své básni "Vězeň na Bezdězu". Báseň končí scénou, kdy Otta přinášá Václavovi ptáčka v kleci. Mladý královic otevře klec a ptáčka pustí na svobodu. Tato hluboká etická báseň potom končí verši:

" Syn Otakarův tvůj dar ti vrací s díkem.

On může věznem být, však nikdy žalávníkem ! "

Václavova matka Kunhuta byla žena velice krásná. Podařilo se jí dostat se z hradu a provdala se za Záviše z Falkensteinu. Syna opustila, nechala ho v Ottově područí. Tato skutečnost také poněkud vysvětluje pozdější divné chování Václavovo k jejímu druhému manželu - Závišovi. Záviš byl Vítkovec a Přemyslovci a Vítkovci byly znepřátelené rody. Hlavou Vítkovců byl Jan z Falkensteinu.

Kunhuta ani po svém osvobození neměla o synka mateřskou starost. Sama ~~xxx~~ si pomohla na svobodu a o jeho osud se dál nestarala, nechala ho v moci braniborské. Čeští pánové se snažili Václava z tohoto zajetí vykoupit, ale Otta se bál, aby ho neosvobodili - proto ho dal odvézt do vězení v Německu. Tím si pojistil poručnictví nad ním a Čechami. Také v Čechách se samozřejmě choval zcela suverénně, vzal si do zástavy české hrady a snažil se ze své funkce poručníka získat pro sebe co nejvíce. Svého svě-

řence však nevychoval, ani nevdlával. Mladický princ se pouze protloukal vězením. Neměl ani svobody, ani styky s okolím a s lidmi a vdělání mu Otta také žádné nedal. Ale už ajko maličký chlapec byl ženat s dcerou císaře Rudolfa - Habsburkovnou Gutou/Jutou/.Samozřejmě spolu něžili, princezny byly ve výchově u svých tchánů. Nemůžeme se tedy divit, že mohl papež rozvazovat takové předčasné a formální sňatky. Děti byly sezdány v šesti, sedmi letech, kdy ovvěci neměly potuchy a později tedy klidně mohlo být manželství prohlášeno za neprávoplatné. Ovšem zase třeba ten spor Jindřicha VIII. anglického s papežem a rozvod - to byla jiná záležitost. Jindřich byl už dvakrát ženatý a to v dospělém věku - jeho žádost byla tedy zcela neoprávněná a na základě zamítnutí ze strany papeže vznikli potom anglikáni.

Otta Braniborský pustil Václava II. do Čech asi v roce 1283 a dvanáctiletý král měl pak slavný vjezd do Prahy. Česká šlechta od začátku usilovala o to, aby jí byl král vrácen a nepokoušela se najít náhradou žádného jiného vladaře. Václav II. měl už od malička dost velkou snobnost lidí. Penoval od začátku sám - neměl žádného regenta ani regentku - jeho matka byla provdána za Falkensteina. Měl ale znamenité rádce - pražského biskupa Tobiáše a pána z Jancvie. Je zajímavé, že mu pomáhal i císař Rudolf, který se dost pečlivě staral o jeho zahraniční i vnitřní politické zájmy. Tak např. dal rozhodnout na říšském sněmu, že Václav po svém propuštění Ottovi nic nedluží ~~xxxxxxxxxx~~ a dokonce vrátil mladému českému králi ze své správy Moravu. Po čase se potom na povolení Václavovo vrátila do Prahy i Kunhuta se svým manželem - Závišem z Falkensteina. Tento Vítkovec se ještě za nezletilosti Václavovy staral o královské země, a to velmi dobře. To neznamená, že by místo Václava vládl - Václav právoplatně podepisoval všechny listiny, ale spolu s jeho rádci se staral o správu králoství. Přesto však Václavův vztah k Závišovi od začátku nebyl dobrý, protože se do toho vměšovali také různí nepřátelé Vítkovců a namlouvali Václavovi, že Záviš zadržel korunní statky. Toto podezření nebylo ovšem oprávněné. Vítkovci vždy jako silný rod/později se nazývali Rožmberci/ soupeřili s Přemyslovci i na

poli kulturním. V jižních Čechách dodnes vidíme stopy tohoto kulturního boje - první gotický kostel ve Zlaté Koruně, výstavba kostelů, hradů i vesnic, kde se Rožmberci starali o velmi moderní hospodářství, takže na tom byli majetkově většinou vědy lépe než panující rody a za Rudolfa II. Habsburského také jeden Rožmberk přišel o statky jen proto, že vydržoval válku proti Turkům. Rožmberkové byli velmoži. Zadržovali-li Závěš nějaký korunní majetek, pak leda v zájmu Václava II. Za toho bezvládní totiž, které v Čechách bylo - i když si čeští páni přáli nastolení Václava II. na trůn - zde bylo nebezpečí, že by si něco pro sebe ukořistili jak mocensky, tak hospodářsky - už vzhledem k tomu, že Přemysl Otakar II. měl tolik nepřátel mezi českou šlechtou, protože ji držel velmi zkrátka. Závěš proti Václavovi naprosto nebyl a ti, kdo Václava proti němu podněcovali, měli spíš citové náměty. Václav II. byl totiž hodně citový. Protože ho matka v dětství kvůli Závěšovi opustila, trpěl hlubokou dětskou žárlivostí a pocitem opuštěnosti - a toto hlavně potom rozhodovalo o jeho vztahu k Závěšovi. Smrtí Kunhuty se tyto nedobré vztahy ještě přiosťřily. Kunhuta je přece jen jaksi spojovale, protože Václav II. k ní měl velmi vroucí vztah.

Nejvíce se však vyhrotil Václavův negativní vztah k Závěšovi, když přišla na jeho dvůr už dospělá - šestnáctiletá Václavova manželka Guta. Určitá šlechtická klika totiž ustavičně štvěla Václava proti Falkensteinovi. Když se Václavovi narodil syn, podlehl tomuto štvání a žádal po Závěšovi - zrovna v nejméně vhodnou dobu, když tento přijel slyvně na křtiny jeho synka - vrácení korunních statků. Tento požadavek nebyl ze strany Václava naprosto oprávněný. ani v jeho vlastním zájmu. Závěš žil v té době už úplně izolován na svém zámku ve Svojanově se svou druhou chotí, šlechtičnou uherskou. Proti tomuto Václavovu jednání vystoupili Vítkovci, jejichž hlavou byl v té době Závěš a vzniklo zde veliké napětí. Václav II. otevřeně vystoupil proti Vítkovcům a začal dobývat jejich hrady. Několik jich dobyl a stanul před Klubokou. Tam žádal prostřednictvím purkrabího bratra Závěšova Vítko, aby se

vzdal a hrad mu vydal, jinak že dá Závíše popravit. Vítek se domníval že to je pouhý nátlak a že se toho král neodváží, ale přepočítal se. Když Vítek odmítl vydat hrad, dal Václav Závíše před Hlubokou stít. Vítek sám pak a Závíšovi nejbližší příbuzní odešli do ciziny. Král potom neměl dobré svědomí a za pokání dal do Čech povolat cisterciáty, kterým postavil klášter na Zbraslavi a také kostel, kde zřídil i královskou hrobku. Tam byla pohřbena Kunhuta a ostatní členové královské rodiny.

Po smrti Závíšově odnal král Vítkovcům Závíšovi statky a od markraběte Fridricha Faltského dostal území, které patřilo Závíšovi, rovněž též kus území v Polsku. / To byl totiž feudální systém: jednotliví páni se mohli dát do poddanství jinému feudálnímu pánovi. Např. polský šlechtic se přidal v rámci říše k českému králi, nebo za Přemysla Otakara II. maďarští pánové atd. To vedlo také často k různým rozeřím a bojům/. Řada polských šlechticů se tedy dala do poddanství krále Václava II. a ten byl dokonce r.1300 zvolen za polského krále v Hnězdně. Už předtím, po smrti své první ženy Guty, se zasnoubil s Alžbětou / Eliškou / Rejčskou, dcerou posledního polského krále Přemysla a tím také potvrdil svou legitimitu na polský trůn. V Polsku ale nesídlil, ustanovil tam správce.

Po vymření rodu Arpádovců nabídli i Maďaři svou korunu českému králi Václavu II. Ten ale poslal do Maďarska jako místodržitele svého syna Václava III., který byl v Budepešti slavně korunován /byl však ještě nezletilý/. Toto nastolení mladičského českého krále na uherský trůn vedlo ale k velkým sporům jak s papežem, tak s císařem, protože o uvolněný trůn po Arpádovcích se hlásil Karel Robert Neapoleký a byl podpořen papežem Bonifácem VIII. Karel Robert tedy vtrhl vojensky do Maďarska, ale byl Václavovým vojskem poražen. Spor s papežem a císařem byl však více méně motivován prestiží - otázkou pravomoci papeže a císaře. Papež uplatňoval svůj vliv na uherský trůn proto, že se opíral o léno a korunovaci prvního maďarského krále - svatého Štěpána, které bylo v pravomoci papežské a vyvodil z toho závěr, že má právo o Uhrách rozhodovat jako o svém lénu. Stál tedy za Karlem Robertem a byl pro-

ti českému králi. Povolal oba tyto kandidáty na uherský trůn do Říma před soudní stolec papežský, aby se rozhodlo o jejich nároku. Václav II. se však tímto pozváním cítil uražen, k papeži vůbec nešel a spojil se s jeho nepřítelem, francouzským králem Filipem krásným. Papež zase měl spojence v Římském císaři, který nastoupil po Rudolfovi Habsburském - v Albrechtovi. Guta, manželka Václava II. a dcera císaře Rudolfa, která obe spojovala, zemřela, a tak se vztah mezi Václavem a římským císařem přiostrčil. Císař Albrecht byl člověk velice zálibný, nepolehlivý a byl Václavovým nepřítelem - nejen politickým, ale i jeho osobní nenávisť k českému králi byla velice hluboká. A tak se stalo, když prošla lhůta, v níž se oba kandidáti na uherský trůn měli dostavit do Říma /r. 1303/, že papež prohlásil Karla Roberta za jediného právoplatného uherského dědice a Václavovy nároky naprosto odmítl. Karel Robert vtrhl tedy do Uher a mladičká Václav III., který tam byl jako místodržitel, se ocitl ve velmi těžké situaci. Císař Albrecht, který ještě ani nebyl uznán papežem za císaře římského, žádal po Václavu II., aby vydal království maďarské i polské římskému císaři jako lého, aby vydal Krakovsko, Chebsko a Křišín a dokonce jako neslýchaný požadavek chtěl postoupení výtěžku ze stříbrných dolů v Kutné Hoře římskému císaři po dobu šesti let - anebo vyplatit v hotovosti osmdesát tisíc hřiven stříbra. Tento požadavek byl protiprávní - výtěžek kutnohorských dolů patřil odjakživa přímo osobně králi - byla to tzv. regálie. Císař Albrecht se tedy domáhal něčeho z osobních příjmů komory české. Byla to ~~sm~~ od něho opovržlivost a Václav II. se odebral do Uher, jednak chránit zemi a hlavně osvobodit svého syna Václava III. z moci nepřátel. Maďaři totiž sami nebyli spokojeni s vládou mladičkého krále českého, který se u nich také - bohužel - zkazil. R. 1304 se Václav II. s otcovskou láskou proboujel s k synovi do Budína a vrátil se s ním do Čech. Vzal sebou i korunu maďarskou a říšské klenoty.

Po návratu do vlasti však vypukla válka mezi ním a císařem Albrechtem a jeho spojenci, ke kterým se kromě Karla Roberta přidal i nápadník polského trůnu a později i polský král Vladislav. Albrecht vpádl do Čech, mířil ke

Kutné Hoře a plenil zemi. Jeho vojsko však u Kutné Hory onemocnělo. Říkalo se, že horníci otrávilí utrejchem potok, který tekł kolem vojenského tábora. Ale nemusí to být pravda. Albrecht byl bez peněz, přestal vyplácet žold a nakonec musel sám žádat o mír s Václavem. Václav II. však právem na něj nepřistoupil a chystal další rozhodující výpravu proti Albrechtovi, ale v přípravě na tuto druhou válku zemřel - bylo mu teprve 34 let.

Václav II. byl dobrý znalec lidí - uměl si vybírat své rádce a pomocníky. Občas byl nerozhodný a trochu chabý, což se dá přičíst i událostem jeho mládí. Neměl také žádné zvláštní vzdělání. I když hodně stavěl, osobní účast v tomto podnikání velkou neměl. Ze své chabosti se však dovedl donutit k ráznosti. Byl prý velmi dobrotivý, velmi zbožný a osobně rozšpaný. Znal lidi a byl znamenitý praktický hospodář. I Poelko se velmi vzmohlo za jeho vlády - proto byl zvolen i králem polským. Už on měl v úmyslu založit universitu a vydat velký zemský zákoník. K tomu sice nedospěl, ale vydal výborný zákoník horní, který velmi moudře a znamenitě upravoval vztahy mezi horníky v Kutné Hoře a královskou komorou. Za Václava II. byla též změna mince. Stanovil pevnou valutu, takže hřivna stříbra obnášela 60 grošů a groš měl 12 penní penízů.

Po smrti Václava II., nastoupil jeho syn Václav III. . Bylo mu teprve 16 let, když se po otcí stal králem českým, uherským a polským. Byl velmi hezký, schopný, mluvil výborně několika jazyky /česky, německy, maďarsky a latinsky/, ale právě v Uhrách si jako velmi mladičkový navykl rozmařilému životu. Hleděl si víc přátel než vlády a po svém návratu do Prahy a převzetí trůnu se klidně vzdával zemí a královských práv. Při pitkách poděloval svoje přátele různými hrady. Pak, když vystřízlivěl, viděl, jakou udělal chybu, ale nedalo se už nic dělat, protože dal úpisy. Proti této jeho lehkomyšlnosti nezmohla nic ani jeho velmi krásná a rozumná manželka Viola Těšínská. Domlouval mu též zbraslavský opat Kunrát a po jedné takové domluvě se Václav III. rozhodl udělat výpravu do Polska. Když se k ní chystal, zastavil se cestou v Brně a v Olomouci. V Olomouci však byl v srpnu r. 1306 v domě kapitulního děkana zavražděn. Říkalo se, že ho zabil nějaký Kunrát,

ale jestli to byl najatý vrah a kdo vlastně stál za tou vraždou, se nikdy pořádně nevyšetřilo, protože stráž, která viděla vraha vycházet se zakrvácenou zbraní, ho na místě rozsekala.

Po smrti Václava III. nastaly v zemi velmi neurovnanné poměry. Václav III. měl jen tři mladé sestry - Annu, která byla nedávno provdána za Jindřicha Korutanského, Elišku a Markétu, která byla jako maličká zasnoubena Boleslavovi Vladislavskému. Václavem III. vymřel rod Přemyslovců po meči r. 1306. Středoevropské zájmy se nyní střetávaly v boji o český trůn. Přímou po smrti Václava III. nastoupil na český trůn syn německého /římského/ císaře Albrechta - Rudolf, který měl za manželku Elišku Rejčku, druhou manželku Václava II. a z tohoto titulu se ucházel o český trůn. Rudolf nastoupil vládu, ale po několika měsících zemřel přirozenou smrtí a český trůn byl zase neobsazený.

Jako další nastoupil vládu r. 1307 manžel první dcery Václava II. - Anny - Jindřich Korutanský, který byl ale naprosto neschopný. Mezitím byl císař Albrecht zavražděn svým synovcem Janem Rakouským a nebyl zde nikdo, kdo by rozhodl o poměrech v Čechách. V zemi byly hospodářské i právní zmatky. Erzy se čeští pánové obrátili na nového císaře, který byl zvolen po Albrechtovi - na Jana Jindřicha VII. Lucemburského - a domluvili s ním, že druhá dcera Václava II. - Eliška - se provdá za císařova syna Jana a ten že nastoupí na český trůn místo Jindřicha Korutanského. Svatba Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny byla velmi slavná. Roku 1310 přišel Jan Lucemburský - čtrnáctiletý - s Eliškou Přemyslovnou - devatenáctiletou - do Čech a hravě svrhnul Jindřicha Korutanského z trůnu.

Mezi Eliškou Přemyslovnou a Eliškou Rejčkou, vdovou po otci a Rudolfovi, bylo v té době veliké nepřátelství. Nebyly to jen osobní spory, které obě ženy dělily. Eliška Rejčka byla velmi vzdělaná a naše kultura ji za mnoho vděčí. Odstěhovala se pak na vdovské sídlo do Hradce Králové, říkalo se jí hradecká královna. Eliška Přemyslovna tolik vzdělaná nebyla, ale byla rozhodné povahy, někdy až svéhlavá. A na této vzájemné nechuti obou žen se živily zájmy českých pánů.

Ochráncem a také milencem Elišky Rejčky byl velmi mocný pán - Jindřich z Lysé, který byl zároveň finančním správcem v českém království. Tak se obě Elišky přely o korunní majetek. Eliška Rejčka si kladla své nároky a Eliška Přemyslovna obhajovala zase svoje - a pánem nad veškerým jměním byl Jindřich z Lysé. Za Eliškou Přemyslovnou ale stál její manžel - nový český král Jan Lucemburský, který spolu s ní hájil královský majetek. A teď ti pánové a hlavně Jindřich z Lysé pochopili, že nejlepší a pro jejich zájmy nejvýhodnější řešení dané situace bude rozeřtvat obě manželky. Jan měl dost rozmařilé choutky - páni mu tedy dávali dost peněz, pokud ovšem nebyly ohroženy jejich vlastní zájmy a začali štvát na Elišku Přemyslovnu. Eliška byla - jako všichni ostatní Přemyslovci - hospodárná, starala se o finance - ne ani tak pro sebe, jako pro zájmy království - a to se pánům nelíbilo. Jan nepotřeboval peníze jen na rozmařilý život, ale on byl především bojovníkem a potřeboval hodně peněz na válčení /pomáhal všem možným přátelům v bitvách/.

Tito pánové tedy Janovi namluvili, že Eliška chce sama vládnout. Byla totiž - jako pravá Přemyslovna - nadaná i vladařsky. Oba manželé žili tedy ve sporech. V roce 1318 měli spolu čtyři děti: Markétu /1313/, Gutu /1315/, Karla Václava /který byl nazýván Kerlem, protože dostal na dvoře francouzském, kde byl ~~vydáván~~ vychováván, jméno Karel po svém biřmovacím kmotrovi Karlu francouzském/ - narodil se 14.5.1316 a byl to později panovník Karel IV. Pak měli ještě syna Přemysla, který v dětství zemřel. Jan dovedl své dcery provdat diplomaticky podle zahraničních zájmů.

Jan Lucemburský nebyl špatný, ale víc než vladařem byl rytířem tělem i duší. Pro tuto svou zálibu měl mnoho přátel, kterým pomáhal v nejrůznějších válkách. Sám pak byl znamenitým rytířem a bojovníkem, kterého si jeho současníci i trochu přibájili, takže vzniklo přísloví: "Bez Boží pomoci a krále českého nelze nic vyhrát." - Tehdy byl ale Jan ještě hodně mladičký.

Eliška Přemyslovna neměla smysl pro jeho zájmy ani takovýto způsob života. Byla víc hospodárná, ale Jan hospodárný nebyl. Měl tedy jiné přátele. Dokonce jednou, podněcován pány, přepadl Elišku na hradě Lokti, kde trá-

vila většinu času /bylo to r. 1319/, odňal jí děti - dokonce i čtyřletého Václava, kterého nečas uvěznil na Křivoklátě, aby se snad Eliška v jeho jménu nedomohla vlády. Ve prospěch Elišky vzniklo v národě povstání, které Jan potlačil a tím nastala hluboká roztržka mezi manžely.

Král Jan tedy dál jako znamenitý válečník cestoval Evropou, pomáhal v bojích, zejména králům francouzským, protože jeho sestra, krásná Marie Lucemburská, byla provdána za francouzského krále Karla; ale o správu českých zemí se nestaral. Možná ho také odrazovaly velice spleťité poměry, které byly v té době v Čechách. Jan měl vůbec nechuť k vládě nad českými zeměmi a r. 1319, kdy ~~starkar~~ došlo ke sporu s manželkou, chtěl dokonce Čechy vyměnit s Ludvíkem Bavorskem za Porýní. Eliška se však proti tomu samozřejmě vzbouřila /vzepřela/ a z povstání vznikla dokonce jakási válka mezi manžely.

V roce 1321 se Jan s Eliškou na krátkou dobu smířil, měli spolu ještě dvě děti /mezi nimi syna Jana/ ale nakonec se zase ve zlém rozešli. Byli neustále rozeštváváni a potom to byly povahy, které se vylučovaly. Eliška potom dokonce musela před manželovými úklady na čas utéci ke knížeti Jindřichu z Lanžhotu, který měl její desetiletou dceru Markétu za manželku /to manželství smluvil Jan/. Vrátila se pak až za dva a půl roku. Král Jan jí po této definitivní roztržce odňal dokonce všechny důchody, vzal jí syna Václava, kterého odvezl do Paříže k jeho tetě Marii Lucemburské a králi Karlovi.

Pro malého Karla bylo toto odloučení od domova dobré. Na francouzském dvoře se dostal do vysoce kultivovaného a vzdělaného prostředí. Jeho vychovatelem byl pozdější papež Klement, který mu také po celý život pomáhal a byl jeho osobním přítelem. Karel také studoval na proslulé pařížské universitě, která vynikala zvláště teologií. Stal se přívržencem filosofie sv. Tomáše Aquinského a zajímal se i o sv. Augustina. Dostalo se mu hlubokého universitního vzdělání a zajímaly ho otázky jak náboženské, tak i kulturní a politické, protože francouzský dvůr byl centrem evropského dění. Jeho otec ho osobně velice miloval. Pod jeho vedením se Karel osvědčil i jako rytíř.

Eliška, odloučená od manžela, žila potom většinou na

Mělnice a zemřela r. 1330 ve věku 39 let /pohřbena na Zbraslavi/. Karel IV. přišel potom osobně k jejímu hrobu a ve svém životopise, který sepsal v latině, píše: "Zvolil jsem vlast své matky." Když se jako mladičký vrátil do Čech, neuměl česky, ale velmi rychle se potom naučil a měl k českým tradicím vroucí a hluboký poměr, ~~způsobil~~ a proto je dodnes nazýván otcem vlasti české.

Jan Lucemburský se po smrti Elišky oženil s Beatricí Burgunskou, se kterou měl syna Václava. Tento druhý syn Václav /prvním byl Karel/ zdědil pak dědičné lého Janovo - Lucembursko.

Jan Lucemburský se převážně zdržoval v cizině. Do Čech jezdil jen pro peníze; zastavoval statky šlechtě, když potřeboval peníze. Dokonce se říká, že když se Karel IV. vrátil do Čech, neměl kde bydlet. Pražský hrad vyhořel a Karel prý bydlel na čas v nějakém domě u Pražské brány. Karel IV. byl již jako chlapec zasnouben s neteří francouzského krále - Blankou. Jeho sestra Jutta byla provdána za francouzského následníka trůnu a stala se pramatkou všech králů toho rodu.

Jan Lucemburský byl nezodpovědný ve vztahu k vnitřním poměrům v zemi, ale dbal o reprezentaci českého království v zahraničí. Bojoval o jeho vnější zájmy - o knížectví vladislavské, těšínské, polské, osvětimské /r. 1327/. Válečně se též zasadil o to, aby od Čech nebyla odňata Lednice, Hlohov, Olešnice a jiná pohraniční sídla - tak rostla vnější sláva Čech skrze proslulost českého krále. Čechy však na úkor této slávy chudly a šlechta se hlásila o své. V zemi rostla nespokojenost.

Syna Jana, který se mu narodil po smíru s Eliškou, oženil pak s Markétou Šaultaech a tím si zjednal knížectví tyrolské a korutenské. Pak si začal zařizovat druhé království. Několik městských statků italských ho přijalo a povolalo za svého vladaře. Proti této italské vládě J. Lucemburského se však postavil císař Ludvík a králové polští, maďarští a vévodové rakouští kromě Janova zetě Jindřicha Bevorského. J. Lucemburský měl proto velké nesnáze a r. 1333 se dokonce navždy musel vzdát vlády nad částí Itálie.

Při bojích o tato města - a také kvůli vojenské výchově - povolal na pomoc svého mladičkého syna Karla /válčil dva roky - od 14 do 16ti let/. Vychovával ho ve vojenských ctnostech a v rytířství. Šestnáctiletý Karel zvítězil pak r. 1332 v Itálii a Jan ho za to jmenoval markrabětem moravským.

Jan L. také třikrát táhl na Litvu proti pohanským Prusům /tato tažení už byla za Přemysla Otakara II./ a násilím je křtili. Při jedné z těchto výprav přišel Jan o oko a pak docela oslepl. A tak jednak bojovnícká sláva Jana L. a hlavně vliv papeže Klementa, který byl vychovatelem Karla IV., sblížily české země s papežskou kurií. Karel IV. pak docílil hned v r. 1344 od tohoto papeže povýšení pražského biskupství na arcibiskupství a tím vyměnění z duchovní správy německých biskupů.

Jan L. odvrátil r. 1345 od českého království velké nebezpečí, které mu hrozilo epiknutím Bavorů, Poláků, Uhrů, Rakušanů a Slezanů evídnických. Zdárně zakročil proti mocnému a energickému králi polskému Kazimírovi. Spiknutí proti Čechám vyvolal císař Ludvík, který byl pak za tento čin sesazen. Na jeho místo byl pak zvolen r. 1346 tehdy třicetiletý Karel IV., který se tak stal římským císařem. Tím přibylo k jeho jménu IV. - sice jako český král byl prvním svého jména, ale byl čtvrtým Karlem v posloupnosti římských císařů.

Jan L. pak ještě při své poslední válečné výpravě proslavil jméno českých králů známým výrokem: "Toho bohdá nebude, aby český král z boje utíkal." Cítil se stále českým králem, třebaže o tyto země neměl vůbec zájem. Při své poslední výpravě r. 1346 šel na pomoc svému příteli francouzskému Filipovi, když Angličané pod vedením tzv. Černého prince vpadli do Francie, v bitvě u Kresčaku padl. Pustil se totiž už jako slepý sám do zoufalého boje s Angličany a byl zabit. Jeho rytířskou čest poctil i nepřítel, následník anglického trůnu - Černý princ. Ten na počest Jana L. zřídil v Anglii rytířský řád, který obdržel ten, kdo se vyznačoval rytířskými ctnostmi. /Středověké rytířské ~~kněž~~ gesto totiž bylo, že nepřítel poctil padlého odpůrce./ Karel IV. se také zúčastnil této bitvy a byl prý při ní zachráněn českými pány.

R. 1346 tedy nastupuje Karel IV. na český trůn jako král český a císař římský. Vládl až do své smrti r. 1378.

Karel IV. přišel do Čech už r. 1333. Se svým otcem J. L. řešil velmi mnoho záležitostí. Např. pomáhal papeži Klementu VIII. vyřešit spor s císařem Ludvíkem IV. Bavorským. Papež žádal na Kurfiřtech, aby Ludvíka zbavili koruny císařské - nakonec byl skutečně sesazen. Hned tentýž rok 1346 po něm nastupuje Karel IV. ještě jako pouhý správce české země - ne jako král. Teprve později - r. 1355 - byl korunován papežem jako císař římský podle řádu Římské říše, který stanovil už Karel Veliký a Karel IV. mu později dal nový zákonný podklad.

Protože J. L. nebyl hospodárný a nestaral se o zemi, Čechy chudly a vzrůstala nespokojenost lidu. Ta se vystupňovala v r. 1337, a proto J. L. povolal Karla do Čech. Karel už v té době byl charakterově vyzrálý a velmi pevný a otcovu plýtvání majetkem velmi odpíral. Byly mezi nimi často spory, které ale nikdy nevedly k roztržce mezi otcem a synem. Také se dovedl opřít francouzskému způsobu chování šlechticů, které si sebou do Prahy jako svoji družinu vzala Karlova první manželka Blanka. Francouzští šlechtici se chovali nadřazeně vůči Pražanům a nedělalo to dobrotu. Karel tedy požadoval od Blanky, aby se vzdala svého francouzského dvora a učila se česky.

Karel IV. byl výraznou a všestranně rozvinutou osobností v našich dějinách, ~~protože~~ a proto se pro přehled podíváme na jeho život z více stránek. Nejprve jeho život osobní - rodinný:

První manželkou Karla IV. byla francouzská Blanka, kterou Karel velmi miloval a měl s ní dvě dcery: Markétu a Kateřinu /Karel IV. velice ctil sv Kateřinu/. Blanka však záhy zemřela, a to v roce veliké zakladatelské aktivity Karlovy, kdy vznikla Karlova univerzita /1348/. Bylo mu tehdy 32 let. R. 1349 se z politických důvodů oženil s Annou Faltskou, se kterou měl sice syna Václava, ten však po dvou letech zemřel. Po smrti Anny Faltské /r. 1353/ se oženil - rovněž z politických důvodů - s Annou Svidnickou, se kterou žil do r. 1362. Měli spolu dceru Alžbětu a syna Václava /Václav IV./. Po její smrti se oženil

s Alžbětou Pomohanskou /to je ta silná královna, která uměla lámat železo atd./. S ní měl pět dětí: Dceru Annu, která prý zdědila nejvíce kladů po otci /nar. r. 1366/ a později se stala královnou anglickou, manželkou krále Richarda anglického a dodnes je v Anglii uctívána jako dobrá královna Anna a na její památku vznikla koleda o sv. Václavu, která se v Anglii zpívá ještě dnes. /Tato koleda je též nazpívána v originále Kuhnovým dětským sborem na vánoční gramofonové desce "Bambini di Praga", která vyšla v r. 1982. Tato koleda je na první straně desky, uváděna jako poslední v pořadí pod č. 11 a jmenuje se "GOOD KING WENCESLAV" - dobrý král Václav./ Richard anglický byl muž velice prchlivý, ale Anna jej ovládala svou dobrotou a po její smrti prý jí dal její manžel nádherný náhrobek, kde se s ní loučí jako se svým jediným přítelem.

Pak měl Karel s Annou P. ještě syny Zikmunda /po Václavovi IV. český král/, Jana a Karla a dceru Markétu. Karel zemřel jako maličký - asi po roce.

V r. 1376 dal Karel IV. zvolit svého syna Václava IV. za císaře římského /bylo mu 16 let/.

Nyní se trochu podíváme na přehled dějinných událostí za života Karla IV.

R. 1346 založil Karel IV. pražské arcibiskupství, ke kterému si vymohl souhlas os papeže už v r. 1344. R. 1347 začíná s výstavbou Prahy /podrobněji později/. R. 1348 zakládá universitu a Praha se stává nejmodernějším městem ve střední Evropě. Když jako císař má vést nějaké jednání v rámci říše, zve všechny své vazaly do Prahy, takže se Praha stala za jeho vlády centrem římské říše. Karel IV. měl skvělý dvůr a byl výborný hospodář. Uměl také reprezentovat. Zlatá bula mu dávala pravomoc královskou, ale jako císař si uměl udržet i centrální moc. Šlo mu především o pokoj a jistotu bezpečnosti v zemi i v říši - mezi ~~se~~ šlechtou domácí i říšskou. Vyčistil také Čechy od všech loupeživých rytířů.

V r. 1368 se vypravil podruhé do Říma a pohnal tehdejšího papeže Urbana, který sídlil v Avignonu, aby se vrátil do Říma /poprvé tak učinil v případě svého přítele

Klementa/. Je zajímavé, že o Karlu IV. se v kronikách píše jako o posledním římském císaři, který byl korunován v městě Áru /Ára byla ještě za keltských dob střediskem Cálie/. Francie za dob Karla IV. nebyla tak velkou zemí jako dnes - vlastní království Francie bylo jen okolo Paříže, jinak byla Francie rozdělena na řadu vévodství, markrabství atd. /Burgunsko, Arelánsko - na jihu země se starověkou Arco/. Teprve Jana z Arco, korunovací královna v Remeši, začala spojovat Francii v jednu říši. Tak např. země království českého byly rozlohou mnohem větší v té době než vlastní francouzská království. R.1348 např. už patřily ke koruně české tyto země: Čechy a Morava, Slezsko, Lužice Dolní a Horní. R. 1366 udělal Karel IV. smlouvu mezi rodem králů českých a vévodů rakouských /Habsburků/, která byla ovšem vázána na svolení stavů, že po vymření rodu má buď český král nebo rakouský vévoda právo na šlechtě trůn. Touto smlouvou chtěl Karel IV. zamezit bezvládí v zemi a zmatkům v případě vymření rodu, ale zpečetil jí také skutečně naše osudy po Bílé Hoře.

Karel IV. rozšířil české panství také tím, že kupoval četné hrady, města i celá území /v Horním Faltsku, Míšni atd./, která potom byla nazývána německými lény české koruny. Také ještě za svého života prosadil svým vlivem a svou mocí, že jeho milovaný syn Václav /IV./ byl v šestnácti letech zvolen římským císařem.

Zákonodárná a reformátorečko-organizační činnost Karla IV. je dalším důležitým faktorem v období jeho vlády. Reformoval správu zemskou. Ustanovil pro říši pevné kurfiřty a stejný počet duchovních. V Čechách zrušil šupní systém a zavedl systém patrimoniální, tj. vyšší šlechta /feudální pánové/ byla poddána přímo králi, nižší šlechta /zemané/ šlechtě vyšší a zemanům byl poddán lid. Na Karlovu dobu to byla reforma vynikající, ale později v 17. století, kdy po Bílé Hoře přišli cizí páni do Čech, byla na základě tohoto systému zavedena tvrdá robota.

To, že r. 1344 vyžádal Karel IV. na papeži Klementu povýšení pražského biskupství na arcibiskupství, znamenalo vymanění českých zemí z nadvlády německých biskupů, protože doposud jsme podléhali biskupství řezen-

ekému a mohučskému. Nadvláda německých biskupů ale zase nebyla tak docela negativní. O pražské biskupství se sice zasloužila abatyše Blaha, ale také velmi se o nás bral řezenský biskup sv. Wolfgang, který za Boleslava III. podporoval a stavěl pražské biskupství.

Prvním pražským arcibiskupem byl jmenován Arnošt z Pardubic, nesmírně vzdělaný člověk, milovník umění a úzký spolupracovník Karla IV., zvláště v uměleckém rozvoji české kultury.

R. 1348 tedy vydal Karel IV. zákon - Majestát Carolina, který byl velmi důležitý pro Čechy, ale později byl bohužel odvolán. Tento zákon stanovil, že volba krále smí být až po vymření rodu, jinak nastupují na trůn prvorození /Totož sice už bylo za Přemyslovců, ale Karel IV. tento zákon postavil na pevné právní základy./.

Založil universitu, první ve střední a východní Evropě, kterou velmi dobře organizoval po vzoru universit římských a francouzských. R. 1356 vydal Karel IV. Zlatou bulu - nik velký zákon, který se týkal celé římské říše. Reformační^{mi} a organizační^{mi} zásahy se dále snažil odstranit dvoupapežství. Přemluvil svého přítele a učitele papeže Klementa VII., aby opustil Avignon a šel do Říma. Bohužel to ale netrvalo dlouho a došlo opět k dvoupapežství. Jeden papež sídlil v Římě a druhý v Avignonu. Toto dvoupapežství bylo příčinou velkých nesnází a též nesvárů v církvi.

Karel IV. držel šlechtu zkrátka /proti zlořádům a likvidace loupeživých rytířů. Karel IV. měl sám ~~osobně~~ osobně velký smysl pro právní řád, bděl nad spravedlností soudu, a to nejen vůči pánům, ale i vůči prostým lidem. Vládl spravedlivě a bylo k němu odvolání i z řad prostých poddaných. Diplomaticky a někdy i vojensky krotil pletichy pánů, a to jak doma, tak i v říši. Ačkoliv velice přál duchovenstvu, nestrpěl v něm velké zlořády. Prosazoval u nich autoritu římského ~~křesťan~~ papeže.

Založil dále dodnes zachovanou svatováclavskou kapli na Pražském hradě a šílil úctou k sv. Václavu jako patronu země české. Tato svatováclavská úcta se dostala až do nejširších lidových vrstev. Svatováclavskému kultu dal pevnou formu, za kterou stál celou svou osobností.

Karel IV. měl spoustu přátel. První pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic byl jeho osobním přítelem. Stavitel Petr Parlér byl zase jedním z prvních pomocníků Karla IV.

Karel IV. se též v neposlední řadě velmi zasloužil o výstavbu a kulturní i hospodářské povznesení země. Měl velkou schopnost volit si spolupracovníky a byl velkým znalcem lidí. Stavitele P. Parléra povolal do Čech z Vídně. Byl to tehdy mladík devatenáctiletý, ze staré vídeňské rodiny stavitelů a kameníků. Karel IV. si ho sám vybral. V Praze dorostl do velikého umělce - nejen architekta, ale také sochaře. Později přišli do Čech i jeho bratři a pracoval s ním i jeho syn. Parlér nejen dostavěl svatovítskou katedrálu, kterou začal stavět francouz Matyáš z Arrasu /vystavěl loď presbitáře a věž - je to Parlérova vynikající architektura - byl velkým stavitelem/, ale také byl velkým mistrem v sochařství. Na jeho sochách vidíme, jak se naprosto stotožnil s úctou k předkům, kterou měl Karel IV. Např. vytvořil sochu sv. Václava, která je ve svatovítské kapli na Pražském hradě. Sv. Václav zde má přemysloveskou lebku i přemysloveské znaky a trochu se podobá Karlu IV. Tato socha je na světové úrovni gotického umění. Parlér také vytvořil v kapli náhrobky se sochami pochovaných králů /Přemysla Otakara II., Břetislava atd./. Sochy odpovídají charakteristice jednotlivých králů. Břetislav je zde jako mladičkový rytíř, Přemysl Otakar II. jako král železný a zlatý. Každá z královských osobností je zde vyjádřena. Parlér se musel velice ztotožnit s českou minulostí, aby dovedl tak umělecky ztvárnit velikou minulost našeho národa.

Také udělal portréty všech čtyřech manželek Karla IV. i portrét svůj a umístil je na stropě presbytáře chrámu sv. Víta. Dnes jsou v galerii na Karlštejně. Jsou vrcholem gotického portrétového umění. Gotická typizace osobnosti byla osobnost, která je povznesená nad vědnost.

Petr Parlér jako třidvacetiletý už vedl svatovítskou huť - skupinu všech řemeslníků, kteří se nějak podíleli na stavbě /kameníci, sochaři, tesaři atd./ - jako architekt. Parlér přijal myšlenky a pojetí Karla IV. za své. Ve svatovítské huti pracovali též jeho bratři, synové i jeho zeť - kameník z Kolína nad Rýnem. Po smrti Petra Parléra se pak vedoucím svatovítské huti stal jeho syn Jan.

Petr Parlér Zemřel až za vlády Václava IV. Nestavěl jen svatovítecký dům, účesnil se i výstavby Karlova mostu, kostela Věch svatých na Pražském hradě, kostela v Kolíně

a řady dalších kostelů. Byl hlavním poradcem Karla IV. při výstavbě Nového města pražského.

Stavba Nového města pražského je vlekolepé a nedostižitelné urbanistické dílo /tj. dílo městské výstavby/ Karla IV. Plán Nového města měl Karel IV. v mysli už od roku 1347. Založil ho od Vyšehradu až k Vltavě po Peříčí. Z jeho doby je např. chrám sv. Jindřicha, Nekázanka, Karlov, kostel P. Marie Sněžné, Emausy, kam povolal řád benediktínů slovenského obřadu, aby oživil staorslovenskou liturgii a zpěvy, potom benediktínský chrám sv. Ambrože, kde zavedl milánské obřady /u dnešní Pražské brány/. Dále kostel sv. Kateřiny, kam povolal poustevníky sv. Augustina, kostely Na trávníčku, Na slupi, u Apolináře atd. Hlavní osou Nového města Pražského byla horizontála, která vede Karlovým náměstím a vertikála, která vede Václavským náměstím /dříve to byl koňský trh/. Karlovo nám. bylo novoměstským rynkem, kde byla postavena novoměstská radnice. Uprostřed byl kruhový kostel Božího Těla /Josef II. ho pak dal zbořit/.

Karel IV. byl člověk, který velice překračoval svou dobu. Zavedl také první veřejné výstavy. Na Karlově nám. byla postavena tzv. věž, kde skoro každý rok byla vystavena sbírka relikviářů /Karel IV. byl velikým sběratelem nejen relikvií, ale i relikviářů./ Proudila tam procesí z celé země.

Krom toho na Starém městě pražském dostavoval kostel sv. Tomáše, Jakuba, Víta, kostel na Vyšehradě apod. Do Prahy se přistěhovala spousta lidí z celé Evropy - samozřejmě též Němců, protože Praha se stala centrem německé říše.

Intimně posvátnou stavbou Karla IV. byl korunní hrad Karlštejn, kde zavedl svatováclavské kanovníky, kteří měli povinnost modlit se za všechny předky Karla IV., za české krále - předchůdce a za vlast. V tomto hradě byly též uchovány korunovační klenoty. Karlštejn byl jakousi Karlovou poustevnou, kde se uchýloval do samoty a modlil se /měl na odlehlém místě hradu soukromou kapli/.

Krom toho zakládal spoustu měst a míst: Karlovy Vary, na Prácheňsku Kašperk atd. Též se říká, že založil Monte Carlo.

Karel IV. zemřel 24. listopadu 1378 a byl pohřben v královské hrobce svatovítské.

Po smrti Karla IV. nastupuje na český trůn jeho syn

Václav IV. Byl synem Anny Svidnické, která se provdala za Karla IV. jako čtrnáctiletá a byla korunována za královnu, později i císařovnu papežem v Římě a zemřela mladická - asi 23 roků. Václav IV. se narodil r. 1361 v Norimberku a zemřel r. 1419 v Kunraticích u Prahy. Narodil se Karlovi v jeho 45ti letech. Byl velmi hezký a nadaný, ale chováním byl ledabylý. Tím, že byl jediným synem Karla IV., který mu zůstal /ty poslední dva měl skoro až ve stáří/, byl stále vychvalován a byl trochu rozmazlený. Přes pečlivou výchovu a přirozené nadání nedosáhl hloubky vzdělanosti svého otce. Byl roztěkaný, labilní, měl sice dobrou vůli, ale neměl houževnatost, dlouho u ničeho nevydržel. Povahou byl velice vášnivý a svým vášním také podléhal, neuměl je zvládnout.

Václav IV. je především postavou tragickou. Jednak užil už v mládí příliš mnoho holdování a světské slávy, protože jeho otec mu toho hodně dopřával. Mimoto i jeho učitelé a celé okolí, když viděli tu velikou náklonnost otcovu, tak se mu snažili zalíbit tím, že chválili syna a že na něj tak nedozírali. Tak sice Václav IV. byl vzdělaný, ale jeho vzdělání bylo povrchní. Měl vůbec ochablou vůli. Měl sice v povaze jistou dobroserdečnost - to byla jeho kladná vlastnost - ale také byl rozmarný, náladový, nechával se vléci svými vášněmi. Vidíme to na jeho osudných sporech - jednak s arcibiskupem pražským Janem z Jenštejna a potom především na tom vážném zločinu, kterého se dopustil na sv. Janu Nepomuckém.

Václav IV. hodně podléhal svým náladám a rozmarům. V mládí byl prioritní chlapec - hezký, nadaný, měl své záliby. Byl sice silně sociálně založený - to byl další klad jeho povahy - ale nebavily ho zábavy na hradě, chodil se svou partou po hospodách a volně se bavil. Měl smysl pro reformy, ale neměl vytrvalost, houževnatost a cílevědomost svého otce. Už za svého života byl zván Ukrutným. Něco na tom bylo. Měl někde nějakou katovnu, což prozrazuje osud Jana Nepomuckého. Někdy na svých nočních toulkách Prahou sbíral studenty, kteří se mu nějak nelíbili a když byl opilý, prováděl pak sadistické kousky. Trochu sadismu v něm asi bylo. Na jednu stranu, když byl v sentimentální náladě, projevoval se jako laskavý a jemnocitný, ale když ho sentimentalita přešla, byl krutý i ke své rodině.

Bojoval také proti nešvarům a feudálů jako jeho otec, snažil se bojovat i proti pýše a rozmařilosti v církvi, ale klonil se k nižším stavům - dával přednost stavu rytířskému a zemanskému před vyšší šlechtou a to také nedělalo do- brotu. Nejhorší bylo, že v ničem, co započal, nevytrval. Zvláště potom v pozdějším věku se ještě jeho povaha vyhroti- la, že neměl jen svou nižší rytířskou partu, ale i své ob- líbence z neurozených stavů a to mu šlechta velmi zazlívala. Dostával pak v dějinách přízvisko Václav líný a někdy i Ukrutný.

Hluboce disharmonický je vztah Václava IV. k arcibisku- povi Janu z Jenštejna. Zde se střetly obě povahy svým způ- sobem blízké, /ale/ a přece si navzájem odporující. Jan z Jenštejna byl také hluboce vášnivý, ale přitom byl oprav- dový a hluboký. Kdežto Václav IV. byl povrchní - rád uhý- byl před každou vážností.

Když se stal mladý Jan z Jenštejna arcibiskupem, pe- třil k oblíbencům Václava IV. Jesdíl s ním na hony, účast- nil se i pitek a byli si velice blízcí, takže Jan z Jen- štejna se stal i kancléřem Václava IV. A potom ho stihl osud všech slavných kancléřů /Tomáše Becketa, Tomáše Mora/ - byl nakonec největším nepřítelem Václava IV. Jan z Jenštej- na se totiž obrátil od rozmařilého života, který vedl s krá- lem, k pokání - mrkal se apod. Byl pak podle své povahy a zase vášnivě kající a vášnivě i proti normálně společenské- mu životu. A byl-li dříve svolný ke kdekterému ústupku krá- li, po této své vnitřní hluboké konverzi si vzal za svou přímo tvrdou linii v zájmu církevních věcí, statků a auto- rity. Na základě toho se stal potom i Václavovým osobním nepřítelem.

Druhá osudná událost Václavova je umučení sv. Jana Ne- pomuckého. O této věci jsou různé verze. Někteří historiko- vé popírají vůbec existenci sv. Jana Nepomuckého, ale sv. J. N. byl skutečnou historickou postavou v našich dějinách a skutečně byl umčen pro zpovědní tajemství. Nebylo ale to dost jasně pochopeno, že zpovědní tajemství královny se netýkalo ani tolik královny Žofie Bavorské, Václavovy dru- hé manželky, jako se týkalo první zemanulé manželky Václavo- vy Johany, též Bavorské. Celá záležitost měla závažnější pozadí, než by se na první pohled zdálo. Ze všech okolností však od sv. Jana bylo jeho mučednictví hrdinným zachováním

zpovědního tajemství.

Celá věc se měla takto: Jan Nepomucký, kanovník, byl zároveň almužníkem a zpovědníkem obou královen. Mimoto se dostal ještě do sporů, které měl Václav IV. s arcibiskupem Janem z Jenštejna, a sice o obsazování a zařizování církevních hodnostářů /to je tak vždy, pleť-li se světská moc do církevních věcí/. Šlo o opata jednoho významného kláštera a Jan N. se přiklonil k arcibiskupovi.

Ta epizoda se zpovědním tajemstvím má také hlubší příčiny. První manželkou Václava IV. byla Johana Bavorská a byl to dobrý snátek - měli se rádi. Byli asi stejně staří a Johana byla velice vážným člověkem, dobrou křesťankou a záleželo jí na manželovi - na jeho osobnosti, na charakteru i kvalitě víry. Uměla mu domlouvat. On sám pochopil, že byla jeho nejlepším přítelem. Snažila se ho trochu držet i v jeho mladické rozmařilosti. Stala se však tragická událost. Václav IV. byl vášnivý lovec. Míloval psy a měl je i ve své ložnici. Jednoho dne se stalo, že ti psy v ložnici královnu roztrhali. Byla to záhada, protože ~~psi~~ psi královnu ~~ne~~ znali. Tento příběh zůstal záhadou. Buď byl Václav opilý a rozlítil se na Johanu /dovedl být velmi vzteklý/ a psi se pak na ni vrhli - to se neví - ale je faktem, že královna byla v ložnici od psů roztrhána a tato událost vzbudila velký rozruch i v Evropě, zvláště u její rodiny.

Václav se potom oženil se Žofií Bavorskou, ta však ~~byla~~ byla také sama dosti lehkomyšlná a docela dobře se bavila při pitkách s Václavem. Sama však nevyhledávala žádné zábrvy a Václava to asi tolik nezajímalo, protože by se z dvorních klepů dověděl bez zpovědníka to, co potřeboval. Spíš, když došlo k vážným sporům s arcibiskupem a začaly se vynořovat pověsti o smrti Johany, chtěl vypáčit z Jana Nepomuckého, nesdělila-li mu už někdy předtím Johana něco o jejich vztazích. Celá věc s Johanou se tutlala. Hned po její smrti dal Václav psy zabít a další už si nepořizoval, ale leccos se ~~pravděpodobně~~ povídalo a ještě na obrazech ze 16. století jsou u královské rodiny Václava IV. v popředí psi.

Václav IV. měl pak i velké výčitky svědomí pro umučení sv. Jana nepomuckého. V husitských bouřích byl pak spor o Janovi z Nepomuku mezi kališníky a katolíky, pak ale byl

Jan svatořečen a všude se stavěly jeho sochy na smír za znehodnocení jeho osoby /byla tendence znehodnotit katolické osobnosti/. Král Václav se po tomto krutém skutku své prehlávosti chtěl smířovat s Janem z Jenštejna, ale s tím už nebyla řeč. Bylo už tehdy známé, že Václav měl svou kátovnu a na nočních toulkách sbíral lidi a mučil je tam, ale nikdo tam nezemřel, až sv. Jan Nepomucký. Zprávy o Václavově krutosti byly šířeny - už za jeho života někdo napsal na svatováclavskou kapli i o něm "alter Nero", Na jeho sadistické kousky ukazuje i to, že dával nepoctivé pekaře ponořovat v koši do ~~Vltavy~~ Vltavy /ne topit/.

Václav IV. měl ale také schopnost činit pokání. Později, když byl několikrát zajat pány, snažil se být dobrým vládařem - především ve stáří. Ale jeho povaha byla nevyrovnaná, do jisté míry zkažená a při své labilitě byl i agresivní. Později zanechal i lovů, ale opíjel se.

Taková postava a povaha nemohla pochopitelně zvládnout obrovské rozpory, které v té době byly. Václav IV. přišel do vývojové etapy tzv. barokního principu, tj. pochybnosti o klasických hodnotách minulé fáze slohu a neschopnost odpovědět na nové světozorné otázky, které formuluje.

Václav IV. se čas od času snažil tyto otázky své doby řešit, ale nemohl se opřít o žádnou silnou osobnost, protože i jeho současníci byly rozporné postavy. Jan z Jenštejna, i když pak žil mnišsky kající, tvrdě a neúprosně asketicky, byl také do jisté míry postavou rozpornou.

Václav IV. měl ale ještě jeden klad po Přemyslovcích - a to, že byl hospodárný. Ani tolik na své záliby nespotřeboval a dovedl pokračovat v otcově díle. Stavěl dál na Novém Městě /kapli Božího Těla, kostel sv. Václava/, vážil si Petre Parléře a nechal ho dál stavět svatovítskou katedrálu /mnoho věcí je na ní z jeho doby/. Jistou linií spojitosti Václav IV. s Karlem IV. měl a také úctu k otcovu dědictví. Přál také reformátorům a reformám, ale spíše přál nižší šlechtě proti vyšší, což potom také zapříčinilo velké rozpory s vyšší šlechtou. Vůči ní byl často nepřijemný. Pokračoval v díle otcově i tím, že dovršil pražskou universitu Kutnohorským dekretem, který na podnět Husův znamenal novou ústavu pro universitu. Karel IV. podle tehdejších zvyklostí založil universitu universální, bylo na ní hodně

německých mistrů a také mistři francouzští a Karel IV. jako císař římský jim přál, takže cizí mistři měli tři hlasy proti jednomu hlasu mistrů domácích, a to později vedlo k velkým rozporům. Cizí mistři se stavěli proti proudu mistrů českých, kteří byli reformátorští. Tak např. vznikla velká reforma českého pravopisu. Pravopis spřežkový /tj. zdvojená písmena/, jak ho dodnes používají Poláci a Maďari, uprevil Hus na diakr¹tický /jednoduchý - háčky a čárky nad písmeny/. Tím byl pravopis zjednodušen. V té době ~~jsm~~ jsme měli s Poláky úplně stejný jazyk a po tomto odstranění spřežek z českého pravopisu nastalo odloučení a Václav IV. tuto reformu schválil.

Kutnohorský dekret vzbudil nevěli u cizích mistrů, kteří pak odcházeli do ciziny a zakládali jinde své university. Ta původní Karlova universální evropská soustava však zjednala pražské universitě jméno.

Cizí mistry na pražské universitě však ještě více podráždily značné rozpory, které byly, zejména na fakultě teologické. Tyto rozpory vznikly z poměru jednotlivých mistrů k Viklefovi /anglický teolog doby, kdy Anglie byla ještě katolická - psal bludy různého druhu; za to byl potom v Oxfordu odsouzen a nespěl psát. Jeho učení se dostalo do Čech přes anglickou královnu Annu, deuru Karla IV, provdanou za Richarda anglického/. Pražští mistři vykládali Viklefa, studovali ho a zabývali se jeho reformátorským učením. Husovi, který byl jedním z nich, bylo vytýkáno, že je přívržencem Viklefovy reformy. Hus totiž na universitě Viklefa vykládal. Podle moderních rozborů učení mistra Jana z Husí a toho, co se dělo na kostnickém koncilu, víme, že Hus bez kritiky Viklefa nepřijímal. Vyjádřil se potom v Kostnici, že se Viklefa nadržel. Holandský teolog, který se účastnil II. vatikánského koncilu a tuto věc studoval, charakterizuje ji takto:

Jan Hus nebyl vynikajícím teologem,. Byl však vynikajícím kazatelem a dobrý, poctivý katolický kněz. A také nebyl docela podle Viklefa. Nedá se mu prakticky dokázat žádný ~~z~~ skutečný hmatatelný blud. Jeho odpůrci - vyšetřovatelé - byli znamenití lidé, kteří ale v nauce o církvi zastávali moderní stanoviska, která však byla dogmaticky potvrzena

až za 150 let. Tehdy - v té době - Husovy názory na církev, hierarchii, vztah k učitelskému úřadu církve atd. nebyly žádným věroučným bludem, protože názory jeho odpůrců, které se udržovaly po celá léta, byly závazné až do koncilu tridentského. A celá situace koncilu, na kterém byl Hus souzen, byla sporná. Bylo to totiž v době dvou- a trojpapežství a papež Jan XXIII. utekl nakonec z tohoto koncilu, takže celé zasedání kostnického koncilu nebylo regulérní /právoplatné/ a teprve až koncil bazilejský zjednal tomuto koncilu jakousi právní platnost, takže ze stanoviska právního řádu byl Hus odsouzen skutečně neprávem. Upálen církví jako takovou potom sice nebyl /byl předán světské pravomoci, která nad ním hrdelní soud vykonala/, ale byl jí předán jako kacíř. Soud nad Husem na kostnickém koncilu byl tedy skutečně neprávoplatný - byl tedy hanbou církve. Proto dnešní papež Jan XXIII. si toto jméno "Jan XXIII." vzal, aby tím anuloval onu velice spornou osobnost papeže Jana XXIII v době Husových.

Reformou Václava IV. na pražské universitě vznikla jedná veliká negace - později universita teoreticky podporovala husitské hnutí. A tak, jako je osobnost Václava IV. rozporná a tragická, tak i celé husitské hnutí je tragické a rozporné. Mělo sice celou řadu kladných a průbojných rysů, ale mělo i rysy negativní. Šlo proti zkonstatělostem v učení, mravech a praxi církve - a to zcela oprávněně. Kladné také bylo, že se staralo o věci náboženské. Negativní však byl způsob, jak husité tyto myšlenky prosazovali, jak postupovali a rvali se za své ideje. A Václav IV, který byl osobně neobyčejně nakloněn Husovi, do celé věci nezasáhl.

Poměry v celé Evropě v té době byly velice spletené a na to nestačili už síly nikoho, nejen Václava IV. Ten se také nedovedl opřít dvojpapežství. Ačkoliv držel na princip papeže římského, z lásky ke dvoru francouzskému a anglickému zase trpěl na papeže Avignonského. Protože dvojpapežství nečelilý v té době ani silné osobnosti, došlo k anarchii v církvi. Různila se teologická stanoviska atd. Je ku podivu, že tuto krizi církve přežila a že z milosti Boží nedošlo k horším důsledkům, než jaké se staly.

Je smutné, že my jako národ jsme tyto rozpory museli prožít tak hluboce. Nesli jsme je jako břemeno. Vedle církevně právních rozporů zde byly i rozpory sociální. Vedle

feudálních pánů se objevují silná města, která si osobo-
la práva pánů - měla i své poddané atd. Bohatá města byla
mocnější než páni. I mezi městy a pány vznikaly rozpory.
Měšťané byli velmi silná složka, šifící vzdělanost. Tento
fakt znamenal pronikání vzdělanosti do nejširších vrstev.
Na universitě studovala nižší a i vyšší šlechta i měšťané.
Národ už byl gramotný. V této době však vznikaly i rozpo-
ry ideové, prestižní i hmotné. Nejen, že vyšší šlechta
zazlívala králi, že drží na zemany a rytíře, ale kvůli
dvojpapežství došlo k dalšímu rozporu - v otázkách moci
mezi duchovenstvem a světskými pány. Vyšší duchovenstvo se
totiž také cítilo být feudálními pány. Byly mezi nimi roz-
pory majetkové, prestižní a k tomu ještě měšťané. Člověk
jako Václav IV. nemohl tyto rozpory zvládnout ani jako cí-
sař /jevily se totiž i u Němců/, ani jako král. Proto se
vzdal šance je řešit. Jeho vláda byla slabá. Jedině ekonomič-
ky cky držel zemi v rozmachu a na výši, protože zde už po
Karlu IV. bylo vychováváno dobré úřednictvo ve všech vrstvách.

Nejvíce u nás ale kvasila válka náboženská. Podíváme
se však nejprve na dějinný rámec událostí.

Václavův bratr Zikmund byl jako markrabě braniborský
povolán r. 1387 jako král do Maďarska a oženil se s dědičkou
maďarského království Barbarou Cellačkou. V Polsku se obje-
vil nový panovnický rod Jagelovců /byl to rod litevský, ne
polský/. Prvním na trůnu byl král Vladislav Jagelovský.
Václav IV. měl osobní vztahy přes tetu a sestru do Francie
a Aglie. V Německu vzrůstalo napětí mezi šlechtou a městy,
které potom přešlo ve válku. Václav IV., který rád unikal
nesnázím, se chtěl vzdát císařství římského, ale protože ne
nebylo jiného kandidáta, dal se přemluvit, aby na císařském
stolci zůstal. Jako římský císař pak byl volán do Itálie,
aby udělal v říši pořádek, ale Václav IV. tomu uhnul a chtěl
celou záležitost svěřit svému bratranci Joštovi, markraběti
moravskému. Z To se mu však nepodařilo. /Později r. 1400
byl pro svou neschopnost sesazen./

Jaká byla situace v církvi: Po smrti papeže Urbana VI.
/r. 1389/ se stal v Římě papežem Bonifác IX. ~~Klement VII.~~ Po
smrti papeže Klementa VII. byl r. 1394 v Avignonu druhý pa-
pež - Benedikt XII. A tento stav se udržel. I v Čechách se
jedni hlásili k papeži avignonskému, druzí k římskému.

Václav IV. byl pro svou slabost a nespolehlivost i v politických věcech dvakrát jat. Jednou po smrti sv. Jana Nepomuckého os pánů - odvečen až do Rakouska, podruhé ho dal zajmout bratr Zikmund r. 1402 a byl rovněž v Rakousku. Tato zajetí nebyla ani tak zaměřena proti Václavu IV., spíše ho měla chránit před veřejným míněním, které se proti němu bouřilo.

Osobnost Václava IV. předznamenává nové dějiny české. Husitské hnutí v Čechách nevzniklo naráz, vyvíjelo se a podmínky k němu vytvářelo politické a duchovní napětí v Čechách. Už v roce 1406 byly veliké rozpory kolem zvolení papeže Řehoře XII., protože nechtěl uznat Václava IV. za římského císaře /byl r. 1400 už sesazen/ a Václav zase oplátkou ho nechtěl uznat za papeže. Dokonce rozkázal, že při zemích království českého Řehoř XII. nemá být uznáván za papeže. Z toho vznikly další zmatky v zemi, protože na universitě Řehoře XII. neuznávali jen čeští mistři, ostatní ano. Velmi účinně se za tento králov rozkaz neuznávat Řehoře XII. postavili mistr Jan Hus a mistr Jeroným Pražský. Z toho zase vznikl další národnostní rozpor mezi Čechy a Němci a ten pak v husitských válkách znamenal mnoho. Kvůli papeži se opět Václav IV. přel s arcibiskupem Janem z Jenštejna. Hus, který držel s králem, velmi ostře kázal proti znomravnělému kněžstvu a papežskému dvoru, který byl vlastně dvojitý. Pravdu ve věci měl. V Itálii byla také celá řada reformátorů, také sv. Kateřina Sienská psala ostré dopisy papežům /aby se avignonský papež přestěhoval do Říma, o právoplatnosti volby atd./. Hus navazoval na tradici a přitom se on i jeho současníci domnívali, že jsou věrni církvi a že ji jen reformují. Tuto reformu podporovali už za Karla IV. významní arcibiskupové, jako Arnošt z Fardubic a Jan Očko z Vlašimi. Už za Karla IV. byli dost ostří reformátoři - Konrád Waldhauser, Jan Milíč z Kroměříže. Ale ti kritizovali hlavně křesťanskou praxi - život kněží, biskupů a papežů. K nim se přidávali také laičtí spisovatelé jako Tomáš ze Štítného, kteří šířili vážnost katolické praxe v nejširších vrstvách. Odvolávali se na ně sice první husitští reformátoři a pak husité vůbec, ale ti už zašli na stranu proticírkevní a protikatolickou vůbec /většinou následovníci berou všechno moc doslova a zkaží dílo dobrou vůlí začaté/.

Ještě dále než reformátoři doby Karlovy šel pražský kanovník Matěj z Janova /zemřel r. 1394/. Byl to vynikající

teolog a přeložil celé Písmo svaté do češtiny. To však ale bylo stále v rámci církve. I Hus, který byl veliký ctitel mariánský, měl pevné vnitřní přesvědčení, že je dobrý katolík. Jenže vlivem učení Viklefova nebyl v některých teologických otázkách tak pevný, aby v kázání nezajel do bludu. Když pak byl konfrontován s Viklefe, prohlásil, že nepropagoval bludné články Viklefova učení. Ale Viklefa na pražské univerzitě k vykládal, proto občas ujel. Kázal v kapli Betlémské na Starém městě pražském spolu s mistrem Jeronýmem Pražským. R. 1403 zapověděl arcibiskup Jan z Jenštejna na papežův příkaz Viklefovo učení. Ještě ostřeji tak učinil potom r. 1408. Tito reformátoři ale neuposlechli a Viklefa obhajovali dále. Tak vznikly ostré teologické i politické spory, které se projevíly také ve skupinách národních, protože cizí mistři byli konzervativnější. Docházelo už i k pouličním rvačkám mezi v Čechách usazenými konzervativními Němci a reformátorskými Čechy. Nebyly zde jen rozpory náboženské, ale také národnostní. Němci byli dobří hospodáři a právníci. Měli obsazené pražské radnice a mocenský vliv zde také hrál roli. Po vydání dekretu Kutnohorského se toto napětí zase ještě zostřilo /pražští Němci drželi s německými mistry, kteří se odtěhovali z Prahy/.

Mezitím se sešli na sněmu v Pizze kardinálové, kteří chtěli učinit konec dvoupapežství. Sesačili jak římského papeže Řehoře tak avignonského Benedikta a zvolili jako právoplatného nového - Alexandra V. Ale tím se vše nevyřešila. Vznikly další komplikace. Václav IV. byl pro nového papeže, Jan z Jenštejna se držel Řehoře XII. Král Václav chtěl pomoci Alexandrovi a pohrozil neposlušným kněžím, ale hlavně biskupům odnětím statků. Oni se sice trochu podvolili, ale nebylo to z náboženských motivů. Nový papež Alexandr V. prohlásil Viklefovy knihy za kacířské a z toho vznikly nové bouře. Když potom Jan z Jenštejna odešel do Říma, kde zemřel v hluboké kajícínosti /napsal překrásné básně nesvětové úrovní gotické poezie/, tak po něm nastoupili arcibiskupové ne příliš vzdělaní. Např. arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka, který vzal příliš vážně prohlášení papeže Alexandra V., kde odsuzuje Viklefa jako kacíře, a dal veřejně spálit Viklefovy knihy. Z toho byly nové bouře a protože neměl velkou autoritu, celá Praha na něj zpívala posměšky - říkalo se mu Abeceda, protože neměl

velkého vzdělání. Tak např. se zpíval posměšek: "Zbyněk Zajíc Abeceda spálil knihy a věda, co v nich psáno." Toto spálení knih se králi nelíbilo a žádal, aby arcibiskup tuto ztrátu vlastníkům nahradil. Husa, za hájení Viklefa, dal arcibiskup do kladby, proti čemuž se postavil král.

Po papeži Alexandru V., který brzy zemřel, nastoupil Jan XXII. Ten schválil jednání arcibiskupa Zbyňka, že dal spálit Viklefovy knihy. Arcibiskup se na základě toho zdráhal králi vyhovět a knihy nenahradil. ^{PAPĚŽ} Jeden z nejúpornějších obhájců vědy ve věci Viklefové dal Husa povolati k sobě. Král však, který měl Husa rád /osobně/, nepřipustil, aby Hus za ním šel a také z prestižních důvodů, že jeho poddaný, mistr vysokého učení, má být souzen jinde než v Čechách /obhajoval tím feudální právo poddanství/. Hus SE PODVOLIL, že věc vysvětlí, ale k papeži poslal své přátele. Mezitím zase došlo k roztržce mezi arcibiskupem a králem a král arcibiskupovi zadržel příjmy. Arcibiskup na to odpověděl interdiktum na Prahu. Král žádal odvolání interdiktu, arcibiskup ale odešel z Prahy a chtěl se utéci k císaři Zikmundovi /bratr Václavův/, ale po cestě zemřel. Na jeho místo vlivem krále byl zvolen stařícký tělesný lékař králův Albín z Uničova. Byl zřejmě kněz a přitom lékař. Rozhárané poměry nemohl zmocit, a proto se pro stáří vzdal úřadu. Na jeho místo nastoupil cizinec Konrád, který držel s Němci, čímž se zostřelo napětí národní.

Zvolením třetího papeže mělo být odstraněno dvoupapežství, ale vzniklo trojpapežství, protože stále někteří drželi se sesazenými papeži. K dovršení všech zmatků proti trojpapežství vzniklo trojcísařství a to se velice ostře týkalo právě Čech. Nepřítel Václava IV., císař Ruprecht Falcký /zvolen po Václavově sesazení/, zemřel. Kurfiřti volili nového ~~papěže~~ císaře. Jedni markraběte moravského Jošta, bratrance Václavova, druzí zase krále Zikmunda, ale ten, z loyality k bratrovi, uznával stále císařství Václava IV. Vztahy mezi Václavem a Zikmundem byly někdy velmi napjeté a někdy i přátelské. Jošt byl zvolen za římského císaře jen několika kurfiřty, ale zemřel bez potomků a Václav se Zikmundem se o dědictví rozdělili tak, že Morava a Dolní Lužice připadly Václavovi, Zikmundovi pak Branibory. Ten je hned zastavil Fridrichovi Hohenzollenskému, který

byl vládcem německého císařského rodu.

Mesitím zase byl zvolen nový papež Jan XXIII. a je pochybnost, zda byl právoplatným papežem, protože na posledním vatikánském koncilu bylo konstatováno, že ta jeho tehdejší volba byla neprávopřátelná. Ale tento Jan XXIII. hned vypeal odpustky s velkou reklamou. Protože se znepřátelil s neapolským králem Vladislavem, tak vypeal, že odpustky patří všem, kdo by šli proti Vladislavovi. Dal je vyhledávat i v Čechách. Proti těmto odpustkům se ozval Hus a Jeroným a to jak teologicky na univerzitě, tak v kázání. Tohle velmi dobře pochopily nejnižší české vrstvy, měšťané, šlechta i selský lid, kteří se k Husovi přidali. Vok z Valdštejna dal uspořádat posměšný meškarní průvod a papežskou odpustkovou bulu v Praze spálil. Proti odpustkům také vystoupili dva mladíci v kostelích po vzoru Husově. Ty dali však popravit a lid i Hus sám je prohlásil za svaté mučedníky, protože prý hájili svatou věc. Král se ovšem před tím zarazil, bál se totiž dalších nepokojů a poradil Husovi, aby z Prahy odešel. Hus sice poslechl, ale národní boje mezi Čechy a Němci, které byly motivovány též nábožensky, se tím jen přiostrily. Němci - a hlavně kutnohorští havíři - zabili královského výběrčího a vypálili městečko u Kutné Hory, které jim odporovalo. Zde se už děly věci, které musely být stíhány i hrdelně.

Obdobné poměry však byly v celé římské říši, ale ne tak ostře vyhocené jako u nás. Kardinálové proto r.1414 svolali koncil v Kostnici. Účelem tohoto koncilu mělo být vytvoření jednoty v církvi. Zikmund jako římský císař pozval Husa, který byl už předtím zván k papeži, aby se před tento koncil dostavil, obhájil svoje stanovisko a slíbil přitom Husovi bezpečný průvod. Dal mu ochranný císařský glejt. /To potom Zikmundovi moc vyčítali, ale celá věc byla složitější /. Také čeští stavové dali Husovi listy, které dosvědčovaly, že sám arcibiskup na českém aněmu veřejně prohlásil, že jeho učení není bludné a dostal vysvědčení od biskupa nazaretského, který byl vyslán do Čech papežem jako legát, který měl za úkol vyšetřit kacířské bludy. Tento legát tedy také prohlásil Husa za pravověrného katolíka. Tato všechna osvědčení měl tedy Hus sebou. Král Václav, který stále na Husa držel, poslal s ním ně-

kolik českých pánů pro jeho bezpečnost. Ale jakmile Hus dorazil do Kostnice, byl hned osočen svými nepřáteli, byl jat a dán do žaláře jako obžalovaný u církevního soudu a Zikmundův gleit i všechna osvědčení mu nebyla nic platná. Nekolik se Zikmund zřekl Husa nebo proč mu ten gleit nepomohl, to nevíme, ale poměry byly tehdy tak rozvrácené, že ani císařský gleit neměl velkou váhu. Zikmund sám byl později přívržencem ortodoxních katolíků proti českému bludařství. Ovšem jestli opravdu zavinil Husovo žalářování, to nevíme a není to prokázáno. Všechna doporučení tedy Husovi nebyla nic platná, ani teologické výsledky, kde bylo prokázáno, že jeho vyšetřovatelé s ním vedli dialog o věcech, které zastávali jako teorii, která ještě nebyla právoplatným učením církve. Hus hájil jiné stanovisko, takže ani jeho vyšetřovatelé nebyli zlovolní. Dopustili se také těžké chyby, ale fakt je, že Hus byl opravdu 6. července 1415 upálen, což bylo v Čechách přijato se strašným pobouřením. A ještě větší pobouření bylo, když Jeroným Pražský, který byl přítelem Jana Husa a šel hodo Kostnice obhajovat, byl za rok na to, r. 1416 rovněž upálen a rovněž na popud tohoto neprávoplatného koncilu. Z tohoto koncilu Jan XXIII. úplně potupně utekl, protože tento koncil ho chtěl sesadit. Ten celý koncil vůbec byl neplatný.

A tu se v Čechách rozrušené veřejné mínění po tomto dvojí upálení rozbouřilo ještě víc a lid se vzbouřil, obořil se na kanovníky, prohledával kláštery a ubíjel i domnělé odpůrce Husovy. To už vlastně začala vznikat husitská hrůzovláda.

Už předtím začal kněz Jakoubek ze Stříbra podávat pod obojí. Arcibiskup to zapovídal. Jiní kněží však s tím začali také a věc se valem šířila. Tak arcibiskup opět uvalil interdikt na Prahu. Mezitím pražská universita "pod obojí" schválila.

Teprve později se udělal na tom nešťastném a neprávoplatném kostnickém koncilu pořádek a všichni papežové se museli vzdát a znovu byl zvolen jednomyslně nový papež Martin V.

Až dosud nadržoval Václav IV. změnám. Papež Martin V. však stále více naléhal, aby potlačil v Čechách kacířství a král císař Zikmund napsal bratru Václavovi naléhavý dopis, v němž mu připomíná otce. Václav pod vlivem této domluvy chtěl jakž takž zjednat pořádek. Vykázal "pod obojí" jen tři kostely a přikázal, aby se na

fary vrátili kněží, kteří byli předtím od těch "pod obojí" vytlačeni.

Na venkově vznikaly též nepokoje, byl zmatek na farážích. Tyto nepokoje venku podněcoval Mikuláš z Husince. Lidé se shromažďovali kolem "pod obojí", vykázaných z far a pak to propuklo.

V neděli 30. 7. 1419 bývalý mnich ze Želiva Jan, kazatel u Panny Marie Sněžné v Praze, "pod obojí" /byl velmi populární/, vedl procesí od P. Marie Sněžné ke sv. Štěpánu Na Rybníčku a našel kostel zavřený, protože tam byl katolický kněz. Lid si tedy otevřel kostel násilím a tam jim právě ten Jan ze Želiva podával pod obojí.. Pak se vraceli kolem Novoměstské radnice. Konšelé se na ten průvod dívali z oken a lid je žádal, aby propustili vězně, zavřené pro přijímání pod obojí. Konšelé však odpověděli tím, že háze-li do lidu kamením a dokonce i po knězi, který nesl Nejsvětější svátost. Tím vznikla bouře a bitka. Královský podkomoří s třemisty jezdci spěchal zjednat pořádek a musel ustoupit před rozvášněným davem. Zvony zněly na poplach a lid se bouřil, bil se na život a na smrt - a tak vlastně začaly husitské války.

Václav IV., který byl r. 1403 po svém návratu z druhého zajetí lidem nadšeně přivítán přes domácí rozvrácené poměry, přebýval nyní na zámečku v Kunraticích u Prahy. Když se dozvěděl, že vypuklo husitské povstání, byl raněn mrtvicí. Poprvé byl raněn při zprávě o Janu Želivském a konšelích a podruhé krátce nato a to už podlehl mrazu a zemřel. Bylo to r. 1419. Václav IV. sice husitům vyhrožoval, ale zvládnout věc nedovedl. Jeho tělo pak bylo dokonce tajně odvezeno na Vyšehrad, pak na Pražský hrad a nakonec byl pohřben na Zbraslavi. Jeho smrt však znamenala další komplikace.

Poslední dědic Lucemburského rodu - Zikmund - nastoupil tedy na český trůn. Byl už králem uherským a císařem římským a stal se nyní ještě králem českým. V důsledku těchto bouří se Zikmund stal úhlavním nepřítelem husitů.

Husitské války jsou velmi smutnou kapitolou našich dějin. Je pravda, že se stalo dost bezpráví proti lidu. Jednak tím dvojnásobným upálením v Kostnici - na tom měla církev z velkou vinu /ani se nesmíme divit Václavu IV., který chtěl věc zachraňovat a dělal neutrální politiku, ani Zikmundovi,

že zakročil, protože viděl že husitské hnutí vyvolává bouře a chaos/.

A tak začaly husitské války r. 1419, které trvaly až do r. 1434.

Války husitské, které vznikly vzbouřením lidu jak na venkově, tak v Praze, měly už od začátku mnoho směrů. Vždy, když začíná nějaký rozvrat - a zejména rozvrat náboženský - je zde roztržičnost. V našem národě je pořád tendence vidět v husitství velikost českého národa. Rozhodně to - v žádném případě - velikost nebyla. Třebaže se směr zde ukázaly talenty, bylo to v negativním smyslu. I když šlo o sílu národa, nešlo ani o jeho jednotu, ani o milosrdenství nebo mírnost a lásku, jen o samé rozvraty a násilí. Je to opravdu smutná kapitola našich dějin. Pro náš národ je tragické, že se v této rozhodující době nenašla v hlavách církve ani rozumnost, ani rovnováha, ani schopnost toto nějakým způsobem srovnat.

Hned na počátku husitského hnutí zde byla řada směrů: byli husité mírní, radikální, divocí, tradicionalisté, racionalisté, byly tu tendence aristokracie proti demokracii, tendence společenské - socialismus až komunismus, a objevily se i směry mystické, víra v konec světa koncem tisíciletí, a dokonce i atheismus. Všechny tyto směry se projevovaly až do důsledku. Jsou to takové zvláštní dějiny střední Evropy. Je pozoruhodné, že všechny tyto tendence se projevíly až do důsledku a tak vášnivě a že zde nebyla žádná vládká ruka. Teprve vysoké učení pražské uvedlo do těchto směrů jakýsi pořádek a vykristalizovaly se skupiny. Kolem university byli mírní kališníci /nejvíce z aristokracie/ - představovali je mistr Jan Příbram a Křišťan z Prachatic, a potom horliví - ty představoval mistr Jakoubek ze Stříbra a Jan Rokycana. Nakonec se vytvořily lidové skupiny pod vedením zemanů: Táboři, kteří se dělili: Do skupiny tzv. Velkých Táborů patřil kněz Prokop Holý a Mikuláš Biskupec z Pelhřimova. Další skupinou byli přívrženci Jana Žižky z Trocnova. Jan Žižka se stal vojenskou rukou těchto hnutí. Kdysi byl poddaný Rožnberků. Podle Josefa Pekaře nejdříve vystoupil proti nim. Byl to vynikající a zkušený lapka - čili loupeživý rytíř. Proti ~~Rožn~~ Rožnberkům vedl partizánskou válku. Vedle Žižky byli ještě malí vojevůdcové - Mikuláš z Husi a kněz Prokop Holý.

Druhá strana považovala srocující se Táboru kolem vojevůdců za povstalce a lapky a celou věc za vzpouru, a proto se je snažila porazit. Žižka byl vynikající stratég a nepotřeboval žádné zvláštní zbraně, stačily mu primitivní sešléké nástroje /cepy, palcáty atd/. Žižka uměl podle této zbraní boje organizovat. Využíval zvláštních možností, které byly v lidu /např. slavné vozové kradby/, využíval terénu, takže jízda a těžkooděnci v takových bitvách prohrávali. Měl i taktiku spálené země - kde byli, spálili za sebou zemi - a dovedl organizovat i vojsko. Vytvořil jádrové odborné čety - byli to dobrovolníci z lidu, kteří se dali k jeho vojsku. Tato Žižkova ohromná vojevůdcovská schopnost také získala husitům podivuhodná vítězství. Proto povstalecké boje trvaly 15 let proti profesionálnímu vojsku.

Tak tedy Zikmund r. 1419 reagoval krutě na toto první povstání - na sněmu berlínském - a ostrou odvetu proti husitům měli též němečtí kutnohorští havíři.

R. 1420 založil Žižka opevněné město Tábor, což byl opravdový výkon. Uvnitř mělo znamenitou náboženskou organizaci, ze které se později vyvinula jednota bratrská /byli obětaví, měli úroveň/. Na druhé straně zde bylo partizánské vojsko, velmi dobře organizované. Jedno z prvních velkých vítězství bylo v bitvě u Sudoměře. Po tomto vítězství husitů byl říšský sjezd ve Vratislavi, kde Zikmund prohlásil křížové tažení proti Čechům. Měl k tomu hluboký důvod. Táborité ničili kláštery, kostely, pálii obrazy, zabíjeli kněze a mnichy, nad čímž se už začala pozastavovat i šlechta, protože i její statky byly ničeny. Pražané se nakonec spojili s Žižkou, ale obyvatelstvo kolísalo. Křížáci pak oblehli Prahu a Žižka získal nad Prahou rozhodné vítězství. Přitom ale přece jen chtěli jakýsi ~~smír~~ smír, a proto po tomto Žižkově vítězství byly ^{vyhlášeny} čtyři artikuly pražské, tzn. dovolení přijímat pod obojí a přijmutí Táboritů jako rovnocenné náboženské složky. Nedomluvili se však navzájem, ani samozřejmě s druhou stranou. Zikmund žádal - a celkem právem - aby církevní pánové zastavili církevní statky a tím poskytli finanční podporu na žold pro protihusitské žoldnéře. Ti však statky dobrovolně dát nechtěli, a proto měl Zikmund málo peněz na vydržování žoldnéřů a u Vyšehradu bylo jeho vojsko poraženo a s ním i spojená šlechta česká a moravská.

Zatím Žižka vítězil v jižních Čechách, R. 1421 byl Zikmund vypuzen ze země, Žižka dále dobyl střední a východní Čechy až k Litoměřicům, dobyl Pražský hrad a arcibiskup Kunrát se - asi ze zbabělosti - přidal k husitům. Husité si pak udělali sněm v Čáslavi, kde Zikmund byl prohlášen za nehodného české koruny.

Tehdy už vznikaly rozdíly i mezi husity samotnými - upálili kněze Martínka Housku a Žižka vyhledil /a celkem právem/ všechny adamiťy. Stále vítězil nad mocně vyzbrojenými křižáky: v bitvě u Žatce. Začíná vyjednávání v Polsku. /Jagelovci/. Protože Zikmundovo sesazení nebylo právoplatné, sice utekl r. 1422 ze země, ale sjednával další křížovou výpravu proti Čechům. U Německého Brodu Žižka opět nad křižáky zvítězil a revolučním pánovníkem se stává litevský kníže Zikmund Koribut. Král Zikmund byl tak podruhé sesazen a jako odpověď na tyto události v Čechách vyhlašuje norimberský sněm třetí křížovou výpravu proti husitům a tato výprava má osvobodit hrad Karlštejn, který se ocitl v moci husitů.

Mezi husity opět začínají vážné rozpory, které jsou pak příznačné pro další dobu. Spory mezi lidem a šlechtou se jakžtakž usmířily na svatohavelském sněmu. Žižka mezitím táhl na Moravu a do Uher. Zikmund, aby zvládl situaci, propůjčil Moravu, která už byla v Žižkově moci, Albrechtu Rakouskému. Nakonec proti husitům dokonce zasedal koncil - síenský r. 1423. I na něm se ale projeví rozpory mezi skupinou aristokratickou a demokratickou. R. 1424 zemřel Žižka u Přibyslavi. Do Prahy se vrátil Litevec Zikmund Koribut, ale jeho vláda není právoplatná. Po smrti Žižkově byly dělány marné pokusy o smír. Na jeho místo nastoupil velice schopný vojevůdce Prokop Holý, který, když viděl zmatky na obou stranách, přešel k ofenzivě a dělal husitské výpravy i do ciziny. Tím pořád udržoval husitskou vojenskou moc.

R. 1427 začali mírní husité pod vedením Koributovým vyjednávat mír s Římem. Proti tomu se zase vzbouřil Jan Rokycana se svými přívrženci, vyhnal z Prahy mírné mistry a též Koributa. Vznikla nová válka plenící nájezdy do Rakous, Slezka, Uher, Lužice, Saska, Bavor, také mnohá německá města se zavázala k roční dani, aby měla od husitů pokoj.

Ze nepřítomnosti Zikmunda byl pak svolán frankfurtský sněm, který se usnesl na čtvrtém křížovém tažení, s jehož

čele stál kardinál a královský princ anglický Jindřich z Belfortu. Zikmund byl mezi tím zaměstnán válkou proti Turkům. Křižáci s husity se střetli u Tachova, ale k bitvě nedošlo, protože křižácká vojska ze strachu před husity utekla. Přesto, že vojevůdce velmi pečlivě připravoval další tažení, byla tato zmařena strachem a skepseí křižáků.

R.1429 se Zikmund znovu pokusil o smír s husity, ale jeho pokusy byly zbytečné, marné. Husité se v té době cítili jako silná válečná moc. Děleli nájezdy do Běhyně, do Němce a donutili světské i duchovní autority všude k jednání. Až konečně byl r.1430 - 1431 sjednán koncil bazilejský, ale ten znovu rozhodl, že se pokusí zlomit husity přece jen válečnou mocí místo jednání o smír, vyhlásil páté křížové tažení proti husitům, které vedl kardinál Juliano Cesarini s mocným vojskem asi 130000 vojáků, svedli bitvu u Domažlic, ale křižáci tam opět utekli a na útekku jich bylo velké množství pobito.

Dělaly se zde zásadní chyby: církevní moc se měla smířit s prohlášenými kacíři, ale nechtěla /potom se to projednávalo na koncilu bazilejském/. Vysoká šlechta byla také v úzkých a celkem vítězili demokraté, čili nižší šlechta a lid. R.1432 vidělo už vedení světské i církevní, že se bude muset ustoupit. Byla svolána konference chebská a církev teď moudře, ale už pozdě - se uanesla, že se rozhodne mezi obojími podle autority Písma a že bude veden s husity dialog. A tak r.1433 byl na bazilejský sněm pozván právo-
platný mluvčí a posel za husity, kněz Prokop Veliký a Jan Rokycana. Tyto dialogy se vedly v lednu až dubnu 1433 a obě delegáti za husitskou stranu se vraceli s tím, že budou dialogy vedeny dále a že se najde jiná forma srovnání mezi stranou katolickou a husitskou. Přesto však byla sjednána t,zv, kompaktáta bazilejská, která byla jakýmsi smírem mezi katolíky a husity /obsahovala, že bude povoleno přijímání pod obojí s jiné úlevy/. Tato kompaktáta však nebyla dost dobře realizována - katolické ústupky byly přílišné, tak i vyjednáváci z husitské strany museli ustoupit a uvnitř husitů se změnily poměry. Katoličtí šlechtici, vedení Benhartem z Hradce, svedli novou domácí válku, ovládli husitské Nové město pražské, osvobodili Plzeň, která byla obležena husity a konečně r.1434 svedli bitvu u Lipan, která znamenala neprostou porážku husitů.

Oba dva Prokopové - Prokop Holý i Prokop Veliký padli v boji a jejich roty byly upalovány ve stodolách. Byly potřeny především živly radikální a obecné smýšlení ještě zůstalo jakž takž kališnické. Bitvou u Lípan skončily války husitské. Pak následovala celá řada jednání v Praze, v Řevně, v Brně, v Uhrách - od roku 1434 do r. 1436, až konečně r. 1436 byla v Jihlavě uzavřena kompaktáta a bazilejským koncillem definitivně povoleno "pod obojí", ale praxe s ním byla všelijaká. R. 1436 se do Čech vrátil Zikmund, ale s podmínkami. Na základě kompaktát bazilejských by se byla bývala mohla uspořádat praxe, která by vedla nakonec k smíru, ale protože ani jedna ani druhá strana to nemyslela upřímně a nakonec chtěla přece jen zvítězit, dopadlo to tak, že ačkoliv byl mistr Jan Rokycana na sněmu v Bazileji, ačkoliv byl jmenován arcibiskupem pražským, aby věci uregnoval, měl tolik obtíží ze strany katolické i kališnické, že r. 1436 musel opustit Prahu. Nyní ti mírnější husité si mohli žít podle svého, radikální, kteří ještě bojovali, byli přemoženi na svém hradě Sionu a jejich vůdce - Jan Roháč z Dubé, - byl v Praze potupným způsobem oběšen. ~~Tento~~ Tento zásah znovu popudil Čechy a císař Zikmund musel opustit Prahu před novou válečnou bouří, ovšem téhož roku /1437/ ve Znojmě zemřel.

Po jeho smrti se zformovaly dvě strany - katolická a mírně kališnická, a ty měly své zástupce v úřadech: královským purkrabím byl katolík Menhart z Hradce a mírný kališník Oldřich z Rožberka. Zvítězili spíše mírní kališníci, kteří se jakž takž s katolíky smiřovali. Už se husitských válek zde byla dobrá vůle uspořádat poměry v Čechách. Realizoval ji pan Hynek Ptáček z Pilštejna a po něm Jiří z Poděbrad. Za nimi byla sice pobouřená, ale rozumně smýšlející nižší šlechta - zemanstvo a města, za kterými také stálo veřejné národní mínění. R. 1433 tato skupina zvolila za Zikmundova nástupce Albrechta Rakouského, kterého korunovali na Hradě pražském. Druhá skupina ovšem zvolila polského Kazimíra Jagelovce.

R. 1439 zase v důsledku této dvojí volby vznikla válka, která však nerozhodla tento spor o nástupnictví, protože Albrecht mezitím v Uhrách zemřel a dědičné právo jeho syna Ladislava Pohrobka nebylo vůbec uznáno. Mezi r. 1440 a 1453 bylo bezvládní - vládli a vítězily střídavě obě strany. R. 1444 Hynek z Pilštejna zemřel a stále mocnější se upletňoval na sněmu jako státotvorná síla pán a vysoký šlechtic Jiří

z Poděbrad, který se zmocnil Vyšehradu i katolíka Menharta z Hradce.

Jiří z Poděbrad nabytí moci, Jan Rokycana byl povolán zpět do Prahy a mírní kališníci se přiklonili buď ke katolíkům nebo k Jiřímu z Poděbrad. Odpůrci, tábořská strana, se pak spojili se svým dosavadním nepřítelem Oldřichem z Rožnberka a propukaly stále znovu a znovu občanské války /malé/. Oldřich z Rožnberka pak ustoupil z vedení a konečně byl r. 1452 zvolen za správce země české Jiří z Poděbrad.

Jiří z Poděbrad byl velice zajímavá osobnost. Velký diplomat, ideově silný. Stál sice na straně protikatolické, ale tím, že chtěl zjednat právoplatnost "pod obojí" a byl odpůrcem tábořské strany a radikálních husitů, byl nakonec uznán i od katolíků. Jiří chtěl, aby přestaly konečně sváry a bitky a snažil se poměry uklidnit. K tomu potom velmi nelpomáhal dříve radikální Jan Rokycana a smyslem jejich vyjednávání a církevní mocí i jednání o uspořádání poměrů bylo, aby byla uznána právoplatnost požadavků vzbouřených katolíků. Např. Jan Rokycana usiloval o to, aby bylo uznáno, že přes tyto rozpory se šlo směrem katolickým a že to byla reforma - vzpoura, která byla vyvolána také druhou stranou. Jiří z Poděbrad se snažil všechny radikální úchytky vyrovnat. Protože však byly stále války proti Turkům a mysl lidu byla rozbouřená do krajnosti, měl Jiří z Poděbrad ustavičné spory s papeži a musel zápasit o uznání legality českého království a právoplatnosti své volby atd. Na mezinárodní linii se vyznačoval tím, že dal první návrh na mírovou smlouvu v Evropě. Myšlenkově je jeho návrh na evropskou mírovou smlouvu úžasný . je to koncept soužití národů Evropy. Samozřejmě to však bylo více méně teoretické a ideové, protože síly byly velice rozpoutané /rozporné síly/. Přesto se poměry za Jiřího z P. díky jeho úsilí o mír uklidnily.

Mezitím nespokojení rakouští stavové přinutili římského císaře Fridricha III., aby osvobodil krále Ladislava Pohrobka. Už se vyjednávalo delší dobu, aby tento Zikmundův vnuk a syn Albrechtův byl uznán za krále a za to se stavěla právě strana poděbradská už na sněmu a přehlasovala protistranu. Nakonec se potom stavovský sněm dohodl, že Ladislav Pohrobek nebude z uznán jako král podle dědičného práva /jako potomek Zikmundův/, ale jako král zvolený. A tak r. 1453 přichází do Čech třináctiletý Ladislav Pohrobek a hned po svém pří-

jezdu je korunován za krále. Jeho poručíkem a zároveň správcem země byl nadále Jiří z Poděbrad. Pod jeho správou byla naše země v pokoji a blahobytu.

Zato v Uhrách byly spory a bouře. Tam byl správcem země za Ladislava Pohrobka Hunyady, který měl spory s královým strýcem z Cellu a stavěl se proti Ladislavovi P., protože měl dva syny: Ladislava a Matyáše. A ti - zejména Matyáš, pozdější zeť Jiřího z Poděbrad - byli neomalení, měli spory se strýcem z Cellu - dokonce vlastnoručně zavraždili cellského vládce, když tento doprovázel krále Ladislava do Maďarska. Ladislav potom oba dva syny Hunyadyho právně uvěnil. Jiří z P. smluvil jeho jménem sňatek Ladislava P. s dcerou francouzského krále Karla VII., ale Ladislav Pohrobek ještě před svatbou v Praze zemřel jako sedmnáctiletý r. 1457. Ladislav P. byl schopný a byl by býval dobrým a rozhodným panovníkem.

Poměry se po jeho smrti však zase zhoršily. R. 1457 byl za Ladislava P. zvolen za uherského krále jeden z vrahů hraběte celáckého - Matyáš Hunyady, řečený Korvín /byl černozemský vlasý a slovo "korán" v maďarštině znamená havran/, který byl mezitím osvobozen a Jiří z Poděbrad ho pro pokoj zasnoubil se svou ještě mladičkou dcerou, která byla pak vychovávána na uherském dvoře matkou Matyášovou.

R. 1458 byl místo Ladislava Pohrobka zvolen Jiří z Poděbrad za krále českého. Došlo však k nesnázím, protože se Morava proti králi "pod obojí" vzbouřila a zejména Slezsko a obojí Lužice, které si své od husitů zakusily a celkem to byly země katolické. Jiří musel táhnout na Moravu, kde ho konečně přijala všechna města kromě Jihlavy. Potom ho přijalo i Slezsko a Lužice.

Matyáš Hunyady, který byl osobně despota a krutý člověk, byl v Uhrách velmi neoblíbený, a tak maďarská šlechta nabídla trůn Jiřímu z Poděbrad. Ten však odmítl - jednak z loyality, jednak z příbuzenského poměru k Matyášovi. Ale byl v této středoevropské královské volbě podporován jak císařem Fridrichem III., tak pod jeho vlivem i uznán a podporován papeži Kalixtem III. a Piem II. Jiří v této situaci poslal poselství do Říma, aby byla znovu potvrzena kompaktnost bazilejská, ale nepořídil. Papež Pius II. je dokonce r. 1462 naprosto zrušil. Tím zase nastala roztržka s papežem. Ne zrovna moc moudrý tehdejší nuncius chtěl Jiřího donutit, aby se zřekl "pod obojí". Proti králi Jiřímu ještě

ostřeji jako proti heretikovi postupoval papež Pavel II. Také nejvyšší purkrabí - Zdeněk ze Šternberka - vytvořil jakousi jednotu panskou, takže smíru pro Jiřího z. P. vlastně nebylo. Protože papežové ostře vystupovali proti kacířům v Čechách, začaly zase války náboženské /r. 1467/. A těchto náboženských válek použil velmi nešlechtný Matyáš Korvín - ve jménu katolíků - a táhl proti Jiřímu, ale nezvítězil a musel žádat ~~se~~ o smír. Tehdy jeho manželka a dcera Jiřího zemřela. Matyášovy nešlo o věci náboženské, ale chtěl se zmocnit koruny české. Podruhé vpadl do Čech r. 1470, ale musel opět utéci. Zdálo se, že se bouře zase uklidní, stejně tak spory náboženské, ale r. 1471 Jiří z Poděbrad umírá.

Při nových sporech o vládu byl zvolen rod litevský - Jagelovci, kteří vládli v Čechách od r. 1471 do 1526 jako králové polští, protože Jagel byl spojen sňatkem s polskou princeznou Jadvigou. Na sněmu Kutnohorském byl stavy zvolen za krále patnáctiletý prvorozený syn krále Kazimíra - Vladislav. Byl korunován jako Vladislav II. Jagelovský v Praze. Tím zvítězila strana konzervativní. Proti této volbě potom povstal Matyáš Korvín a hlásil se jako právoplatný dědic české koruny. Dlouhá válka, která následovala dopadla špatně. R. 1479 byl Matyášovi přiznán titul českého krále a doživotně měl držet Moravu, Slezsko a Lužici.

Ale katolická jednota, která předtím držela s Matyášem, se nyní přidala k Vladislavovi Jagelovskému. Tím převládli vliv katolíků v Čechách, protože katolická šlechta rozhodla nakonec smírně. Proti tomu se ale zase vzbouřila obec pražská r. 1483 - a teprve r. 1485 smlouvou Kutnohorskou byly spory o vyznání ukončeny. Překryly je totiž spory sociální a spory o vládní pravomoc. Pánové, jako byl Hynek Ptáček a Jiří z Poděbrad, se starali především o nižší šlechtu - o zemany a měšťanstvo - a to proti své vlastní vysoké šlechtě. Tím byly vytvořeny poměry, že nižší šlechta měla praktickou moc v zemi a lid spolurozhodoval, protože tož tak bylo už za válek husitských. Teď však povstala vyšší moc a nikdo s tím nebyl spokojený. Šlechta se domnívala, že vítězstvím u Lipan nastanou definitivně opět poměry, ve kterých ona bude rozhodovat. Začínají proto opět boje o moc, někdy i ve jménu vyznání.

R. 1487 byla rozhodnutím krále Vladislava II. uznána nižší šlechta za rovnocennou šlechtě vyšší. Následkem toho

nižší šlechta opustila měšťanstvo i lid a přidala se k vyšší šlechtě a, měšťané už se museli tvrdě domáhat svých práv na základě později potom vytvořené Svatováclavské smlouvy r. 1517. Obojí ale směřovalo k neprosté porobě drobného lidu. Dříve se drobným lidem jakž takž spojovali nižší šlechtici, měšťanstvo však od dob Karla IV. chtělo být rovnocenné vysoké šlechtě a města měla práva feudálních pánů, a proto na selký lid moc ~~nik~~ nedala. Když se potom zemanstvo přidalo k vyšší šlechtě a měšťanstvo prohrálo, byl drobný lid úplně opuštěn - zde teprve nastává ta soustava poroby. Na základě feudalismu nebyla poroba lidu. Lid - to byli poddaní, kteří byli povinni třeba naturálními poplatky, ale nebyli ve všem právně ~~p~~ ~~podřízeny~~ podřízeni pánům. Mohli se např. ženit s poddanými jiných pánů, páni neměli v ruce ani hrdelní pravomoc. Poddaný se mohl odvolat ke králi. Teď však nastala poroba. Lidé se stali raby, ne poddanými, ale nevolníky.

R. 1490 po smrti Matyáše Korvína byl zvolen Vladislav II. i se krále uherského. Vladislav II. byl takovou paradoxní postavou. Pověsti o králi Ječmínkovi jsou z jeho doby. Vladislav měl rád lid a lid právě za jeho vlády přišel /se dostal/ do poroby. Byl osobně pravým opakem Matyáše, který byl sverepným a surovým diktátorem. Vladislav II. byl do- brotívý, mírný, pravdivý a důvěřivý. Proto také uherská šlechta, která už měla dost tvrdé nadvlády Matyášovy, zvolila za svého krále Vladislava. Tato nová volba nebyla pro české království šťastná, protože Vladislav střídal své po- byty mezi Čechami a Uhry. Vladislav II. nejen osobně lnul k Čechám, ale měl vůli nastoupit cestu Karla IV.- jít v jeho šlépějích, pokračovat v jeho linii. Ukazuje to i svatová- clavská kaple, kterou dal domalovat v tradicích Karla IV., a Vladislavský sál na Pražském hradě. Byl oslněn osobností Karla IV. a chtěl ho následovat. Nebyl sice člověkem bez vůle a rozhodnosti, ale dostal se přesto do vleku poměrů, na které nestačil - především díky své důvěřivosti a do- brotě. Neuměl myslet nic zlého o lidech, chyběla mu Karlova vladařská moudrost a prozíravost. Nestalil pletichářům ani v Čechách, ani v Uhrách. Nestalil na složitost rozpoutané doby a ~~smm~~ oporu neměl žádnou. V Čechách se projevovaly ne- gativní vlivy - vysoká šlechta byla také zkažená předchozím obdobím a takových osobností, jako byl skvělý velmož Vilém

z Pernštejna v Čechách nebo Ctibor Tovačovský bylo málo. Krom toho Vladislav - právě snad i pro svou důvěřivost - nebyl dobrý hospodář. On osobně sice neplýtvál, ale kdekdo ho šidil. Když zemřel, zanechal velké zemské dluhy. ~~Vláda~~ Vláda tohoto dobrotivého a ušlechtilého panovníka bylo ~~pro~~ pro nás velice sporná, taktéž i pro Uhry. Zemřel bez vlivu, protože si z něho někdo nic nedělal a páni si dělali, co chtěli - a také proto, že pobýval častěji v Uhrách než v Čechách. Nechal se o všem přesvědčit a podepsal vše, co mu vysvětlili. Dlouho byl také bez potomka, až r. 1502 se mu narodil syn s francouzskou kněžnou Annou.

Mezitím se za jeho vlády v Čechách vytvořila vynikající náboženská skupina - Jednota bratrská, která si vzala za své reformátorské ideály a byla sice "pod obojí", ale na základě náboženského vyznání, které bylo velmi hluboké /vydávali i kancionály apod./. Čeští bratři by byli bývali měli schopnost soustředit živly "před obojí" a kališnické, které byly rozpoutány za válek ~~husitských~~ husitských. Ale král Vladislav II. je dal pronásledovat a další své oslabení si způsobili oni sami tím, že vzali doslova Písmo sv. a hlásali, že lidé poddaní jsou povinni naprostou poslušností své vrchnosti. Za krále Vladislava to ještě šlo, ale vůči šlechtě to z už bylo horší. Šlechta i její vlivné úřednictvo bli velice vzdělaní a právnícky zběhlí /právní akta z té doby byla na světové úrovni/, ale praxe samozřejmě byla svémocná. A tak začala vysoká šlechta pronásledovat evangelíky. Hodilo se jim to také proto, že mezi šlechtou a měšťany - zvláště pražskými - byly stále větší rozpory, které ustily až do krvavých srážek a města se dokonce začala spojovat v obranný svazek měst - a to r. 1513, což bylo velmi významné, protože města vytvořila stavovskou skupinu. Král Vladislav se v té době zrovna vrátil po delším pobytu v Uhrách do Prahy, ale ne, aby řešil rozpory, ale korunoval svého tříletého syna Ludvíka za krále. Proti zjevné občanské válce mezi stavy nezmohl nic. Ani její nebezpečí nezpozoroval, protože vysoká šlechta, zběhlá v právech, ho dovedla ukonejšit. Po této korunovaci Vladislav opět odejel do Uher, kde potom v Budíně r. 1516 zemřel.

Spory o dědictví nebyly, protože syn králův, Ludvík, byl devítiletý. Nikomu také na osobě krále nezáleželo. Vládli vysocí úředníci a královská moc neměla nějakou zvláštní váhu. Takový stav byl i v Uhrách. Vysoká šlechta měla v moci až diktátorskou úřední vládu. V Čechách se vynořil jeden

velmi neúšlechtilý pán - Zdeněk Lev z Rožmitálu a Klatné - který byl diktátorem z titulu nejvyššího pražského purkrabího. Jeho samovolná diktatura vzbuzovala v zemi nevoli o odpor a jen díky zásahu moudrého Viléma z Fernštejna nedošlo k občanské válce mezi stavy a jednotlivými pány. Ten obě strany - a hlavně vysokou šlechtu a měšťany - dovedl přesvědčit, že obojí škodí zemi a přiměl je r. 1517 ke smlouvě Svatováclavské. Tato smlouva je vynikající právníkové dílo. Je to ústava, kterou se řídila správa země - alespoň v principu - až do Bílé Hory. A ty principy platily i nadále vzhledem ke své právníkové kvalitě.

Smlouva Svatováclavská vymezila práva a kompetence šlechty a měst /stavů/ a stanovila také právní sankce proti těm, kteří by ji porušovali. Lidu, především selskému, tím ovšem pomoheno nebylo a propukající malé místní vzpoury byly krvavě potlačeny.

Další komplikací bylo vystoupení Martina Luthera v r. 1517. Vzniká německý a evropský protestantismus /v jiné podobě ještě jako kalvinismus - ještě radikálnější, pojmenován podle reformátora Jana Kalvína, který působil v Ženevě a současníky byl nazýván protestantským papežem/. Vznikají odpůrčí náboženská seskupení a ty jsou zdrojem nových náboženských bojů. "Pod obojí" se na jedné straně klonili k Jednotě bratrské, na druhé straně k Lutherovi - nejvíce Němci. Šlechta byla buď "pod obojí" nebo lutheránská a přibývá nová strana a nové směry reformace.

Mezitím král Ludvík dospěl a zejména po svém sňatku s Marií Habsburskou se ukázal jako silný panovník. Nastoupil r. 1516 a r. 1522 se v Čechách ukázala jeho pevná ruka. Přijel do Čech - především kvůli svým královským důchodům, které ~~by~~ byly značně ztenčeny. Poznání, že šlechtici, zejména onen diktátor z Rožmitálu, jsou neupřímní, neschopní a rozkrádají královský majetek. Ludvík purkrabího sesadil, po něm také ostatní úředníky a nahradil je lidmi poctivými a ne nácllníky.

. Vysoká šlechta se rozložila do skupin - jednak náboženských a jednak mocenských. Dokonce se stalo, že nejvyšší úředníci zemští se postavili věrně do vzpoury proti králi, protože se obávali, že by je mohlo postihnout sesazení. Věrným zůstal jen pan Adam z Hradce, nejvyšší kancléř. Ludvík by byl patrně tuto vzpouru zvládl, ale r. 1526

vtrhl do Uher sultán Soliman. Král Ludvík vytáhl do boje proti Turkům - Čechy ho vůbec nepodporovaly - a svedl s nimi bitvu, ve které padl. Zemské úřady to uvítaly a nastala vláda šlechtické byrokracie.

Volbou a podle dávných dohod s Habsburky, které uzákonil Karel IV. nastoupil na český trůn Ferdinand I. Habsburský. Doba jeho vlády byla poznamenána válkami s Turky a náboženskými rozepřemi, které byly stále složitější vzhledem k lutheránství. Ferdinand se ale snažil tyto náboženské spory legálně uspořádat. Při svém zvolení se stavům zavázal, že ve smyslu kompaktát budou mít katolíci i "pod obojí" stejná práva. Tento závazek se však nevztahoval na Jednotu bratrskou, a také na lutherány. Náboženské rozpory byly nejen ve velkých městech, ale i v malých obcích. Ve velkých městech bylo zakázáno srocování lidu - lid se směl scházet jen po královském povolení. Tím velice oslábila moc měst. Jezuité ve městech také konali jiné bohoslužby než katolické a staré "pod obojí".

Ferdinand do kompaktát bazilejských poepl jenom staré "oid obojí". Jeho cílem bylo odstranění nové náboženské skupiny, proto také usiloval o to, aby papež potvrdil kompaktáta a aby také obsadil ercibiskupský stolec. Bránil také tomu, aby se strana "pod obojí" organizovala a nové "pod obojí" nepodporoval. Podle kompaktát měly být některé fary obsazovány nekatolickými kněžími, tak je obsazoval pouze starými "pod obojí".

Roku 1545 vymohl Ferdinand I. na sněmu dědičnost rodu Habsburků, a tím zabezpečil dynastický postup při zabezpečování českého trůnu. Snažil se uspořádat i finanční politiku, která byla velmi špatná, protože důchody koruny velice upadly, a tak zavedl nové berné, které potřeboval jednak na administrativu a jednak na války turecké. Potřeboval jako panovník i nad Uhrami uhájit část země proti turecké nadvládě.

Češi však nebyli spokojeni s vládou Ferdinanda I., protože byla pevná. Ale po minulých bouřích byli velice ochablí, takže nedocházelo k tak velkým svárům mezi náboženskými vyznáními a také se proti Ferdinandovi ~~xxžžžž~~ ničeho důsledně nedomáhali. Teprve, když v Sasku vznikla válka šmalkaltská, která byla válkou náboženskou i prestižní mezi dvěma stranami v Sasku, táhl Ferdinand na pomoc svému bratru- císaři Karlu V./bylo to r.1547/, který chtěl pomě-

ry v Německu uspořádat. A tu Češi odepřeli králi poslušnost a táhlo s ním jenom vojsko dobrovolníků. Dokonce v nepřítomnosti krále vyvolali stavové vzpuru, kterou Ferdinand, po svém návratu, za pomoci císaře Karla I., který byl hlavou španělské větve Habsburků, zcela potlačil. Potrestal kromě hlavních šlechtických vůdců především města. Ztratila úplně význam /předtím si městský stav předcházela jak vysoká, tak nízká šlechta/. Když dal Ferdinand vyhlásit rytíře a zemany za stav rovnocenný pánům, tak se tyto přidali k šlechtě a města opustili. Po této vzpouře navíc odňal Ferdinand všem městům jejich statky jako propadlé koruně a městskou samosprávu dal pod dohled královských hejtmanů a rychtářů. Tím i oslabil národní živel český, protože se čeští páni klonili k němčině /měli ji za vyšší kulturní řeč/. České vědomí žilo v lidu venkovském a v městech /měšťané byli živlem smíšeným - Češi i Němci/. R. 1547 vydal Ferdinand ostrý majestát proti pikartům /heretikům/, jednalo se především o České bratry, kteří byli vypovídáni více méně individuálně ze země. Luterány by byl Ferdinand také vystěhoval, ale nemohl je, protože to bylo vyznání většinou přistěhované německé šlechty a bohatého měšťanstva. Ferdinand proti všem zdůrazňoval kompaktáta a žádal na konciliu tridentském, který měl uspořádat a také uspořádal teologické i právní spory a dát do pořádku volbu papežskou, r. 1564 přímo papeže o povolání kalicha. Sice toho nedocílil, ale po dlouhém bezvládní dí byl /už předtím/ nově obsazen arcibiskupský stolec. Nebylo však vyjasněno, kdo spadá pod moc arcibiskupa. Samozřejmě pod ní spadali katolíci a staří "pod obojí".

R. 1564 Ferdinand I. zemřel a po něm nastoupil jeho syn Maximilián II. /1564 - 1576/, který byl zároveň římským císařem. Za jeho vlády staré spory pokračovaly. Čeští bratři a luteráni mezi sebou sjednali tzv. Českou konfesi jako společné protestantské vyznání - jednalo se však jen o vnější smlouvu, ale prakticky se každý řídil po svém. Žádné z těchto vyznání neuznávalo církevní vrchnost ani arcibiskupskou konzistoř, a proto dochází k velké nekázní v kněžstvu a lid upadá. Války s Turky pokračovaly, ale našich zemí se dotýkaly jen finančně. Jinak byl v zemi klid, což vedlo k jistému blahobytu a rozkvětu, především u vědních oborů, zejména právnictví. Také u nás stoupala obecná úroveň vzdělanosti.

Po Maximiliánovi II. nastoupil jeho syn Rudolf II., který byl dědičně nejen králem českým, ale i císařem římským.

/opak.: Rudolf II., který byl dědičně nejen králem českým, ale i císařem římským./ Vládl v letech 1576 - 1611.

Rudolf II. byl zajímavá osobnost. Trochu psychopat, a to po svém dědovi Karlu V., který byl synem Johany Šiléné - Habsburkovny, dědičky španělské. Propadal velmi často melancholii, měl cyklickou psychózu a jakkoliv byl neobyčejně vzdělaný a nadaný, dobrý vladař nebyl. Na to měl příliš těžkou mysl a nedovedl být důsledný. Ani ho politické věci zvláště nezajímaly. Byl vášnivý sběratel uměleckých děl i kýtů, zajímal se o přírodní vědy, ale i o "povědy". S astronomií pěstoval i šejdlífskou astrologii a zajímal se o alchymii nejen vědecky, ale propadl i pašvodům /hledání kamene moudrosti, měnění jiných hmot ve zlato atd./. Měl úplně debilního syna, stejně jako jeho příbuzný Filip II. španělský - jeho syn don Carlos byl debilní sedista. Jak ho líčil Schiller, to neodpovídalo pravdě. Navíc byl sexuální maniak a zabíjel své milenky, a proto se nakonec Filip II. musel odhodlat dát ho tajně popravit, ačkoli to byl jediný jeho nástupce. Podobně Rudolf II. dopustil, aby jeho syn na Frumlově spáchal sebevraždu.

Rudolf II. u nás zavedl údobí kulturní universality - především na základech katolické víry, a všestrannou kulturní orientaci. Velkou finanční zátěží pro staré šlechtické rody - Pernštejnny a Rožnberky - byly pokračující války s Tursky. Vedlo to až k jejich zasluzení.

Rudolf II. vedl nákladný dvůr, protože byl zároveň i císařem. Praha byla střediskem celé Evropy a kulturním střediskem světovým, protože k Rudolfovu dvoru přicházeli i lidé z Východu - Indové atd. Jeho vláda spadá do období konce gotiky, italské renesance a začátku baroka.

Na dvoře Rudolfa II. se tedy soustřeďovaly vědy a umění celé této doby. Byli zde skuteční vědci a umělci, ale také pašvodníci a dobrodruzi, kteří císaře dovedli ošidit. Rudolfova doba byla dobou kulturních dobrodružství - kladných i záporných. Mnozí cizí šlechtici se tak obohacovali na Rudolfův účet. Rudolf II. měl jako všichni Habsburkové německý dvůr, ale nebyl jen německý, byl evropský. Uplatnili se na něm též hlavně Italové a Francouzi, dále Nizozemci a jako obchodníci též Arabové a Indové. S těmito cizinci přišly do Čech i peníze a drahocenné věci. Císařský dvůr chudl, ale měšťané a řemeslníci bohatli a naučili se ve svých oborech

nejen novým věcem a nové technice, ale také lehkovážnému životu na vysoké noze. V době Rudolfové zejména kvetla umělecká řemesla, a to jak úrovní, tak i bohatstvím. Vše bylo luxusní a propracované - i boty, řemeny, postroje na koně atd. I cizinci zde pěstovali řemesla. Se vzrůstajícím se luxusem přicházela nevázanost a do jisté míry i ideová netečnost, a to jak u dvora, tak i v ostatních vrstvách. Zmatek byl i mezi prostým lidem, a to i po stránce náboženské. Habsburkové byli přísní katolíci a přitahovali i cizí katolickou šlechtu. Boje mezi jednotlivými vyznáními se týkaly více prestiže než pravdy víry. Už tehdy - což se potom osudně projevilo na Bílé Hoře - se spojovali "pod obojí" i evangelíci s luterány i jinými protestantskými směry, jako např. kalvíny apod.

Rudolf II. byl dost ovládnán svými politicky vyspělými rádci /sám o politiku velký zájem neměl/. Tí rozeštvali Rudolfa a Matyáše - ~~ze~~ jeho bratra - který spravoval Rakousko a sídlil ve Vídni. Někteří z pánů, protože Rudolfova vláda byla dost ~~ze~~ zmatená, podněcovali Matyáše, který sám nebyl také nijak vynikajícím panovníkem, aby se zmocnil trůnu, protože Rudolf je neschopný psychopat. Matyáš se tedy vzbouřil proti bratrovi, vtrhl na Moravu, kde se k němu přidali polští páni, převážně členové Jednoty bratrské, v jejichž čele stál vynikající člověk - Karel Starší ze Žerotína.

Karel byl velmi vzdělaný a pevný člověk a spojil se s Matyášem z důvodů vlasteneckých /r. 1608/. Chtěl povznést Moravu a ačkoliv byl členem Jednoty bratrské, byl nábožensky velmi tolerantní a spravedlivý /také poskytl Komenakému místo učitele na své bratrské škole/. Karel měl velmi vzdělané přátele. Je jednou z nejzajímavějších osobností své doby, protože to byl člověk, který sjednával mír, dovedl velice moudře a rozumně perspektivně uvažovat a snažil se zachovávat legitimitu, třebaže se účastnil vzpoury proti Rudolfovi. Třebaže byl /nebo právě, že byl/ člověkem vynikající úrovně - intelektuální osobností - a svou dobu přesahoval, přesto na svou dobu nestačil. Zkusil od života spóhtu pronásledování, sporů a obžalování a byl dost osamocený. Když viděl, že pro Čechy nemůže nic udělat, specializoval se jen na Moravu. Proti změti námprů rudolfínské doby byl Karel syntetik, měl řádovou soustavu myšlení a hodnot, ale neprorazil myšlení své doby. I při vzpouře proti Rudolfovi

se nakonec čeští evangeličtí stavové toho neúčastnili. Zdálo se jim výhodnější vymáhat náboženskou svobodu a vůdcem tohoto hnutí v Čechách byl Václav z Budova.

Srážka s Rudolfem skončila mírem Libeňským. Byl to však nešťastný mír, protože se zase království roztrhlo. Rudolf měl mít Čechy, Slezsko a Lužici, Matyáš Rakousko, Moravu a Uhry. Matyáš pak odtáhl a čeští pánové naléhali na Rudolfa, aby uznal rovnoprávnost katolíků a všech protestantů, nejen starých "pod obojí". Rudolf, ~~jjk~~ jako slabý panovník, přistoupil r. 1609 na úmluvu - tzv. Majestát Rudolfov. Bylo zde např. stanoveno, že konsistoř řídí rovnoprávně všechny vyznání. Pro tuto svou ideovou porážku s jinevěrei se však Rudolf r. 1611 musel vzdát koruny a za českého krále byl korunován Matyáš. Ten však také nebyl zvlášť vynikající vladařskou osobností, a tak r. 1619 nastaly velké zmatky a za nástupce na český trůn byl korunován arcikníže tyrolský Ferdinand II. Habsburský.

Za vlády Matyášovy se začaly vytvářet náboženské bloky, a to katolický a protestantský. Silný vliv měli luteráni - nejen němečtí, ale evropští vůbec. Tyto protestantské stavy vedl nedávno v Čechách usazený Němec hrabě Jindřich Matyáš z Thurnu. Protestanté pod jeho vedením zavedli u konsistoře i mimo konsistoř soustavu obránců víry, tzv. defensorů - protestantských, kteří byli dozorcí silou nad společnou konsistoří. Smlouvalo se na všech stranách a byl z toho velký rozkol i mezi katolíky samotnými. Protože Habsburkové byli rod výhradně katolický, vytvořila se proti nim silná opozice.

Habsburkové byli v té době velmi silným panovníckým rodem v Evropě. Za císaře Karla V. bylo jejich panství říší, nad kterou slunce nezapadá. Španělská větev Habsburků /Španělsko mělo v té době též spóčtu kolonií v zámofí a bylo světovou velmocí/, proti které byl silný odpor ze strany francouzského krále Jindřicha Navarského /r. 1610/ - ten protihabsburskou ideu povýšil na ideu evropskou, a větev Rakousko-česko-uherská.

Náboženský rozkol se tedy stal záminkou boje proti Habsburkům. Nápadník českého trůnu Ferdinand II. změnil v Čechách situaci. Jindřich Matyáš z Thurnu už nebyl hlavním činitelem dějů v Čechách, akcent se přenesl na stranu katolickou.

A nyní se protestanté odhodlali k úderu. Našli k němu záminku ve sporech německých protestantských poddaných v Broumově a ve Hrobí, kteří se bouřili proti katolickým pá-
nům, Katolická kancelář strahovská se spíš klonila k pánům,
a proto se protestantská strana odhodlala k okázalému úderu
- k pražské defenestraci r. 1618.

Toto svržení úřadujících šlechticů z okna Hradu - Mar-
tinice a Slavaty z Chlumu a Košumberka a písaře Fabricia -
bylo velice nešťastné, protože tím začala třicetiletá válka
a konec české samostatnosti na Bílé Hoře. Žádný z těch šlech-
ticů se sice nezabil, ale protestantská strana si okamžitě
dosadila vládu třiceti direktorů a začala najímat žoldnéře
proti Habsburkům a na obranu víry. Direktori, dosazení do
vlády, však byli velice chabí a sledovali více svůj prospěch.
Navíc čeští páni neplatili své žoldnéře a nestarali se o ně
a jejich z toho plynoucí nespokojenost byla pak osudná na
Bílé Hoře.

Ferdinand II. se r. 1619 po smrti Matyášově cítil silným
panovníkem. Nezahlélel a sbíral proti protestantům vojsko.
Stýkal se s německými knížaty, vedenými Manfeldem. Protestant-
ští stavové nepřijali Ferdinanda II. a jako právoplatného
krále a neuposlechli ani naléhání Karla ze Žerotína, který
se tentokrát stavěl za legitimitu Ferdinanda II. Čechové si
zvolili nového krále - kurfiřta falckého Fridricha, který
byl kalvínským protestantem. Fridrich byl podporován kur-
fiřtem saským a vévodou savojským i knížetem sedmihradským,
ale jejich pomoc nebyla vydatná. Savojský vévoda se pak pro
hmotné výhody dal na stranu katolickou. Fridrich falcký byl
slabý, jeho němečtí rádcí byli pánovití, jeho žena arogantní
a žádný z nich neznal české poměry a neměl k Čechům ~~žádný~~
kladný vztah.

Ferdinand II, si mezitím opatřil důležité a energické
spojence: katolického vévodu Maxmiliána Bavorského a kur-
fiřta saského, který se urazil, že Čechové nezvolili jeho za
svého krále a nadto byl chtivý peněz a plenu.

Obě strany pak svedli bitvu na Bílé Hoře 8. listopadu
1620. Byla to bitva tragická a životní poeit konce české sa-
mostatnosti na Bílé Hoře je dějinně oprávněný, protože se
tam ukázala všechna slabost a bezmocnost Čechů. Opoziční
straně ani nestálo ze to vyplácet žold, kdekdó se chtěl

obohatit, direktori se o nic nestarali a šlo jim jen o ~~ne~~ osobní zisk, vojevůdci byli chabí a většinou to byli cizinci. Porážka českých pánů cizími katolíky byla drtivá. Vydrželi jen Moravané - moravské vojsko, které přišlo na pomoc - a nebyli to jen protestanté, byli to i katolíci. Moravané si v té chvíli uvědomili, že jde o práva české koruny. A právě ti u té obory a letohrádku Hvězda do jednoho padli a žádný z nich neutekl, zatímco žoldnéři se rozutekli.

Bitva na Bílé Hoře zůstane pro náš národ dějinnou připomínkou toho, jací nemáme být, jak se nemáme chovat, jak nám svoboda musí být nade všechno.

Tato jediná bitva - velice krátká /asi hodinu/ - rozhodla. Frohrála se zde samostatnost české země na staletí. Překrásně tuto dobu líčí Jaroslav Durych v trojdílném episu Bloudění. Měl za tuto knihu dostat Nobelovu cenu /za 1. republiky/, ale nedostal díky naší typické nesvornosti /opět/. Tato kniha není nikde k sehnání. Od tohoto spisovatele za posledních 40 až 50 let nic nevyšlo.

Na Bílé Hoře šlo o dvojí sobectví, o dvojí nekázeň, zmatenost. Zde tedy končí česká samostatnost. Ze strany Fridricha II. šlo také více o prestiž než o ryzost katolických zájmů. Ferdinand sprvu také nevěděl, má-li tvrdě zakročit proti vůdcům vzpoury a odhodlal se teprve za půl roku ztrestat na hrdle hlavní vůdce vzpoury a direktory. Naše dějinné výklady často říkají, že ho k tomu přiměli jezuité. Je to možné, ale tato tendence "tažení proti jezuitům" není oprávněná. I jezuité se na Bílé Hoře rozdělili - jedni bli pro Habsburky a druzí pro lid, a ti velmi dobře cháпали, co se tu vlastně stalo.

Cizí protestatští páni dále, ale bez účinku smlouvali s Ferdinandem II. a zmatek byl i mezi ušlechtilými zastánci samostatnosti, jako byl Václav Budovec z Budova aj. Nakonec se Ferdinand odhodlal k popravě 27mi českých pánů jako vůdců povstání. Poprava se konala 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Byla divadlem naší charakterové věrnosti a dokazuje, že nejme-li jako národ na výši, tak jme jako srdce Evropy bičem.

Veřejné mínění po popravě 27mi českých pánů se ostře obrátilo proti Ferdinandovi II., zejména v českém národě, ale spíš to byl takový malátný odpor: nářek a vědomí neštěstí. Ferdinand II. začal také velmi upevňovat absolutistickou

vládu. Zbavoval svých odpůrců, ale také věděl, že velké nebezpečí pro upevnění jeho moci znamená právní řád bývalého českého státu. Proto suspendoval ústavní práva, která byla zakotvena ve v onom starém Zřízení zemském za krále Vladislava Jabelovského, a vydal nové "Obnovené zřízení zemské" /po sedmi letech své vlády/. V něm byl sněm složen ze čtyř stavů: panského, rytířského, oslabeného městského a nového stavu duchovního, který dříve ve sněmu zastoupen nebyl. Předtím byli duchovní také členy zemského sněmu, ale ne z titulu kléru, nýbrž z titulu svého postavení, protože to byli většinou vysocí šlechtici. ~~Itak~~ Toto zastoupení duchovenstva na sněmu nebylo srovna šťastné. Bylo to katolické duchovenstvo, které bylo ostře proti poraženým. Jistě se v něm sem tam našel nějaký ~~ix~~ šlechtetný člověk, ale celkem to byli páni, kteří moc lidu nepřáli.

Výkonem této absolutistické linie byli komisaři zeměti - v Čechách Karel z Lichtenštejna a na Moravě kardinál František Štrýchtein. Sněm byl omezený v rozhodování, zákonná moc neprosto oslabená a zbyla jen pravomoc finanční v povolování daní. Sněmovní páni se proti králi nemohli na nic. Čechy kromě pokošení a ponížení ještě trpěli třicetiletou válkou. Převalovala se jimi vojska katolická i protestantská. Palacký ~~xxj~~ vykládá toto období spíš jako porážku víry než jako porážku národa. Palacký totiž dějiny národa trochu zkreslil tím, že sám byl evangelík a děval vždy důraz na sílu doby husitské.

Ferdinand II. sám nebyl nějakou zvlášť výraznou vůdčí osobností, ale měl rozhodné a skvělé rádece. Bílá Hora byla pro náš národ hroznou porážkou, to je pravda, dělaly se veliké chyby, zejména ze strany katolické a je smutné, že právě katolíky reprezentovaly méně silné a sympatické osobnosti, takže i sympatie člověka hluboce věřícího a katolíka musí být leckdy na straně evangelíků, ale zase ten jednostranný výklad českých dějin, kde jediná síla se ukázala v husitství a "pod obojí", je v podstatě nesmyslný.

Ve třicetileté válce také začíná protireformační boj. Ferdinand II. sice měl vojsko, ale neměl peníze k jeho vydržování. Proto konfiskoval české šlechtě statky na válku a

cizí páni se zmocňovali půdy. Konfiskoval majetek všem, kdo sympatizovali s jinověrci - i měšťanům domy atd. Národ byl valice ochuzován.

Na straně katolické stojí v té době velmi zajímavá osobnost - a sice Albrecht z Valdštejna. Byl to český šlechtic, bohatý pán a uměl si také majetek opatřovat. Byl také - a to především - znamenitý vojevůdce. Najal si vojsko žoldnéřů, v němž byli jak katolíci, tak evangelíci, i mládí muži s poražené šlechty a toto vojsko vynikajícím způsobem vycvičil a velmi dobře ho vedl. Řádně platil žold, o plenu se rozhodovalo podle válečných pravidel, ve vojsku byla kázeň, bylo velmi dobře oblečené, dobře živěné a podle toho se též chovalo a vyhrávalo. Ale vzniklo podezření, že Albrecht z Valdštejna zamýšlí zmocnit se království proti Ferdinandovi. Je to stále záhadná otázka. Je jisté, že Albrecht měl také nějaké pikle se švédským králem Gustavem Adolfem, který byl na straně protestantů. A tak byl r. 1634 od šlechticů, kteří se chtěli zalíbit Ferdinandu II., v Chebu zavražděn. Albrecht z Valdštejna je osobností ranného baroka, velmi zajímavou a dodnes záhadnou. Jeho zavražděním se velmi oslabil strana katolická. Zmizel veliký vojevůdce a s ním i jeho vojsko. Čechy byly pak plněny, zvláště Švédy. Praha byla popleněná a vyhlazeny znamenité památky, zpustošen byl i venkov a menší města. Země koruny svatovávclavské byly rozchvacovány. Slezsko okupovali Švédové. Venkov byl ochuzován, Čechy a Morava zchudly a zcela zpustly.

Konec této vražedné a pro nás vyhlazovací války udělal pak r. 1648 mír Vestfálský. Po uzavření tohoto míru bylo v celých Čechách jen 800 tisíc obyvatel. Ostatní pomřeli mečem, morem nebo uprchli ze země. Na opuštěná místa - pole, statky i do měst se stěhovali cizinci, především Němci, ale také Vlaši /Halové/ a Nizozemci, zejména šlechta.

Toto silné obsezení našich zemí Němci začalo sice už za Václava II., ale nejsilnější bylo po míru Vestfálském. Nástupce trůnu - Ferdinand III. - potom pochopitelně v Obnoveném zřízení zemském dal rovnocennost řeči české a německé a jako úřední řeč zejména u soudů - stanovil němčinu. Nová cizí šlechta i její poněmčené úřednictvo tehdy naprosto zotročili selský lid. Už předtím, v 16. století, se dostal drobný lid úplně pod moc pánů a měst, ale tentokrát už to bylo naprosto zotročení, protože každý z těch pánů a

šlechticů si mohl ve svých patrimoniích /územích/ zákony jaké chtěl. I když někteří z pánů byli též lidmi dobré vůle a dobří křesťané, tak neuhládali některé panství proti svým vlastním úředníkům. Ti si totiž převomoc vykládali také libovolně. Nehledě k tomu, že cizí šlechtici naprosto neměli takový vztah k lidu, jaký měla stará šlechta - neměli to právě feudální cítění sounáležitosti s lidem. V důsledku těchto poměrů vznikly už r.1680 velké selské bouře, které ale byly krvavě potlačeny. Také poddaným městům byla upírána jejich práva a v královských městech vládli císařští rychtáři a královští úředníci. Do jisté míry má Alois Jirásek právo nazvat toto období dobou temna, což není oprávněné, nebo má ducha protireformace. Víme, že např. mnoho jezuitů se úplně ztotožnilo s lidem a právě tyto jezuité zachovávali ve svých letopisech a kronikách české vědomí, zvláště potom později. České knihy v tomto období skutečně mizely, jezuité je též pálili, to je pravda, protože zde bylo nebezpečí šíření bludů, a nic nového se lidem náhradou nedalo.

Protireformace ovšem měla i své velice krásné a kladné stránky, a sice vzdělávání lidu po stránce náboženské, ale též všeobecné. Např. česká kázání, probouzení českého vědomí, povznesení lidu ve víře. Vystupovali zde znamenití kazatelé a duchovní tvorba na českém člověku byla v té době na úžasné vysoké úrovni. Náboženská úroveň vůbec byla vysoká. Lidu se vedle hloubky víry dostávalo i vzdělání, příležitostí žít a uměním, i na venkově a všude v klášterích ve farních kostelích. Stavěly se nové kostely a staré byly opravovány, mnoho českých řemeslníků z měst i venkova se na těchto stavbách podílelo. Též barokní statky venkovské měly úroveň jak architektury, tak lidových krojů. Celkově byla v té době u všeho vysoká estetická úroveň. Co se na jedné straně selskému lidu vzalo, na druhé se vynahradilo a dalo se mu velmi mnoho - dala se mu univerzální kultura i ve společenské chování a v jednání. Nejvyšší ale byla úroveň duchovního života. Nemůžeme tedy tak docela hanit protireformaci, protože to byla cesta k pozdvižení lidu. Bylo to povznesení lidu v obyčejném, normálním životě. I když byl lid na jedné straně deprimován, tak na straně druhé a myslí byl velmi vzdělaný. Katolická církev se sice zejména v prvních

dobách - uplatňovala autoritativně, ale potom se otěže velmi uvolnily. Bohužel se však zejména ze začátku - donucovalo k přijetí katolické víry a to vedlo též k potvrčnosti - že byli lidé katolíky jen navenek. Nebýt znamenitých kazatelů, byly by zůstaly celé skupiny venkovského lidu bez duchovního vedení.

Též se začala upevňovat Habsburská dynastie. Po Ferdinandu II., který byl sám korunován jako následník trůnu /zavedl tuto tradici též u svých synů - nechal jako následníka trůnu korunovat svého syna i vnuka/, přišel r.1637 jeho syn Ferdinand III. . Ferdinand IV., korunovaný za nástupce Ferdinanda III., zemřel ještě před ním, ale na trůn nastoupil vnuk Ferdinanda II. Leopold I., který vládl od r.1656 do r.1705.

Tento Leopold I. je kladnou vladařskou osobností z Habsburské dynastie. Byl to opravdu dobrý, křesťanský a spravedlivý panovník a za jeho vlády se projeví kladné stránky protireformace. Např. se k němu mohl kdokoli odvolat, což za této doby narůstajícího poroby lidu byl velký klad.

Správu českých zemí ovšem dědili úředníci zemští s nejvyšším pražským purkrabím a zemští soudcové. Habsburkové už tehdy nebydleli v Praze, ani tedy Leopold I., ale ve Vídni. Vládou úředníků u nás, kterou zavedl už Ferdinand II., začíná velká byrokratizace. Za Leopolda I. si zemští úředníci rozmysleli zneužívat své moci, protože se k němu mohl kdokoliv odvolat jako k císaři. Také se skutečně několikrát stalo, že se prostý člověk odvolal k císaři a ten mu zjednal právo. Po této stránce byla tedy vláda Leopolda I. velmi pozitivní.

Zástupcem české koruny svatováclavské byl také zemský kancelář. Ten zastupoval sním i ve věcech zákonodárných a byl hlavnou českou kancelářskou vídeňskou, která byla nejvyšším úřadem nad korunními zeměmi a byla přímo při osobě císařově. Zemské sněmy u nás sice zasedaly, ale vlastní dějiny jsme už tenkrát jako národ neměli. Žili jsme dějiny rakouské a špatné doby v říši se dotýkaly českého lidu víc než německých obyvatel.

Tato vláda úředníků u nás - lepších i horších - byla pak i za Josefa I., který se už ani nedal korunovat za českého krále /vládl v letech 1705 - 1711/. Po něm nastoupil jeho syn Karel VI., který vládl dlouho /1711-1740/ a ten se dal korunovat za českého krále až po dvanácti letech své

vlády, a to kvůli otázce nástupnictví své dcery Marie Terezie. Karel VI. měl jen dceru, tak se ve věci nástupnictví odvolal k zemskému sněmu a žádal, aby byla odhlasována t.zv. pragmatická sankce - t.zn.zákon, který zaručoval právo nástupnictví i ženským potomkům Habsburského rodu. R.1720 si dal tedy Karel VI. tuto pragmatickou sankci odhlasovat a sněm ji schválil. Ale nebylo to tak jednoduché. I když byla odhlasována českým sněmem, bránili se Uhři a některé další země v rámci Rakouské říše. Uhři se bránili proto, že neali největší tíhu válek s Turky.

Vedle toho se v této době začíná vzmáhat Francie. Dříve bylo francouzské království jen uprostřed dnešní Francie, jinak bylo obklopeno knížectvími a vévodstvími. Začátkem 18. století se Francie sjednotila - bylo to za vlády Ludvíka XIII., Ludvíka XIV. V době, kdy králové byli nezletilí, vládli za ně kardinálové - slavný Richilieu a Mazarin /Mazarin byl původem Ital -Mazarino - nechal si pak pofrancouzštit jméno na Mazarin /čti Mazarén/ /. Tito kardinálové byli velcí státníci, byli to víc státníci než duchovní osobnosti. A ti napomohli prestiži Francie v evropských dějinách. Tito kardinálové též napadli Římskou říši, protože Francie nebyla v té době zapojena do Římské říše, založené Karlem Velikým. Římská říše se jim nehodila a samozřejmě se jim též nehodilo vzmáhající se Rakousko a moc rodu Habsburků /španělské a rakouské větve/. Oba kardinálové i králové, které oni vychovali, se velice chystali proti Rakouské říši. Byla to tedy Francie, která podnítila boje proti Marii Terezií, provdané za Františka Lotrynského /rod Habsbursko-lotrynský/. Francií šlo především o roztržení Rakouska. Spojila se tedy s Bavorsy - s Felixem II., který si dělal nároky na dědictví české koruny a táhli společně na Rakousko, aby uchvátili české země. Do Čech tedy vtrhli Francouzi a spolu s Bavorsy a Sasy opanovali Prahu, a ačkoliv ještě vládl Karel VI. potom teprve byla legitimně zvolena Marie Terezie, tak dosadili za krále českého vévodu bavorského Felixe II., protože byl manželem dcery Josefa I. Stavové čeští dokonce tomuto panovníkovi složili přísahu. Teprve porroce se podařilo vojsku Marie Terezie vyhnat Francouze z Prahy a z Čech a po tomto vítězství byla Marie Terezie slavně korunována

za královnu. Ale zase se dostala do válečného konfliktu s Fridrichem Pruským. Uzavřela s ním tedy mír - nejprve r. 1741 ve Vladislavi, ale ten Fridrich vůbec nedodržel, tak znovu uzavřela mír r. 1745 v Drážďanech, kde udělala ústupky na úkor korunních zemí. Postoupila Fridrichovi celé Slezsko až na Opavsko a Těšínsko.

Už za Ferdinanda II. začala v Rakouské říši Centralizace z Vídně. Za Marie Terezie a zvláště potom za Josefa II. dostala centralizace tvrdý zákonný podklad. Především pro nás znamenala naprosto udušení práv české koruny. S touto centralizací souvisela také ostrá byrokratická a tím vymazání státních práv českých. Země koruny svatovítské se již počítaly mezi země rakouské - patřili k Rakouské říši. Vytvořil se zde pojem mocníatví - císařství rakouské. Tento proces, který byl pro náš národ velice znehodnocující a **básestný**, nebyl pro střední Evropu tak docela negativní. Veliký blok Rakouska, který se zde vytvořil, zbavil střední Evropu **části** německé nadvlády, která jí hrozila narůstajícím velkoněmectvím, Rakousko bylo tedy obranným valm jak proti Německu, tak proti Východu. V našich zemích se v té době sice odehrával proces poněmčování, ale Rakousko samo jako stát složený z mnoha národností nebylo nakloněno politice Německé říše. Němectví, které u nás bylo za Rakouska, bylo němectví rakouské, ale nikoli velkoněmectví Německé říše. Jakkoli tedy pro náš národ byla nadvláda Rakouska těžká, přece jen byl v rámci Rakouské říše jaksi chráněn, jak se později ukázalo.

Vláda Marie Terezie se nazývá vládou osvícenskou. Pokud jde o naše země, tak za Marie Terezie a zejména pak za Josefa II. byly pro náš národ velmi nepříznivé poměry, zvláště co se týče germanizace, náboženství a kultury vůbec. Osvícenská vláda to byla, pokud šlo o politiku sociální. Marie Terezie měla za rádce vynikajícího státníka - českého šlechtice Václava Kounice, který uměl Rakousko zabezpečit proti Francii, Německu i Východu, ale nebdal o státní práva česká. Pomáhal tvořit velké Rakousko, což mělo nakonec také svůj pozitivní smysl. Centralizace v té době pokročila zrušením České kanceláře ve Vídni. Tato kancelář byla našim jediným národním zastupitelstvím u císařského dvora. Místo ní byly zřízeny dva nejvyšší úřady, které byly společné jak pro Rakousko, tak pro české země. Jejich názvy byly nejdříve Nejvyšší soudní dvůr a Nejvyšší správa politická, potom r.

1754 bylo toto direktorium přejmenováno na Společnou dvorskou kancelář česko-rakouskou. Jednotlivé země přitom měly své zemské úřady a vlastní zemskou správu a zemským úřadem byly od sebe odděleny i Čechy a Morava.

Z této doby byly dobré reformy sociální. Sociální tlak se však projevil i po stránce náboženské. Osvícenství za Marie Terezie zanechalo stopy v tom, že šlo silně proti moci duchovenstva - přes katolické založení Rakouska - Uherského mocnářství. Především už tehdy vznikající zednáři docílili, že byl r. 1773 jezuitský řád zrušen - dokonce i papežem. To pro náš národ nebylo dobré, protože zrovna dorůstala generace jezuitů českých, kteří měli silné vlastenecké cítění a vědomí /např. Bohuslav Balbín, který se velmi useloužil o český jazyk/. Tito jezuité také v nejbírbších vrstvách toto vlastenecké vědomí probouzeli.

Sociální reformy, které byly naprosto nutné, byly navozeny zákonnou formou. Byly zřizovány nové školy a vyučování na školách se zlepšilo, bylo zmodernizováno hospodářství, zavedena nová ekonomika. Marie Terezie také uložila poddaným robotní patentem, vydaným r. 1775. Nejdůležitější na něm byl zákon, který vrchnostenské úřady podřídil úřadům císařským, takže už nemohla vládnout svůle vrchnosti, protože bylo legální cestou odvolání k císaři.

V duchu oprav tereziánských pak Josef II. zrušil robotu a sice Tolerančním patentem r. 1781. Tento patent také dával rovnou právnost protestantům, ale ne českým bratřům.

Vládnoucí skupina kolem Josefa II. byla přímo citlivá na vše, co souviselo s Čechy. Josef II. v naší literatuře platí za znamenitého osvíceného panovníka a dokonce i B. Němcová ho v Habičce oslavuje. Ale ve vztahu k našemu národu takový nebyl. Jestli to dělalo jeho úřednictvo, to se neví, zdá se, že ano. Za jeho vlády se v Čechách rozmáhá germanizační vášeň, která byla pro nás drtivá. Jediné, co opravdu udělal dobrého bylo, že zrušil robotu. Tím uvolnil i venkovskému živlu, což se pak hlavně projevilo v době národního obrození. Snad právě tato vděčnost venkovského lidu dává Josefu II. tuto aureolu znamenitého císaře.

Josef II. za pomoci silné a vševládnoucí byrokracie

ničil rafinovaně všechny české hodnoty a to nejen umělecké. Např. zrušením některých klášterů, klášterů a kostelů a ničením hodnotných českých památek, nejvíc rukopisů. Nádherné, cenné gotické rukopisy, uchovávané v klášteřích, české rukopisy se sni ne za zlatku prodávaly překupníkům. Zrovna tak staré obrazy. Např. byl zrušen augustiniánský klášter na Karlově, který už od dob Karla IV. měl povinnost pěstovat vědy a umění, a cenné památky, které přechovával, byly rozchváčeny. Obohacovali se na tom předně měšťané a též pražský purkmistr. a také především měšťané podléhali germanizaci a jen proto, že z toho měli výhody, dávali své děti do německých škol. Mnoho obnovených kostelů bylo prostě zrušeno, zbořeno. Tak byl zrušen také památný kostel Božího Těla na Karlově náměstí, vyetavený Karlem IV. Bylo to přímo neslýchané, do se u nás dělo. Josef II. chtěl dokonce zrušit svatovítskou katedrálu a udělat z ní kasárna. Naštěstí k tomu nedošlo. I na venkově se z kostelů dělaly sýpky, z klášterních budov hospodářská stavení a vše šlo do eráru, ale většinou se zase na tom obohatili jednotlivci. Dokonce byl zrušen i klášter blah. Anežky Na Františku. Až donedávna byly v klášterním areálu dílny, bylo tam vše rozbité, špína atd., stal se sídlem pražské spodiny. Jako bezcennou minulost dal Josef II. dokonce odvézt do Vídně korunovační klenoty české. A přitom se za českého krále prohlásit nedal.

I když měl Josef II. svůj sociální význam, tak pro náš národ je králem neblahé paměti a literatura, která ho oslavuje, jde proti vlastním podmínkám. Vyučovací jazyk byla němčina. Josef II. byl pro náš národ jedním z nejhorších panovníků. Ale protože tento nátlak byl příliš velký a na druhé straně vlivem osvícenectví zde bylo určité uvolnění a tolerance i náboženská, tak se zase vzmohli čeští vzdělanci, kteří se dovedli opřít o venkovský lid. Tak zároveň s osvícenectvím se zde ukazuje už v zárodkách národní obrození.

Na národním obrození je šťastné, že hrstka lidí, kteří byli zapálení pro národ, dovedla probudit i v českém měšťanstvu zase lásku k českému jazyku a k české minulosti, že pak už v letech čtyřicátých, padesátých a šedesátých 19. století nastupuje nejen vzdělaná, ale i uvědomělá svobodomylnná česká společnost,

Josef II. vládl pouze deset let, zemřel r. 1790. Osvícenecké ideje v kladném smyslu se projeví až za nástupce Josefa II. - za jeho bratra Leopolda II. Ten se zalekl tvrdého odporu, který způsobila germanizační centralizace a byrokratická praxe, a to nejen v Čechách, ale i v Uhrách a dokonce v Holandsku, které bylo dočasně připojeno k Rakouské říši. Leopold II. tedy - jistě už i za součinnosti osvěceného a národně uvědomělého úřednictva - obnovil v Čechách aněmovní řízení, dal se okázale korunovat za českého krále a dokonce sám přivezl zpět do Prahy české korunovační klenoty. Zdá se, že jeho vláda by byla osvícená, ale zemřel už za dva roky po nástupu na trůn - r. 1792, v roce, kdy ve Francii vypukla revoluce.

Jeho nástupce František I. by byl možná pokračoval v liberalistických tradicích, ale zalekl se důsledků absolutismu, které se projeví ve francouzské revoluci a sil, které byly proti byrokratickému absolutismu rakouskému. Proto raději nechal běžet praxi byrokratického centralismu.

Na 1806 pak František I. zrušil již soustavu Římské říše, založenou Karlem Velikým a stal se císařem rakouským. Římský císař tedy zmizel. Německá říše se rozpadla na řadu samostatných království, ale už Fridrichem I. byla centralizována na císařství Německé. Jednotlivá království a knížectví zůstala v rámci Římské říše autonomní. Zbyl zde tedy císař Rakouský, císař Německý a král francouzský, který byl r. 1792 za revoluce popraven. Na dějišti Evropy se začíná objevovat Napoleon. František I. dává Napoleonovi dokonce svou vlastní dceru Marii Luisu, protože první nástup Napoleonův byl bouřlivě úspěšný.

Napoleon Bonaparte byl rodák z Korsiky. Nejprve byl důstojníkem v armádě, pak pro své neobyčejné schopnosti se stal velitelem armády. Po revoluci byla Francie rozvrácená, jak společensky /samé popravy/, tak i nábožensky. Napoleon viděl zhoubné účinky revoluce a úpadek národa a přišel na to, že jeho příčinou je odstranění náboženství a duchovenstva. Byl úžasně schopným velitelem. Dovedl strhnout lidi a uchvátit moc. V Evropě, která se bála, že plameny revoluce přeskočí z Francie do ostatních zemí, byla v té době vytvořena tzv. Světá aliance /blok proti Francii - rakouský císař, německý císař a ostatní němečtí panovníci a ruský car/. Spojili se a chtěli vtrhnout do Francie a udělat pořádek - dosadit na trůn legitimní dynastii. Napoleon viděl, že zúrok Světé aliance by pro Francii zmař - 105 -

znamenal další zhoubnou válku, a proto strhl na sebe moc a zpevnil se uvnitř země. Odstranil revolucionáře a obnovil náboženský kult. Svatá aliance ho však neuznala a spojení císaři chtěli proti němu táhnout. Napoleon přešel tedy do protidůtku a došlo k bitvě u Lipska - byla to tzv. bitva národů - tam Napoleon porazil Prusko a jeho spojence a okupoval potom Německo. Svatá aliance se rozpadla a Rakousko s Ruskem vytvořilo proti němu další blok. Další bitva - bitva tří císařů /francouzského a rakouského císaře a ruského cara/ - u Slavkova skončila opět vítězstvím Napoleona, který potom táhl na Rusko. Dostal se až k Moskvě, za sebou vše pálil. Před Moskvou se musel stáhnout a v jeho armádě nastal rozvrat. Jednak to způsobila ruská zima, pak hlad a bída, protože při ústupu nacházeli jen vlastní spáleniště. Blok rakousko - ruský potom v poslední bitvě u Waterloo nad Napoleonem zvítězil.

Napoleonské války, které se odehrávaly na začátku devatenáctého století, se dotýkaly i našich zemí v rámci Rakouské říše. František I. nechával vládnout své ministry a podle nich vypadala vláda buď absolutisticky nebo liberálně.

Rakousko se už od dob Marie Terezie nově utvářelo. Tím, že vzniká rakouská říše, formuje se v Evropě dvojí německví - dvě země: Rakousko, kde byla povolná germanizace a rys tohoto německví byl rakouský /význačné rysy - byrokracie a armáda/ a Německo, kde bylo německví velkoněmecké, které za Františka I. dostává zvláštní náplň kancléřem Německé říše - Bismarkem.

Po napoleonských válkách vstupuje František do Německého spolku, který má po zrušení Římské říše nahrazovat bývalé společenství národů Evropy. Tento spolek ovšem už od začátku příliš srdečný nebyl. Pro naše země nemělo zapojení Rakouska do tohoto spolku žádné výhody. A na to, zda chtějí země koruny české do něj vstoupit se zemského sněmu nikdo neptal.

Po válkách napoleonských trochu zemdlela rakouská byrokracie a tím intenzivněji se mohla vyvíjet obrozenecká kulturní tvorba v Čechách. Národní vědomí české bylo v té době neobyčejně silné a také velmi brzy, zejména za Ferdinanda V. se přímo bouřlivě /začala rozvíjet/ rozvíjela české literatury, umění, architektura, sochařství, hudba atd. Vzniká vědomá spojitá česká kultura, která je po všech stránkách úspěšná, i když se bojovně staví vůči Rakouské říši. Začalo se též

rozvíjet české školství, zakládaly se české školy. Uvnitř vlastenců už tyto vztahy byly trochu horší. Češi se opět rozdělili. Byla zde strana mladočeská a staročeská a mezi nimi ještě různé proudy. V nesvornosti jsme v dějinách vždycky vynikali.

Po Františku I. nastoupil Ferdinand V., zvaný Dobrotivý /syn Františka I./. Byl to člověk slabý a dobrácký a soudilo se, že měl slabý rozum - není to však pravda. Byl spíše soukromnický založený a měl rád idilický život. R. 1836 se dal korunovat za českého krále. Měl rád české prostředí. O vládě se příliš nestaral a za jeho doby byl život - zejména pro Čechy - velice idilický a skýtal příležitost k rozvoji české kultury. Už za Františka I. byly zakládány spolky, školy, muzea, obrazárny, i v ostatních zemích Rakouské říše. U nás šlo o tvorbu nové české kultury. Čeští stavové začali uplatňovat svá práva, takže český sněm už r. 1847 odepřel přírážku k daním a domáhal se svých práv. V té době se také všude v Evropě pod vlivem francouzské revoluce a osvíceneckého hnutí začínají projevovat revoluční živly - v Itálii, v Německu i v Uhrách.

R. 1848 nechal Ferdinand padnout velkého a pevného kancléře rakouského Metternicha. Vypukla revoluce a žádala se konstituce /ústava/ - ústavní monarchie. Tak byl také ustaven ústavodárný sněm království českého a pokládalo se za samozřejmé, že Čechy zůstanou v rámci Rakouska, ale jako samostatná a korunní země. Zrovna tak rakouští Němci, kteří ale do jisté míry rozbíjeli Rakousko vlivem velkoněmectví, žádali císaře na frankfurtském sněmu o ústavodárný parlament německý - pro všechny Němce. Uhři se odtrhli v rámci Rakouska jako samostatný útvar, takže vzniká říše Rakousko - Uherská.

Pro Čechy ovšem vzpoura ústavo - státoprávní dopadla v r. 1848 špatně. Díky pevným ministrům byla revoluce v Čechách krvavě potlačena, i když byla v rámci legitimacy Rakouské říše a nijak ji nebourala. Byla u nás mnohá vněznění, popravy, vyhnanství. Na Čechy veškeré důsledky revolučního roku 1848 dopadly nejtěživěji.

V prosinci r. 1848 se Ferdinand V. vzdal trůnu a jeho nástupcem se stal jeho osmnáctiletý synovec František Josef I. Ten vládl velmi dlouho, a to od r. 1848 do r. 1916. Ferdinand V. se pak odstěhoval do Prahy a bydlel se svou manželkou na Pražském hradě. Idyllicky tím navodil novou slávu Pražského

hradu, který postl protože přes 200 let v něm už nikdo nebydlel. Žil tam v bídných podmínkách. Chodil voné po Praze a byl neobyčejně oblíben /přídomek "Dobrotivý" mu dali Češi/. Ferdinand V. byla vůbec idylická figurka pro český lid.

Nový mladý císař nechal dál vládnout byrokracií pro strašné následky r. 1848. Vojenská i úřednická správa se poněmčila, ale rok 1848 dokázal své. Ústava byla Čechům přece jen dána - oktrojovaná. Říkalo se jí oktrojírka, čili vnucená, ale byla to ústava a zákonná ~~základna~~ základna. Ve Vídni byl zřízen Říšský sněm, který měl centrálně zákonodárnou moc pro celou říši a sněmy zemské měly mít vedlejší funkci. Důležité bylo, že byly touto ústavou zrušeny patrimoniální, tzn. vrchnostenské. Tím byla nejen vrchnosti odňata moc, ale zároveň se dovršilo osvobození selského lidu. Poddanské poměry mezi šlechtou a lidem byly upravovány na úplně občanské základně. Lid potom byl námezdnou silou a nikoliv robotníky. Tím je ústavně zřízena říše Rakousko-Uherská - středoevropská říše na půdoryse kdysi keltského podunají. Její dějiny byly závislé také na tom, byli-li všude úředníci. Poměry v říši určovaly hlavní ministři - císařský ministr, ministr zahraničních věcí, a ministr vnitra jako hlava policie /např. Bachovský absolutismus - podle známého ministra vnitra Alexandra Bacha/. V této době byla také zřízena Společná rada říšská, na níž se měly ústavně podílet všechny národy Rakousko-Uherské říše. Z mnohonárodní politiky Rakouské říše se jednotlivé národy mohly domáhat svých práv na Říšském sněmu. Zvláště Češi se jich museli velice bojovně domáhat. Museli bojovat s Němci, kteří měli tendenci germanizovat ostatní národy pod vlivem velkoněmectví. Germanizace už nebyla tak úspěšná, protože zde už byla určitá národní svoboda. Dlouhá vláda Františka Josefa I. byla dramatem těchto vztahů uvnitř Rakousko-Uherska a byla také obětí evropského dění, z něhož povstala první světová válka.

František Josef I. se narodil r. 1830. Byl synem císaře Karla a bavorské princezny Žofie. Jeho matka, která ho také převážně vychovávala, byla velice energická. František Josef I. byl neobyčejně krásný člověk - vysoký, štíhlý, měl nádherné modré oči. Bylo mu teprve 18 let, když musel nastoupit na trůn do divokých poměrů revolučního roku 1848. František J. I. byl člověk svým způsobem tragický. Neměl vynikajícího ducha, ale byl nesmírně ukázněný, disciplinovaný, osobně zbožný -

velice zbožný a tvrdě vojenské kázně. Snažil se dělat věci dobře, ale spadl do nešťastné doby a ocitl se v jejím víru bez předchozích praktických zkušeností. V prvních letech za něj vládli jiní - např. slavný ministr Bach. V klidných dobách by byl možná zvládnul zemi - tak jako jeho současnice britská královna Viktorie, která také dlouho vládla. Ale vše, co se v Rakousku dělo, dělo se vlastně proti jeho vůli. Chtěl se starat o svěťané národy, ale v Německu udával tón velmi silný kancléř Bismark, který propagoval myšlenku Velkého Německa /v podstatě šlo o prusáckou nadřazenost/, a tato velkoněmecká propaganda působila i na Němce usazené v rámci Rakouské říše. Poměry se přiosťřily i ve vztahu k našemu národu. František J. I. se čas od času snažil a pokoušel jednotlivé národy smiřovat, protože Rakousko bylo jako říše v rozkladu. Působily zde však hlavně síly z Velkého Německa, které se chtělo sjednotit pod pruským králem. František J. I. byl také závislý na vysokých vládních úřednících a ti patřili buď k zednářům, nebo k velkoněmecké klisce, anebo k jiným proudům. V říši sice bylo hodně ušlechtilých liberálů /~~Němci~~ Němců, Rakušáků aj./, ale ti byli na světové intriky kráťeí.

František J. I. se r. 1851 oženil s bavorskou princeznou Alžbětou. Měl sice původně státně namluvenou její sestru Marii, ale Alžběta si ho lstá vynutila. Byla to velmi divoká princezna /ten její rod také nebyl docela normální - strýc byl šilence/. Okouzliła ho a on si jí tedy vzal místo Marie a nesmírně jí miloval. Alžběta byla neobyčejně krásná a, třebaže se vůbec nestarala o vládu, způsobila řadu vřlijských situací. Svým manželem nakonec pohrdala a říkala mu "Feldwebel" /rotmástr/, což byla vůči němu křivda. Pro její dobrodružnou a vášnivou povahu byl František příliš disciplinovaný a klidný a neměl vzletného ducha. Nejen, že byl vržen do vládní soustavy, která už byla dědictvím ~~mu~~ po předcích. Navíc rakouský dvůr byl plný arcivévodů a arcivévodkyň, a ti měli každý své zajmy a intriky a ovládali země, které patřily rodu Habsburků. U dvora také spolurozhodovala Františkova matka Žofie a později potom Františka ovládala /úplně/ jeho dcera Valérie, která byla chtivá mocí a peněz. Alžběta sama jezdiła na cesty. Měla spoustu milenců, hlavně Maďarů. František jí to jaksi toleroval, protože proti tomu nemohl moc dělat. Alžběta ho krom toho stále znovu upoutávala, díky své kráse.

Osobní tragédie Františka J. I. a události rodu Habsburků se silně odrážely v našem národě, František J. I. chtěl, aby v jeho říši byla vše v pořádku, aby v ní byl řád. Snažil se být spravedlivý a jakmile přišel na nějakou nespravedlnost, snažil se ji napravit. Nestal však na rozhárané poměry z velké říše a velkými národnostními rozpory. Vládli za něj druzí, nevyznal se v poměrech, nebyl geniální panovník. Měl sice určité vladařské nadání, ale byl zakletý do vídeňského dvora a do všech situací, které tam byly vytvářeny. Už ve svých 18ti letech musel rozhodovat o konstituci pro svou říši. Tato konstituce se nehodila Velkoněmcům a odporovala tradici rodu Habsburků, protože oni byli absoluti a rod přísně katolický - v dobrém i v chybách. Pod vlivem Habsburků a z opozice vůči husitství se v naší zemi vytvořilo státní náboženství katolické, které bylo poznamenáno klerikalismem a sloužilo státu - jak to řekl vtipně kardinál Švarcenberk o Alechtě - že má zvláštní soukromé postavení v salonech P. Boha. Bylo to privilegované katolictví a prakticky zde šlo o náboženský rozklad - a to nejen u nás, ale i v jiných zemích.

Rakousko se skládalo z německých národů a Němci pod vlivem Bismarka si dělali v Rakouské říši hlavní nároky. V r. 1848 to vybuchlo - šlechta i úředníci, kteří měli hlavní vliv, prosazovali absolutismus a chtěli centralizaci. Zde se jeví taková divná tragédie našeho národa. I když my jsme mohli mít určité prvenství např. odbojem husitakým, který byl do jisté míry /alespoň ze začátku/ oprávněný /později již ne/, vždy jsme nejvíce trpěli. Tak i my v r. 1848, i když jsme se jako Češi nechtěli odtrhnout od Rakouska, byli jsme nejtíže potrestáni. Uhry se chtěly vysloveně odtrhnout - požadovaly autonomii, Němci se chtěli pořád sjednocovat ve Velkoněmecké říši pod pruským králem, ale žádný z nich nenesl tak tvrdé následky jako my /snaž také proto to Uhry nadnesly, že královna Alžběta na Maďary držela. Také v tom byly různé plotichy/. František J. I. tyto poměry nedokázal urovnat a nestačila mu na to ani osobní spravedlnost.

Tragika v osobním životě Františka J. I. se projevila i na jeho synu Rudolfovi /nar. 1854/. Princ Rudolf, který pak dostal za manželku belgickou princeznu Štěpánku, spáchal sebevraždu. Žil velmi divoce a měl řadu milenek a nakonec pohlavně onemocněl. Byl to však člověk neobyčejně nadaný, ale povahu měl po matce, která mu nadržovala. Byl to princ vysloveně

liberální, stýkal se spíš se studenty a uplatňoval liberální myšlenky, stýkal se s odbojovou vrstvou, zejména proti vídeňskému centralismu. Byl velice schopný, ale šel proti otci - a jeho vůli - právě vlivem matky. Chtěl poměry v Rakousku konsolidovat a došel v odboji tak daleko, že by býval musel být podroben soudu, a tak spáchal sebevraždu.

František Josef I. měl v životě jedno neštěstí za druhým. Také potom jeho manželka, která žila velmi neklidným životem, byla v Ženevě zavražděna italským anarchistou/probodnuta zezadu dýkou/. Poslední tragédie v jeho životě byla, že on, který byl rozhodně proti válce a nejvíce proti válce poboku Německa, protože Velkoněmce neměl rád a také osobně měl velmi nerad císaře Viléma, musel jít po boku tohoto Německa proti Francii a Anglii do války. Lost jasně viděl, že se jeho říše rozkládá. Zemřel pak r.1916.

Do této války - do první světové války - byl František Josef I. vnucen bosenskou tragédií. Jeho nástupce - Ferdinand deEste , o kterém se říkalo, že byl na straně velkoněmecké, byl od anarchistů v Sarajevu zavražděn. Ale podle nových dokumentů se zdá, že celý sarajevský atentát byla velká intrika. Ferdinand zde byl obětován. Neví se dost dobře, jestli v tom měli prsty Velkoněmci. Je pravděpodobné, že propaganda způsobila řeči, že Ferdinand drží s Velkoněmci. Ale on nebyl ani proti Čechům, naopak, vzal si za manželku českou hraběnku, velice chudou šlechtičnu.

Po zavraždění následníkem trůnu Ferdinanda de Este nastupuje syn jeho synovce, a sice Karel - poslední Habsburk, který byl vychováván vysloveně s tendencí pro Čechy. Karel vojančil v Čechách, mluvil česky a jeho vychovatelé byli znamenitý český historik a potom kněz přeměštrát. Karel se oženil s velmi chudou princeznou ze severoitalské rodiny z Parmy - Zitou. Tato Zita byla velmi ušlechtilá. Jejich syn, jímž jsme došli až do dnešní doby, je známý Otto Habsburský, který má stále rakouského císaře, ale pracuje jako sociolog evropského formátu a žije v Západním Německu. Velmi se účastní evropské politiky, ale je z těch řídkých kandidátů trůnu, kteří jsou si vědomi, že staré dynastie jsou do budoucna nesmyslem. Dokonce se sám vyjádřil, že jeho vidinou je být předsedou spojené Evropy. Osobně je demokrat. Chtěl v r. 1918 dát národům konstituci, ale už bylo pozdě. Jeho říše se rozpadla.

Folik k dějinám, počud se týkají rodu Habsburků. V našem národě nemohla být láska k Habsburkům, která se dala opřít o historii. Může zde být ve vztahu k nim pouze spravedlnost, protože pod vlivem propagandy a zájmů různých národů s námi nezacházeli zrovna moc dobře. Proti-habsburské propaganda se tedy u nás měla o co opírat.

Koncem minulého století - vlastně už od r. 1848 se Rakousko pomalu rozkládalo. A v době, kdy se začalo rozkládat, postavila se za Čechy jedna velká a velice čistá osobnost - Karel Havlíček Borovský. Na jeho osudu máme ilustrované poměry u nás v období centralismu - centralizační diktatury. Po r. 1848 byla tedy napřed slíbená konstituce, ale pak tuto konstituce vytvořila vláda a národům ji oktrojovala/vnutila/. Prvním kancléřem v té době byl kníže Švarcenberk a po něm se dostává k moci Bach s absolutistickou linií - a v jeho době už neplatila ani ta oktrojovaná ústava.

Alexander Bach byl ministrem vnitra a zavedl tedy také policejní režim, který se v této pro náš národ nehorší utlakové době dá srovnávat se známými policejními režimy. Ale pořád to byl ještě takový uvážlivý režim, i když násilnický, jako každá policejní vláda.

Na případu boje K.H. Borovského, který byl jedním z nejčistších lidí, které máme v historii, vidíme boj s centralismem, klerikalismem a úředním katolicismem. Jak se o Havlíčkovi říká, že bojoval proti katolicismu, tak to je omyl. Havlíček byl katolíkem a zemřel zaopatřen sv. svátostmi. Ani v ostře protiklerikálních básních katolíky nenapadá. Napadá pouze státní náboženství, které bylo nesprávné z hlediska ortodoxních katolíků. K.H. Borovský se dokonce chtěl stát knězem a sice ne z hlediska náboženských pohnutek - z lásky k Bohu/proto se jím nakonec také nestal/, ale protože měl za to, že jako kněz by mohl nejvíce působit mezi lidem jako národní buditel. Vstoupil tedy do semináře a tam narazil pro své češství. Jeden profesor ho kvůli tomu ~~průkazně~~ pronásledoval. To ho poučilo o rakouském oficiálním katolicismu, který byl spíše politikou než náboženstvím. Násilnický habsburský katolicismus byl vůbec neštěstím pro náš národ. A proti němu jde Havlíček, ne proti víře katolické, ani proti církvi jako takové.

Havlíček začal působit za Bachovské éry a osobně se choval neobyčejně statečně.

Předtím byl dlouhou dobu v Rusku. Ze začátku byl nadšený panslav - t.j. chtěl se opřít o Rusko, aby nám pomohl, ale brzy prohlédl. Klasickým zůstává jeho důsledné varování před Rusy a bezhlavým panslavismem. Říkal, že nemáme spoléhat na Rusko, protože ono by se o nás staralo jen ve svém vlastním zájmu. Rusové však nikdy neměli zájem - ideový zájem o slovanské národy.

Než se dostaneme k líčení života K.H. Borovského, podíváme se ještě jednou v krátkosti na dějinné události jeho doby. Po r.1848 nám byla tedy dána oktrojovaná konstituce, po ní t.zv. diplom, který měl uvolnit český národ, ale ani ten se neuplatnil. R.1860 se zdálo, že přichází konečně jakási uvolnění. Byla zaslána Říšská rada, byla slíbena samospráva jednotlivých zemí - i Čechům, ale hlavně Maďarům a těm skutečně byly vráceny některé státní výsady a získali určitou samostatnost - proto také pak byl i dualismus v názvu říše - nebyla to už jen Rakouská říše, ale Rakousko-Uherská říše. Ta se nyní dělila na Předlitavsko a Zalitavsko /podle řeky Litavy/. My a Poláci jsme byli Předlitavskou Maďaři a Jihoslované Zalitavsko. V rámci Předlitavska se neuplatnily žádné zvláštní výsady, i když byly slíbeny. Zde totiž působilo Velkoněmectví a zejména proti Čechům byl zaváděn ostrý odpor. My jsme se bránili, to je pravda. Udělala se sice zaslíbená Říšská rada, ale statut Říšské rady r. 1861 byl ustanoven tak, že vždy měla navrch německá menšina proti ostatním národům. A to vyvolávalo mezi Němci a ostatními národy soustavné napětí. A na nás se zaměřili nejvíce. Karel Havlíček se už ani nedočkal této rozšířené Říšské rady, protože zemřel ve 36 letech r.1856 na tuberkulosu.

Havlíček viděl, kam směřuje centralismus, že zde jde o prioritu německého národa vlivem Velkoněmců a bojoval proti tomu. Ale viděl - a to bylo nesmírně důležité - že si musíme pomoci sami. Že nám celý odboj nepomůže, dokud se nepostavíme jako národ na vlastní nohy - a to především po stránce hospodářské. Idealistické obrozenectví, které probouzelo národ, bylo jistě dobré, ale Havlíček působil na to, že jsme se stali i po stránce hospodářské národem, který se postavil na vlastní nohy a uměl se orientovat v současné době. Měli jsme např. vlastní průmyslníky a statkáře, kteří se starali o to, aby se vzchopili a pomohli vytvořit národní hospodářskou nezávislost. A skutečně jsme se na tuto nezávislost jako ná-

rod vzmožil a dostal do ruky hospodářskou moc. Politikové liberální Mladočeši a konzervativní Staročeši, reprezentovaní Riegrem, se mezi sebou prali, ale opravdová síla vycházela z aktivního uplatnění národních sil. A toto probudil v národě K.H. Borovský, který byl osobně neobyčejně čistý a charakterní člověk.

K. K.H. Borovský působil hlavně jako novinář. Národní noviny, do kterých psal, vydávala česká šlechta. Šlechta vůbec podporovala národní obrození - a to jak přímo česká šlechta, tak cizí, která po Bílé Hoře zabrala opuštěné statky a rostla s českou zemí. A protože už uplynulo víc jak dvě století od Bílé Hory, zcela zdomácněla. Šlechta měla státoprávní vědomí a měla též vědomí, že centralistickou správou je české království utlačováno. Měla vědomí svobodné šlechty. Tato šlechta potom podporovala obrozenecký živel, probuzené národní vědomí.

Šlechta také vychovávala vzdělance /např. Palackého, Šafaříka/. To, co nedokázala buržoazie - vychovat dělníky, to dokázala odstupující šlechta, dát národu vzdělané lidi. A uměla tyto lidi také podporovat. Např. vznikající Národní galerii propůjčila své sbírky. Cílevědomě vychovávala vzdělance i po stránce společenské. Protěžovala je, umožňovala jim cesty do ciziny atd. Zvláště se v tomto směru angažovali Švarcenberci a Lobkovicové.

Národní noviny pro K.H. Borovského tedy vydával hrabě Vojtěch Dejm. On též kryl Havlíčka.

Havlíček znal ruské poměry i poměry ve světě a ideje, které postavily národ na nohy, byly zhuštěny v myšlence: Národ se musí hospodářsky postavit na nohy, musí být soběstačný a personálně silný.

Národní noviny, ohromně působily v nejširších vrstvách. Byly vydávány v nejhroší době - za Bachova absolutismu. A nejvíce působila satirická příloha, kterou s velké mírou dělal Karel Havlíček sám. Obsahovala epigramy, satiry a jmenovala se Šotek. Poslední číslo Národních novin vyšlo r. 1850. Delší dobu předtím byly potíže s censurou a nakonec byly zabaveny. Ale Havlíček se nedal. Šel do Kutné Hory a vydával tam časopis Slovan, a to hned po zastavení Národních novin v r. 1850. Psal dále. Když se něco nemohlo hned vydat, tak se to opisovalo. Ve Slovanu např. vyšly Epištoly Kutnohorské.

"Slovan" měl úspěch. Je pozoruhodné, že jeden člověk, jedna

osobnost postavila národ na nohy. Karel Havlíček byl pro náš národ jednou z nejdůležitějších osobností z celého Rakouska. Bachovi stálo za to zavést Vídeňský deník, který měl konkurovat Havlíčkovým novinám - být provládní. A naše národní povaha se zde opět nepěkně projevila. Do Vídeňského deníku, který měl odporovat Havlíčkovým a podporovat centralismus, byli také zapojeni někteří bývalí spolupracovníci Havlíčka. Nesvornost je pro náš národ neobyčejně příznačná.

Nejhlubší zamyšlení pro nás jako pro národ: jame velcí v postavách svých obrozenců, ale jakmile zasouká vítr protivítr, hned se najdou zrádci. Když ti lidé s Havlíčkem spolupracovali, museli vědět, o co jde.

Vídeňský deník se naštěstí neuplatnil. Neopak. Česká veřejnost si žádala "Slovana" a jeho mašlenky si brala za své. Havlíček v lidech zvítězil.

Poslední číslo "Slovana" vyšlo r. 1851. Cenzura se proti Havlíčkovi ostře opřela a časopisu hrozilo zastavení. Havlíček tedy napsal poslední číslo a na to řekl: "Nehodlám nikomu dopřát radosti, aby "Slovana" zapověděl, proto jej sám sobě zapovídám."

V osobě K.H. Borovského se jeden člověk opovážil postavit proti státnímu aparátu a musela na to být celá úřední moc, aby mu to zapověděla, protože měl pravdu. Havlíček dráždil i Bacha osobně. Byl to zápas jednoho malého českého novináře s mocným ministrem celé Rakouské říše.

Havlíček byl postaven před soud, a to před kutnohorskou porotu jako rebel. Protože se však už v národě probouzelo nejen národní vědomí, ale i vědomí svobody-milovného odboje, porota Havlíčka osvobodila. A dokonce ho osvobodil Němec, který tuto porotu ovlivnil. Vládě to stačilo k tomu, aby porotu zrušila. Nemohla totiž spoléhat na to, že poroty budou dost poslušné.

Po svém osvobození byl Havlíček dle osobního rozkazu Bachova zatčen a internován v Tyrolském Brixenu /zde napsal své Tyrolské elegie, Křest sv. Vladimíra aj./. V Brixenu sice byl pod osobním policejním ~~sk~~ dohledem a neměl se víc než míli vzdálit od města, ale jinak žil v soukromí a měl nad sebou dozordního četníka.

Těsně před internací se oženil. Svou ženu Julii velice miloval a stýskalo se mu po ní i po malé dcerce Zdeňce. Brixen mu působil utrpení především proto, že nemohl pracovat, působit, nemohl vybit svou nesmírnou aktivitu. Psal sice, a to např. velmi ostré dopisy hlavně své ženě Julii do Prahy.

Když onemocněl tuberkulózou, pustili ji potom i s dítětem za ním do Brixenu. ~~Sam~~ Zde se však asi od manžela nakazila a propukla u ní rychlá tuberkulóza. Proto se musela vrátit do Čech.

Roku 1855 jej Bach na přání hraběte Thurna z Brixenu propustil, ale v téže roce jeho žena Julie zemřela. Bylo mu dovoleno, aby pobýval u svého rodiště - v Německém Brodě, ale také tam byl hlídán a koncem roku 1855 zemřel, zeopatřen jako věřící katolík. /Byl vždy věřící. Proti víře nikdy nebyl, jen proti oficiálnímu rakouskému klerikalismu./ Jeden z našich katolických literárních historiků říká, že ačkoliv šlo o satiru, přesto epigram k sv. Janu Nepomuckému byl hlubokou modlitbou. Je to onen známý epigram: "Svatý Jene z Nepomuku
drž nad námi svoji ruku.
By nám Bůh dal, co dal tobě,
by náš jazyk neshnil v hrobě!"

Na Havlíčkově pohřbu se sešly všechny osobnosti tehdejší doby. Byl to pohřeb manifestační. Průvod šel přes celou Prahu. Božena Němcová nesla věnec. Při tomto pohřbu se probudilo mnoho dalších ~~xx~~ vlastenců.

Národ v té době již byl probuzen a věděl, co chce, a to ve všech vrstvách - v občanstvu, rolnictvu i mezi dělníky. Zde se však už začínaly tvořit náznaky pozdějšího stranictví, které nás přivedlo do dnešní situace. Boj Staročechů s Mladočechy nebyl tak zlý - nebyl to totiž ani tak boj ideový, jako spíše to byla otázka taktiky, . Staročechi chtěli zůstat v rámci Rakouska, Mladočeši byli radikálnější, ale dost kolabovali, kdežto Staročechi zůstávali zásadoví.

Musíme se častěji zamýšlet nad tím, co pro náš národ znamenali šlechtici a jak nás charakterizovali. Např. hrabě Thura, který se přimlouval za Havlíčka, podporoval národní boj a osvobozené hnutí. Jeden ze šlechticů se též ostře vyjádřil o naší národní povaze. "Čech je buď hulvát, anebo lízá ruku." Bohužel je to pravdivý postřech.

V době Havlíčkově byl též kolem císaře Františka Josefa I. boj o korunovaci, protože se on nedal korunovat. Dal se korunovat jen za uherského krále. To byla do jisté míry urážka národa. V korunovaci však zabraňovali Velkoněmci a také Maďari, kteří dokazovali svou suverenitu. Vždy se prostě našly nějaké důvody, že se korunovat nedal. Tento fakt pak sehrál důležitou roli za první světové války, když vznikl vojenský odboj proti Rakouské říši, že přitáhli k říšskému císaři a ne ke králi českému.

V první světové válce se už projevil internacionální socialismus, který byl proti této válce.. Vznikla První internacionála sociálních demokratů a objevují se už i síly komunistické, které se snažily využít této války k provedení sociální revoluce. Sociální demokraté spíš v rámci jednotlivých států, ale komunisté už měli cíle komunistické světovlády. To byla jedna rozkladná síla v Rakouské říši. Další rozkladné síly vyplynuly z rakouského centralismu.

Češi byli v té době už tak daleko, že byli schopni odboje a použili k němu první světové války. Řada lidí odešla do emigrace a bojovali jako legionáři. Mezi nimi i pražský profesor filosofie, který byl předtím docentem sociologie na vídeňské universitě: Tomáš Geryk Masaryk.

Masaryk hned po svém příchodu do Prahy začal působit ve smyslu Havlíčkově. Byl to osobně velice statečný a čistý člověk, jenž pochopil Havlíčkovy ideje. T.G. Masaryk pocházel z Moravského Slovácka a dovedl v řadě věcí bojovat s Rakouskou říší. Tak, např. se dovedl zastat Židů, proti kterým povstala kampaň kvůli nějaké vraždě na Českomoravské vysočině, která byla charakterizována jako židovský rituální, ačkoli šlo o vraždu z vášně. Židé totiž byli po stránce ekonomické na výši, měli v rukou řadu podniků. Z tohoto důvodu se jich Masaryk také zastal.

Masaryk měl v říši spoustu nepřátel. Propukla špionážní aféra a, ačkoliv o špionáž nešlo, byl s ní obviněn spolu s chorvatským žurnalistou. Rakousko v této aféře chtělo kompromitovat Jugoslávii a Chorvatsko. Masaryk se proti tomu postavil a při procesu obviněného rehabilitoval. Jako rakouský profesor sociologie znal velmi dobře poměry, které v Rakousku vládly a také Rakousko rozkládaly. Síla, která nakonec vnitřně rozvrátila Rakousko, bylo velkoněmeckví, které se v Německu už dávno projevovalo touhou po sjednocení Německa pod vedením Bismarka. Velké Německo se dívalo na Rakousko jako na svou příští kořist, protože v něm byli německy mluvící lidé a Rakousko, které bylo jak proti Německu, tak i proti Evropě, Východu i Rusku, by se po uchvácení stalo velkoněmeckým dobrým spojencem. To byla myšlenka "železného kancléře" Bismarka, který prosazoval pro nás velmi zajímavou větu: "Kdo je pánem Čech, je pánem Evropy." Viděl v Čechách srdce Evropy. Němci se při prosazování těchto svých myšlenek opírali o germanizaci

vyšších českých vrstev po Bílé Hoře. Habsburský rod se však proti tomu bránil. František Josef neměl rád Bismarkova odchovance - císaře Viléma. Ale přesto působila tato velkoněmecká myšlenka na vojáky, na část úřednictva a žurnalistiku ve Vídni. Proti tomuto proudu působila naše šlechta a národní obrození.

Velkoněmecká klika, která při vypuknutí první světové války v r.1914 byla pod ideovým rozkladem, donutila Františka Josefa I., aby se ve válce spojil s Německem - a ten to udělal jen velmi nerad. Tímto spojením s Německem se pak také urychlil rozklad Rakouska, protože Rakousko německé nebylo a lidové vrstvy už vůbec ne. I Vídeň byla víc slovanická. Prostí lidé tam chodili do služby, nižší střední stav/obchodníci, řemeslníci/ byl slovanického původu. A Rakousko tím, že se spojilo s nepřátelským Německem, se rozložilo. Národy uvnitř Rakouska si tuto skutečnost uvědomily, a zejména český národ, který už měl svůj vlastní průmysl, hospodářství i obchod. Od r.1872 už také pražská universita byla rozdělena na českou a německou a česká universita velmi vzkvétala. Masaryk, který byl z Vídně přeložen do Čech, protože byl ve Vídni nepohodlný právě pro své spory s rakouskou byrokracií a militarismem, byl jmenován profesorem české university Karlovy.

Masaryk už před svým přeložením do Prahy velmi působil na mládež. Měl též proti sobě silnou opozici, reprezentovanou zejména básníkem Viktorom Dykem. Masarykova osobnost je naprosto kladná. Byl uvědomělým Čechem, byl velmi vzdělaný a měl velký rozhled. Ale - a to zejména na začátku svého působení - byl vysloveně člověkem české opozice. Tím navazoval na opoziční proudy, které byly v Čechách, především na husity a české evangelictví, takže přetoupil z katolické církve do evangelické. Jako každý čerstvý konvertita byl v tom přetupu moc důsledný. Nebyla to u něj otázka náboženského poznání, ale poznání politického. Neuvědomil si však v tomto svém postoji, že zastupuje určitou částecnost české opozice a protože byl vždy důsledný, tak zabočil do extrému a opřel se o kruhy evangelické, což bylo potom v první republice negativním jevem. Masarykův náhled na svět byl v podstatě katolický, pouze napadal klerikalismus a státní tradicionalismus - což by napadal každý katolík, ale nutil katolíky do opozice tím svým "hejhusitstvím". Ze začátku své profesorské a dokonce i presidentské činnosti

byl tedy velmi opoziční - byl na straně evangelické opozice, čímž se stalo v českém národě potom hodně chyb. Ale ke konci svého života došel potom ke správnému poznání a svým postojem se vrátil k víře z mládí a dokonce své příbuzné, která přestoupila v Americe na katolickou víru, napsal dopis, ve kterém jí tento čin vřele doporučoval. Pouze jeho minulost a společenské postavení mu zabraňovaly v tom, aby znovu nekonvertoval ke katolíkům.

Masaryk byl také velmi nepřijatelný komunistům, protože napsal knihu zásad o sociální otázce, v níž se velmi ostře postavil proti komunismu, protože ho zasl z ruských legií.

Osobně byl Masaryk neobyčejně statečný člověk. Když se postavil do čela odboje za první světové války, bylo mu už přes šedesát let. Odešel tehdy jako emigrant do ruských legií a z té doby napsal spis "Rusko a Evropa", v němž se staví za názory K.H. Borovského v odhalení poměrů Čechů a Rusů. Teoreticky objasnil komunismus, nesociální socialismus Marx - Lenin a byl důsledný teoretický odpůrce. Legionáři, kteří s ním v Rusku bojovali, říkali o něm, že velmi spoléhal na pomoc Boží. Krédo jeho životního postoje bylo katolické. Říkal, že člověk musí jednat tak, aby jeho svědomí bylo v souladu se zorným úhlem věčnosti, t.j. být pod zorným úhlem věčnosti /sub specie aeternitatis/. Osobně byl zbožný, ale měl názorové zmatky - jako důsledný Čech a opozista. Že však na Bílé Hoře bojovali proti Habsburkům a útlaku v Evropě i katolíci, to si neuvědomil. Následovníci nějakého ideového směru jsou totiž většinou extrémisté - "papežštější než papež" - vytrhnou jednu myšlenku ze souvislosti a na ní budují.

Protože Masaryk to přehnal s opozicí a byl přitom tak silnou a kladnou osobností národa, tak za sebou strhl dávny. Např. Národní socialisté potom přijeli v této otázce celé jeho názory a byli proti katolíkům. Díky velké oblíbenosti a autoritě Masarykově se u nás pak vytvářela ta nešťastná myšlenka, že jedině husitství bylo v pravé opozici a tento názor úplně přehlíží skutečnost, že v období národního obrození to byli především čeští kněží, kteří budili národ. Prostě se všechno, co bylo katolické, podceňovalo. Přispěl k tomu též státní klerikalismus rakouský. Vysoká církevní hierarchie byla většinou německá - a to už stačilo a nevidělo se, že někteří z nich byli lidé velmi spravedliví a kvalitní - např. Švarcenberk.

Masaryk tedy ve válce - na frontě - žil ze svobody dítek Božích, klidně chodil v dešti kulek a věřil, že je chráněn, pokud Bůh nedopustí. Byl opravdu vnitřně svobodný.

Udělal veliký kus práce v národním odboji. Češi, kteří dali korunu prvnímu Habsburkovi po vyměnění Jagelovců, také potom posledního schodili. Poslední Habsburkové si už začali uvědomovat, že díky českému národu byli z pouhých vévodů rakouských povýšeni na krále a právě Karel Poslední už byl v českém duchu vychováván, ale už bylo pozdě.

Masaryk jako legionář v Rusku zažil jednak skutečnost, že všem českým vojákům jde o samostatnost národa opak tam také zažil revoluci v r.1917 a skutečnost, že jejím vlivem začíná v zemi rozklad. Naše legie v té době také vyhráli jednu rozhodující bitvu proti bolševikům. Byla to hrdinná bitva a Češi se v ní chovali nesmírně statečně, ale potom se část našich legionářů - i když nepatrná - přidala k ruským revolucionářům a další část se pak vrátila oklikou domů/byla to t.zv. anabase legionářů/. Legie se utvořily nejen na ruské frontě, kde jich bylo nejvíce a byly ideově formované, ale tvořily se i jinde - v Itálii, ve Francii a pod. Češi bojovali v cizích službách za svůj národ a to velice úspěšně. Naše státní samostatnost - první republika - byla vybojována a draze jsme ji zaplatili krví.

Masaryk měl ve svém boji za samostatnost českého národa ještě jednu výhodu: mohl se opřít o západ a zabezpečit republiku diplomaticky. Měl spolupracovníky v e Francii, v Americe a velké plus bylo, že měl manželku Američanku /Charlota Garyková/. Přes ni se dostal k Rooseweltovi a dovedl ho přesvědčit, že Češi a Slováci chtějí samostatnost. Co se týče přiřazení Slovenska, tak Masaryk byl v této myšlence podporován americkými Slováky, kteří dávali veliké sumy na toto osvobození svého národa a opírali se přitom o myšlenku, že Slovensko, které nemělo historické právo na samostatnost jako naše země, se stane samostatným jen tehdy, když se přiřadí k Čechům.

Naše země měly dvě ideové základny, na kterých se mohl utvořit nový stát, jednak to bylo právo na sebeurčení/každý národ má právo o sobě rozhodovat/ a za druhé to bylo historické právo. Masaryk mohl dokazovat, že Češi mají právo na svůj samostatný stát, protože mají samostatný státní ce-

lek už od dob svatováclavských. Naše země - Čechy, Morava a Slezsko se nazývaly zeměmi koruny svatováclavské. Právo na sebeurčení mohli potom použít i Slováci a přidali se k nám. Na Slovensku tuto myšlenku přijali především zemané - to byli totiž většinou luteráni. Luteráni byli na Slovensku velmi silní, asi stejně jako katolíci. Tím se dá vysvětlit složitost vývoje na Slovensku už v období první republiky, nehledě na okupaci a dnešní dobu. Luteráni a zemanstvo slovenské velmi bojovali za spojení s Čechy a Moravou v samostatném Československu.

Je zde jedna zajímavost z doby, kdy se ideově utvářel náš stát. Historik Josef Pekař propagoval, aby se nově vznikající stát nazýval Velkou Moravou, protože máme už od Velkomoravské říše a že aby centrem - mělo být Brno. Praha by měla zůstat ideovým centrem, protože její přirozeně/také by nebyla bývala potom za druhé světové války potom tak demolována, kdyby nebyla hlavním městem/. Brno je ve středu republiky a svou polohou by vyhovovalo. Ale české země byly proti tomuto názoru, takže se vytvořil pojem Československo.

Od roku 1917 se neprosto rozkládaly obě armády, především armáda rakouská. Z obou front také zbíhali vojáci a Rakousko jako říše se úplně rozložilo. V zázemí byl hlad a bída. V roce 1917 se také ukázala organizační schopnost a solidarita našeho národa /když chceme, tak to umíme dobře!/. Hladovějící lid ve velkých městech byl podporován z řad spisovatelů a vzdělanců, kteří vytvořili t.zv. "České srdce" a v rámci tohoto spolku byly pražské podvýživné děti posílány na venkov, i na Moravu. /Morava umí pomoci. I když má občas k Čechům rezervu, když je potřeba, dovede zasáhnout. Vědomí národního společenství je tam velmi silné. To dokázali Moravané i v bitvě na Bílé Hoře/ .

Všechny tyto události byly přípravnou půdou pro vznik Československa. I doma byl velmi silný národní odboj a v letech 1917-1918 se vytvořila velmi pozitivní jednolitá fronta. Prohlášení české samostatnosti 28.října 1918 bylo už potom jakási samozřejmostí, plynoucí ze situace. Ale hned se začaly třídit názory na to, kde bude hlavou nového státu. Domácí odboj ji viděl v osobě Karla Kramáře, který byl vynikající a obětavý vlastenec, druhá část stála za Masarykem. Kramář představoval konzervativní linii, ale ne katolickou, nýbrž liberalistickou. Protože však měl za manželku

ruskou šlechtičnu, opíral se ideově o Masžo, o Východ. Masaryk měl jasnější koncepci, znal poměry, byl mnohem silnější osobností a stal se plně podle práva a spravedlnosti prvním prezidentem nové republiky. Jeho autorita i osobnost byla nesporná a stejně tak i míra zásluh o nový stát. Jako bojovník za národní věc mohl být přijat od celého národa.

Osobně byl T.G. Masaryk pokrokový modernista - modernismus převzal z Ameriky. Už to, že si vzal jméno své manželky /"Garyk"/ a ona též měla dvě jména / Garyková - Masaryková/. Avšak už hned po svém návratu do vlasti narazil na odpůrčí síly, které ale neměly své odůvodnění.

Masaryk se ideově a nábožensky od začátku klonil k husitské tradici a od začátku to dával ostentativně /zřejmě, zjevně/ najevo. Pod tímto jeho silným vlivem též vzniká československá církev, která sice nechce opouštět katolicismus, nechce se ani stát evangelickou, ale z opozice proti rakouskému klerikalismu a proti Římu /prohlašovala se pořád odluka od Říma/ se odlučuje od katolické církve. Odloučili se, ale neměli k tomuto odloučení ani žádný pořádný blud jako důvod. Říkalo se, že se odloučili proto, aby se mohli kněží ženit, ale tak jednoduché to zase také nebylo. Je pravda, majestá část kněžstva si chtěla vyřešit otázky svého svědomí, protože celibát dodržovala sice na venek, ale ve skutečnosti ne.

Vznik církve československé byl nešťastným gestem. Nástupcem Masarykovým a hlavně jeho skupiny, která také byla silně "hejhusitská" a liberální vznikl v nově se tvořící církvi. Jako kdyby ona se stotožňovala s t.zv. austriáctvím / s rakušáctvím/. To je hluboká křivda. Tento předšudek a tato tendence, která začala už s republikou, je zde dodnes a i dnes se o ni opíráme. Zde je potom velice snadné propagace. Tyto předšudky působily potom a na venkovský lid, který se jejich vlivem liberalisoval. Např. Sokol, který byl celonárodní organizací, začal propagovat odluku od Říma. Katolíci byli odstrkovaní a museli si založit vlastní tělovýchovnou jednotu - Orla.

Za první republiky - zejména na začátku -si tedy katolická církev u nás prožila své. Státní moc sice proti ní nezasahovala, ale propagandou zpracované veřejné mínění. Tento ideový boj trval skoro až do milénia svatováclavského - r. 1929. A diskriminace, zejména katolických spisovatelů, trvala až do konce republiky /Jaroslav Durych, Dvořák, Xaver

ej./.. Katolická skupina byla pokládána za méněcennou. Historik Josef Pekař se ostře postavil proti této propa-
gaci. Napsal řadu spisů, kde historicky objektivně obhajuje
katolickou církev. Jeho výrok - že Žižka, i když byl vyni-
kající strateg, byl obyčejný lapka - ho sice nestál profe-
sůru - tenkrát se nemohlo stát, aby byl někdo za jiný ná-
zor z místa odstaven, ale stál ho velké boje.

Takto tedy vypadala náboženská situace v prvním obdo-
bí vlády Masarykovy. Druhá ze osobnost, která byla také hned
od začátku v útok, byl Eduard Beneš. Nedá se říci, že byl
odchovancem Masaryka, ale byl protěžovaným přítelem, proto-
že se poznali za války ve Francii, kde Beneš velmi pilně pra-
coval.

Eduard Beneš byl předtím také sociolog, ale všechno
u něj bylo naprosto sporné. Byl promlčen jeho spis, kde há-
jil myšlenku zachování Rakouska. V podstatě měl pravdu, pro-
tože Rakousko bylo ochrannou tvrzí proti německví i proti
V'ehodu a kdyby se uskutečnilo to, co si přál Ferdinand De
Este /Rakousko sice bylo v rozkladu a nemohlo být historicky
zachráněno, ale byl to stát, který vznikl oprávněně/ - to-
tiž federativní středoevropský stát by k nebyl špatnou myšlen-
kou.

Každá historická doba a vše, co se v ní odehrává, má
svůj smysl, a tedy ho mělo i Rakousko - mělo i své klady.
Teprve teď vidíme, že rozpadem Rakouska z jsme byli vydáni.
Období dvaceti let první republiky bylo příliš krátké a
Bismarkova myšlenka "kdo je pánem Čech, je pánem Evropy"
se brzy uplatnila proti našemu samostatnému státu.

Schopnost našeho národa vládnout se z v první republi-
ce objevila především v prvním desetiletí. Přesto, že zde
byly rozporné síly tradicionalistické - katolicismus a proti-
katolicismus - a ty protikatolické byly silnější a presiden-
tem podporované, se zde projevila úžasná tvůrčí národní síla.

Ta se projevila už v převratu v r. 1918. Skutečnost, že
první republika se vytvořila bez vnitřní revoluce, je důke-
zem české státoporné síly. Nový stát se postavil na vlastní
nohy během 14ti dnů. Bylo v něm už od začátku postaráno o fi-
nanční otázku - mohly být placeny peníze, státní platy atd.
/schopnost vychovaná Rakouskem/, a smýšlení mělo národní a
všechny své schopnosti dalo do služeb státu. Naše národní
hospodářství bylo po válce přímo závratně konsolidováno
/uspořádáno do normálních poměrů/. První republika měla ve-
lice schopné lidi.

Například bankovní ředitelé. Udělali měnovou politiku, která sice postihla část průmyslu, ale uvedla naše finance do naprostého pořádku. Naše měna byla velmi pevná a dokonce jsme byli jediným státem, který zaplatil své válečné dluhy. Hospodářství bylo sice nějaký čas vázáno, ale velmi rozumně bylo distribuováno /rozděleno/. Už za čtyři roky po skončení války můžeme mluvit už o naprosto prosperující konsolidaci mladého státu, která překvapila tehdy opravdu celý svět. Nebo další věc - pozemková reforma, která postihla hlavně šlechtické latifundie, byla velmi moudrá, takže r. 1934 kníže Švarcenberk prohlásil, že díky pozemkové reformě se naučili aristokraté hospodařit. Určité statky jim byly totiž ponechány k vlastnímu velkostatkářskému hospodaření. Vedle toho byly vytvořeny z části šlechtických pozemků nezasazené, ale odprodejné, dvorce a šlechta byla za tyto pozemky odškodněna. Byl zde zachován princip slušnosti - nebylo to formou revolučních principů. Byl zde vztah státního uznávání majetkových hodnot, což bylo nesmírné proti myslí určité vrstvy lidí. Tyto síly, které přišly z Ruska, se v r. 1921 snažily dostat Československo do své moci, ale proti tomu se Masaryk velice moudře postavil, takže se jen rozštěpila bývalá sociálně-demokratická strana na stranu sociálních demokratů a komunistickou. Komunistická strana se začala silně projevovat už v druhém desetiletí. Jakmile bylo už od národů světa uznáno Rusko a ustanoven u nás jeho velvyslanec, začaly se v postranní uličce vytvářet předpoklady pro moc komunistů. Čeští vzdělanci se rozdělili na komunisty a nekomunisty a mezi těmito byla ještě velmi silná liberalistické klika, která se spíš klonila nalevo.

V prvním desetiletí první republiky /do r. 1929/, když vznikla velká světová hospodářská krize po hospodářské krizi v Americe. Ale u nás se buďovala republika a jednotlivé politické strany v ní měly své reprezentanty. Kolem třicátých let začínají tyto znamenité osobnosti, které pomáhaly tvořit republiku, vymírat nebo stárnout. Ve všech stranách tedy nastupuje nová generace - druhá generace, a to už byli víc straníci a politikové než vlastenci. První představitelé jednotlivých politických stran v první republice totiž už měli širší státní orientaci. Jejich nástupci však už byli metodisté odboje. Přes prosperitu republiky už zde nastává tříštění, taktikaření. Tím byla ovšem rozvrácena administra-

TIVA A /SEDNICTVO: tiva a úřednictvo, které se začínalo sádivavě přiklánět k vůdčím stranám. Nastává rozštěpení národa na jednotlivé politické strany.

Také Masaryk, který zemřel 14. září 1934, byl v té době už starý a neuplatňoval tolik svou moc. Ve stáří se Masaryk ukázal jako velmi moudrý státník. Odstupoval od své dřívější stranicosti a myslel na stát. Překonal také osobně své manko, které utrpěl "hejhusitství" a roztržitostí názorů. Nepřekonalí ho však jeho následníci a tím došlo k roztržitění sil v národě.

Šplnou chybou Masaryka /přes jeho velikost/ bylo až přílišné chránění Eduarda Beneše. Kdosi se o Benešovi vyjádřil, že by byl býval dobrým profesorem sociologie, ale nebyl státníkem.. Chráněna Masarykem sněžil se vymyslet něco na ochranu státu. Evropa byla v té době také roztržitěná a neměla jednotnou linii. Celý pozdější vývoj republiky nebyl sice jen ~~nik~~ jeho vinou, ale Beneš byl člověk osobně malicherný a osobní, a to se s úřadem státníka nedalo sloučit. Masaryk osobní nebyl - měl šifí. Protože Beneš nebyl tak oblíbený jako Masaryk a měl velkou opozici, dělal spíš stranicovou politiku a velice podporoval lidi, kteří mu přitekávali. I toto bylo jednou známkou jeho nedospělosti.

A tak jsme dospěli až do roku 1938. Přeshlapáváním na místě politických stran a vyřizováním osobních sporů jsme udělali záchrannou politiku, místo abychom šli do války. Agrárníci, kteří ve volbách zvítězili, prosazovali názor, že je lépe zachovat si národ, než se postavit proti Hitlerovi. To bylo osudné rozhodnutí, protože jsme jím nic nezachránili a všechno stratili. Bylo to ~~zkrát~~ tehdy opravdu nešťastné. Hitler ještě v r. 1938 nebyl na válku připraven a kdo ví, nebyli-li bychom povoláni k tomu, abychom jako srdce Evropy Evropu zachránili. Takto jsme však propadli okupaci a nastal rozvrat hodnot v Evropě a u nás ten rozvrat byl definitivní.

Tímto končíme historii našeho národa. Pokračování už známe z vlastní zkušenosti. Na závěr se ještě podíváme na jednu z polemik dvou velkých osobností první republiky - Josefa Pekaře a T.G. Masaryka - o smyslu českých dějin. Byla to velmi ostrá polemika a ukazuje na tehdejší svobodu myšlení, že si i proti prezidentovi - hlavě státu - mohl dovolit univerzitní profesor hájit své stanovisko a mohly se tvořit dialogy.

Masaryk tvrdil, že smysl českých dějin je náboženský. Opíral svůj názor však hlavně o tradici husitskou - zde tedy v dobrém slova smyslu. Pekař zase říkal, že smysl českých dějin je vlastně sebezáchova národa. Tato tendence myšlenkové i životní sebezáchovy byla v dějinách vždy.

Svým způsobem měli pravdu oba. Masaryk měl částečnou pravdu v hlubinách vědomí svého náboženského vědomí, které však - až na sklonku života, kdy k pravdivému poznání došel - nebylo objektivní, protože neviděl schizma husitství. Pekař měl pravdu, ale nepředstavoval si ji tak, jak byla později realizována - že česká národní vitalita se má zachovat i za cenu ztráty hodnot. Polemika v tomto případě vůbec nemusela být polemikou, protože oba názory spolu velmi souvisejí. První - Pekařův - je zachování zvláštní síly a nespolehání se na okolní svět - vyjádřeno slovy básníka:

"Nevěřme nikomu na světě širém,
nemáme žádného přítele v něm.

Věřme jen sobě, své práci a síle v.."

a druhý je návrat k náboženskému ladění svého národa.

Smysl českých dějin je tedy v harmonickém spojení obou hledisek: je sebezáchovný a "sub specie aeternitatis" /pod zorným úhlem věčnosti/ v náboženském smyslu, jak to napsal Masaryk.

K O N E C